

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2009

Bc. Petra Kuchárová, DiS.

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Nezaměstnanost žen po 50. roce života ve vztahu k hmotné
nouzi**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PaedDr. Libuše Mazánková, Dr.

Vypracovala:
Bc. Petra Kuchárová, DiS.

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Nezaměstnanost žen po 50. roce života ve vztahu k hmotné nouzi“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 25. 01.2009

.....
Bc. Petra Kuchárová, DiS.

Poděkování

Děkuji paní PeadDr. Libuši Mazánkové, Dr. za záštitu, ochotu a cenné rady při psaní mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc a mým přátelům, kteří mi pomáhali zkušenostmi, ochotou a trpělivostí.

OBSAH

Úvod	2
1. Nezaměstnanost	4
1.1. Definice nezaměstnanosti	4
1.2. Typy nezaměstnanosti	5
1.2.1. Dělení podle příčiny vzniku	5
1.2.2. Dělení podle délky trvání	6
1.3. Politika zaměstnanosti a trh práce	9
1.4. Nezaměstnanost v rodině	11
2. Žena na trhu práce	16
2.1. Faktory určující nezaměstnanost žen po 50. roce života	17
2.1.1. Segmentace trhu práce	17
2.1.2. Diskriminace	18
2.1.3. Motivace	19
2.1.4. Vliv politik zaměstnanosti	19
2.1.5. Lidský kapitál	20
2.2. Právní rámec hmotné nouze, její specifika	24
3. Průzkum nezaměstnanosti žen po 50. roce života na trhu práce	30
3.1. Metodologická východiska	30
3.2. Výzkumná strategie	31
3.3. Výzkumný vzorek	31
3.4. Operacionalizace	34
4. Analýza interpretace dat	35
4.1. Paní Anežka	35
4.2. Paní Božena	37
4.3. Paní Cecílie	38
4.4. Paní Daniela	40
4.5. Paní Emílie	42
4.6. Paní Františka	44
4.7. Paní Gustava	46
4.8. Paní Hana	48
4.9. Paní Charlotta	50
4.10. Paní Ida	51
Závěr	55
Resumé	56
Anotace	58
Seznam použité literatury	59
Seznam příloh	62

Čas je totiž neúprosný a Ti, kterým je dnes mnohem méně a o padesátnících hovoří s jistým despektem a označují je jako „Ti staří“, dozrají do věku s pětkou na začátku. Možná budou hovořit plynně několika jazyky, zvládat počítače a hodnotných zkušeností budou mít na rozdávání, jenomže pro mladé, dynamické a flexibilní, budou tentokrát oni „Těmi starými“.

ZDENA BOČAROVÁ

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá nezaměstnaností žen po 50. roce života. Z pohledu demografického se lidé s vyšším věkovým průměrem stávají početnou skupinou tedy především ženy. Dané úzce souvisí s prodlužováním lidského života, který je spjatý s jeho kvalitou. Na jedné straně zde můžeme hovořit o lidech ve výborné fyzické a psychické pohodě např. vlivem posunu ve zdravotnických technologiích, způsobu životního stylu. Na straně druhé se tento nárůst projevuje v problémech trhu práce, který na ně musí reagovat. Tento problém nazýváme nezaměstnaností.

Nezaměstnanost je jev, který je nerozlučně spjat s tržní ekonomikou a souvisí s trhem práce. Dochází k ní pokud se na trhu projeví nerovnováha mezi nabídkou práce a poptávkou po ní. U nezaměstnanosti rozlišujeme různé druhy, které mají také své specifické ekonomické a sociální dopady. Při ztrátě práce hovoříme o změně v životě člověka, tato změna můžeme být ovlivněna řadou negativních jevů, ať již hovoříme o snížení životní úrovně, vznikající sociální izolaci, poklesu sebevědomí a vlivu na psychické i fyzické zdraví.

V průběhu několika let zanikla nebo došlo k výrazným proměnám tradičních průmyslových odvětví. Vývoj a otevření nových oborů sebou přinášelo zvýšenou poptávku po vysoce kvalifikovaných lidech. Na tyto pozice byly požadovány schopnosti, na které někteří z účastníků trhu práce nebyly dostatečně připraveni. Jednalo se především o schopnost flexibilně reagovat, dohovorit se dvěma světovými jazyky, poskytovat nadměrný pracovní výkon, ovládat společenské vystupování, ovládat nové

technologie. Sice se jednalo o nabídky velmi dobře finančně hodnoceno, ale také vyžadující výše popsané kompetence.

Dnešní generace žen po 50. roce života pochází ze silných poválečných ročníků, které byly zvyklé na jedno celoživotní zaměstnání, mobilita pracovních sil nebyla žádoucí. Stává se tedy, že stojí na vrcholu sil a přitom se ocitají na trhu práce na straně nezaměstnanosti.

Zaměřila jsem se na jasně definovanou skupinu: ženy po 50. roce života, neboť zastávám názor, že se jedná o jednu z nejohroženějších skupin na současném trhu práce. Při této úvaze vycházím nejenom z prostudované odborné literatury, výzkumů MPSV a VÚPSV, ale také ze své praxe na oddělení sociálních věcí, kde pracuji s nezaměstnanými občany. Ženy po 50. roce života tvoří velkou část klientely našeho oddělení se svými specifiky.

Cílem mé diplomové práce je zodpovědět hlavní výzkumnou otázku a ukázat: „Jaké překážky brání ženám po 50. roce života v uplatnění na současném trhu práce.“

V první části diplomové práce jsem se snažila nastínit problém nezaměstnanosti žen po 50. roce života. Teoretická část diplomové práce přináší pohled na nezaměstnanost, její typy, dělení podle příčin vzniku a dle délky trvání. V další kapitole se věnuji hlavním faktorům ovlivňujícím dlouhodobou nezaměstnanost. Na základě těchto faktorů jsem poté vedla rozhovory se svými respondentkami. V praktické části diplomové práci jsem se zaměřila na metodologická východiska, stanovila výzkumnou strategii, představila výzkumný vzorek, následovala operacionalizace a analýza, interpretace získaných dat.

Existuje rozdílné postavení mužů a žen na trhu práce i jejich odlišný přístup k problému vyplývá z rozdílného postavení mužů a žen ve společnosti, zatížené stereotypy, které mají zejména historický a kulturní kontext.

1. NEZAMĚŠTNANOST

Mareš (2002:11) „Nezaměstnanost je často diskutovaný společenský, ekonomický a politický problém, který zanechává důsledky jak na společnosti jako celku, tak i na životě jednotlivců. Je projevem nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou pracovní síly a stává se nedílnou součástí trhu práce“.

Dle Brožové v tržních ekonomikách je nezaměstnanost běžným společenským jevem a určitá výše nezaměstnanosti je dokonce atributem fungujícího trhu práce. Je-li však vysoká a přetrvává-li dlouhou dobu stává se složitým problémem s multidimenzionálními důsledky. Vedle nepříjemných ztrát jde i o problémy sociální, psychologické či politické.

Brožová (2006:107) „Přirozená míra nezaměstnanosti je různá v různých zemích a její výše se v čase mění. Závisí především na subjektivních preferencích, motivacích lidí hledat si práci, na míře jejich vstřícnosti a snahy přizpůsobit se měnícím se podmínkám trhu práce. Motivaci lidí podmiňuje institucionální organizace trhu práce a s tím související nepružnosti. Jde o způsob a rychlost šíření informací, mzdové strnulosti způsobené vládními intervencemi nebo odbory, výše podpor v nezaměstnanosti a dalších sociálních dávek, jejich dosažitelnost a délka vyplácení. Zprostředkovaně svou roli hraje i dopravní infrastruktura, fungování trhu nájemního bydlení, demografická struktura obyvatelstva, v neposlední řadě i sociální zvyklosti a tradice“.

1.1 Definice nezaměstnanosti

Sirovátka a Řezníček (1994) konstatují , že pro určitou adaptaci ekonomického systému je krátkodobá nezaměstnanost potřebná-napomáhá pružnosti pracovního trhu i celého hospodářského systému.Ovšem dlouhodobá nezaměstnanost “vede k destrukci lidského kapitálu“, k vytlačování nezaměstnaných na okraj společnosti a k sociálnímu vyloučení. (Sirovátka, Řezníček 1994:5)

„V ekonomické teorii, je nezaměstnanost označována za projev poruch na trhu práce a její rozsah se měří ukazatelem míry nezaměstnanosti

$$N = N/L * 100 (\%)$$

kde:

n – míra nezaměstnanosti,

N – celkový počet nezaměstnaných,

L – celkový počet praceschopných, kteří se ucházejí o pracovní místo, tzn. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo.“ (Fuchs, Tuleja 2002:192)

1.2 Typy nezaměstnanosti

1.2.1 Dělení podle příčiny vzniku

„Lze rozlišit různé typy nezaměstnanosti. Obecná ekonomická teorie rozlišuje např.:

- frikční nezaměstnanost vzniká v důsledku neustálého pohybu lidí mezi oblastmi a pracovními místy nebo v průběhu jednotlivých stádií životního cyklu. Protože frikčně nezaměstnaní pracovníci často přecházejí z jedné práce do druhé nebo shánějí lepší zaměstnání, má se obvykle za to, že jsou nezaměstnaní“dobrovolně“.
- strukturální nezaměstnanost se objevuje tam, kde je nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po pracovnících. Nesoulad může vzniknout proto, že se poptávka po určitém druhu práce zvyšuje, zatímco poptávka po jiném druhu se snižuje, a nabídka se ani v jednom případě nepřizpůsobuje dostatečně rychle. Proto vzniká často nerovnováha u jednotlivých povolání nebo oblastí, protože určité sektory se rozvíjejí, zatímco jiné upadají. V dnešní době vlivem technického pokroku a změn v obsahu práce je tato nezaměstnanost průvodním jevem adaptivní ekonomiky.
- cyklická nezaměstnanost souvisí s ekonomickým cyklem. Vzniká tehdy, je-li celková poptávka po práci nízká. V důsledku poklesu výkonnosti ekonomiky nezaměstnanost roste všude. Vzniká tedy v důsledku nedostatečné agregátní poptávky.“ Wildmanová (2005:115)

Vedle uvedených typů je možno vymezit i některé další. Např. sezónní práce působí na vývoj nezaměstnanosti a růst nabídky práce v určitém časovém období.

Od vydání Keynesovy „Obecné teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“ (1936), se rozlišuje tzv. dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost:

- dobrovolná nezaměstnanost znamená, že je upřednostňována nějaká jiná aktivita a tedy volný čas, před konáním práce. Dobrovolně nezaměstnaní mohou mít nabídky pracovních příležitostí, ale aktivně hledají jiné, zpravidla lépe placené místo, za daných mzdových podmínek nejsou schopni pracovat a upřednostňují volný čas
- nedobrovolná nezaměstnanost znamená, když nezaměstnaní hledají práci a jsou ochotni pracovat za mzdu, která na trhu převládá, dokonce i někteří jsou ochotni pracovat i za mzdu nižší, nemohou však nalézt pracovní místo.

1.2.2 Dělení podle délky trvání

Za nezaměstnané jsou podle mezinárodně srovnatelné metodiky Mezinárodní organizace práce ILO , kterou používá Eurostat všechny osoby starší patnácti let, které ve sledovaném období souběžně splňovaly tři podmínky:

- hledaly aktivně práci v průběhu 4 posledních týdnů
- nebyly zaměstnané
- byli připraveni k nástupu do práce, tj. nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku.

Pokud osoby nesplňují alespoň jednu ze tří uvedených podmínek, jsou kvalifikovány jako zaměstnané nebo ekonomicky neaktivní. Výjimku jsou skupiny osob, které práci nehledají, protože ji již našly a jsou schopny nástupu do 14 dnů. (ČSÚ: www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps)

Dle definice Mezinárodní organizace ILO je dlouhodobě nezaměstnaný ten, který nemá práci déle než 1 rok.

Rizikem dlouhodobé nezaměstnanosti je fakt, že se vzrůstající dobou absence zaměstnání klesá pravděpodobnost získání nového trvalého zaměstnání a návratu na pracovní trh (Sirovátka, Řezníček, 1995). Autoři přirovnávají dlouhodobou nezaměstnanost k procesu "klesání na spirále", kdy dlouhodobě nezaměstnaní, i pokud získají nové zaměstnání, nezaměstnanost znovu opakují, nebo přijímají stále horší pracovní nabídky.

Hlavní faktory, ovlivňující dlouhodobou nezaměstnanost jsou :

- objektivní situace, ve které se nachází daný pracovní trh - to znamená počet stávajících volných pracovních míst a šance na vznik nových, plus stav zaměstnanosti a nezaměstnanosti na pracovním trhu.
- charakteristiky dlouhodobě nezaměstnaných osob. U dlouhodobě nezaměstnaných dochází ke kumulaci různých znevýhodnění. Nejčastěji jsou to nižší vzdělání, nedostačující nebo žádná praxe, nebo nevyhovující zdravotní stav.

Mareš (2002) také uvádí typologii dlouhodobě nezaměstnaných, kterou vytvořili nizozemští sociologové Engbersen, Schuyt a Timmer. Ti využili typologii sociologa R. K. Mertona, která charakterizuje typy adaptace na neobvyklou situaci. Na základě těchto typů vytvořili následující „typy“ dlouhodobě nezaměstnaných – konformisty, ritualisty, snažící se o únik z reality, podnikavé, kalkulující a autonomní jedinci.

- Konformisti: Dodržují obecně platné postupy a pravidla, nezapojují se do šedé ekonomiky, ale vyhledávají aktivně nové zaměstnání. Nezneužívají systém sociální podpory a snaží se neztratit životní úroveň.
- Ritualisti: Na rozdíl od konformistů se již nepokoušejí hledat aktivněji práci, ale spíše ze zvyku dodržují pravidla (návštěvy úřadů práce, rekvalifikace...)
- Snažící se o únik: Společně s předchozími skupinami se tato kategorie nezačleňuje do šedé ekonomiky, avšak její příslušníci zcela rezignovali na hledání práce, nedodržují povinnosti nezaměstnaných a spíše se vyhýbají životu v aktivní společnosti. Nezřídka se z nich stávají závislí na alkoholu či drogách.
- Podnikaví: Ti se snaží neztratit svoji životní úroveň a naopak ji ještě pozvednout. Bohužel, využívají k tomu i šedou ekonomiku, kde se jim mnohdy

daří lépe než na formálním trhu práce. To má za následek odmítání legální práce.

- Kalkulující: Tato skupina neusiluje o získání nového místa. Její aktivita se přesouvá především k obratnému využívání systému státní podpory nezaměstnaných a k alternativním finančním zdrojům. Ovšem získaných bez práce.
- Autonomní: Do poslední kategorie spadají osoby, které nechtějí pracovat ani oficiálně ani neoficiálně, část z nich žije zcela mimo majoritní společnost nebo na jejím okraji (bezdomovci, squateři, lidé v komunitách...) Veškerý čas chtějí využít ve svůj prospěch a k realizaci vlastních zájmů. Naučili se žít s omezenými finančními prostředky a nezbytné finance získávají příležitostnou prací.

V souvislosti s nezaměstnaností se hovoří o kvalitě lidského kapitálu. Je-li jeho úroveň nízká, lze očekávat problémy při hledání nového pracovního uplatnění. Nevýznamněji se projevuje vliv úrovně vzdělání. Nemalý podíl na vzniku dlouhodobé nezaměstnanosti u jednotlivce mají sociální normy, zejména role v rodině a v komunitě, rodinný status. Sirovátka a Řezníček (1994) uvádějí, že u svobodných osob je riziko dlouhodobé nezaměstnanosti vyšší než u ženatých či vdaných.

Roli hrají také faktory jako nízká úroveň sebedůvěry, nedostatečná flexibilita, pasivita a závislost. Malá orientovanost na pracovním trhu, spojená s nepřiměřeným očekáváním vůči potencionálním zaměstnavatelům, úřadům práce i vůči vlastní osobě zkresluje reálný pohled na vlastní situaci a dále snižují šanci uspět na trhu práce. (Sirovátka, Řezníček, 1994)

Sociální systém v České republice věnuje zvýšenou pozornost uchazečům o zaměstnání již po 6 měsících, ať již na úřadu práce, tak také na odděleních sociálních věcí. V tento okamžik ve většině případů dochází k přechodu z podpory v nezaměstnanosti na systém dávek pomoci v hmotné nouzi.

Mareš (2002:42) „V současnosti se dlouhodobá nezaměstnanost nejen značně rozšířila, ale stává se i obtížným sociálně politickým problémem s multiplikačním efektem délky nezaměstnanosti.“ Dlouhodobá nezaměstnanost tedy přináší specifické následky pro každého takto postiženého jedince. Těmito následky jsou nejčastěji růst napětí v rodinném prostředí, ztráta motivace hledat si zaměstnání, nastupující deprese,

snížení sociální úrovně, změny v navyklém standartu žití, narušení interpersonálních vazeb ve svém blízkém i širším okolí.

1.3 Politika zaměstnanosti a trh práce

Trhu práce byla a je stále věnována pozornost ekonomů, finančních analytiků i pracovníků orientovaných na sociální politiku. Trh práce v Československu a poté i v České republice prošel řadou změn. Jeho vývoj úzce souvisí s přechodem z regulované, centrálně řízené na dnešní tržní ekonomiku.

Období centrálně plánované ekonomiky v bývalém Československu se přes problémy v hospodářské politice vyznačovalo plnou zaměstnaností, spojenou s proklamovanou povinností každého občana pracovat. Regulace ekonomiky i trhu práce chránila zaměstnance i zaměstnavatele před vlivy zahraničních trhů i konkurencí na trhu domácím. Cenou za neexistenci přímé nezaměstnanosti však byl demotivující účinek jistoty a stability pracovního místa spojený s nepružností v odměňování. Často diskutovanou je rovněž tehdejší úroveň produktivity práce předznamenané špatně koncipovaným rozdělováním pracovních sil a převahou poptávky po pracovní síle před její nabídkou. Získání postavení v zaměstnání se sice většinou odvíjelo od nevykonových kritérií, zároveň však na socialistických podnicích ležela odpovědnost za plnění hospodářských plánů. Jejich snahou proto bylo zaměstnávání výkonnostně dobrých nebo alespoň průměrných pracovníků, jejichž prostřednictvím bylo možno direktivně předepsané plány plnit. (Sirovátka, 1997).

Typická pro období před rokem 1990 byla i absence pracovní mobility, která byla považována za nežádoucí a lidé častěji střídající zaměstnání se netěšili příliš dobré pověsti ani důvěře. Označení „fluktuant“ bylo považováno za osobnostní charakteristiku. V zájmu objektivy je však nutno uvést, že pracovníky nebyla pracovní mobilita nikterak vyhledávána, byla považována spíše za nouzové řešení pro případ nemoci, stěhování nebo jiných závažnějších rodinných důvodů (Večerník ed., 1998).

Krebs (2002:102) „Před rokem 1989 byly velké podniky nuceny zaměstnat i málo výkonné a nepotřebné pracovníky a dokonce pro ně zajistit i ubytování v podnikových ubytovnách. Privatizované podniky nemohou být k těmto aktivitám nuceny. Situace byla zkomplikována velkorysou amnestií vězňů počátkem 90. let, z nichž značná část zůstala bez zaměstnání a bez přístřeší. Jednou z mála výhod pro tyto lidi je skutečnost, že již nemusí trpět úzkostí a strachem před trestním stíháním, pokud nepracují.“

Wildmanová (2005:119) „V ČR trh práce do roku 1990 neexistoval. Regulace ve sféře zaměstnanosti byla založena na administrativním nástroji na plánování pracovních sil.

Se zaváděním tržní ekonomiky se postupně konstituoval i trh práce a situace ve sféře zaměstnanosti se zásadně mění.

Poprvé se setkáváme s nezaměstnaností, kterou lze charakterizovat těmito rysy:

- postupně dochází k nárůstu nezaměstnanosti. Průměrná roční míra nezaměstnanosti se zvýšila ze přijatelných 3 % v letech 1993 až 1996 na více 9% v současnosti a její míra neustále roste,
- v míře nezaměstnanosti existují výrazné regionální rozdíly. Nejvíce postižené oblasti jsou Ústecký kraj a ostravský kraj,
- míry nezaměstnanosti se výrazně liší v závislosti na dosaženém vzdělání (čím vyšší vzdělání, tím méně nezaměstnaných),
- nepříznivým trendem je narůstání dlouhodobé nezaměstnanosti.“

Trh práce představuje součást hospodářství, jeho hlavní komoditou, jak vyplývá z názvu samého je lidská práce. Práce je produkt nehmotný, byť směnitelný a fungující na základě nabídky a poptávky.

Pravidla, kterými se trh práce řídí, jsou závislá rovněž na principech určující charakter samotného státu. Večeřa (1996) uvádí následující typy moderního státu a jejich základní charakteristiky:

- sociálně liberální model – zásahy státu do sociální a ekonomické sféry jsou minimální, to však také znamená, že stát se méně angažuje ve vyrovnávání sociálních nerovností a hlavní zodpovědnost přenáší na občany. Důsledně však dbá na ochranu soukromého vlastnictví a podnikání. V českých podmínkách prosazuje takovéto pojetí státu například Občanská demokratická strana.
- sociálnědemokratický model – tento stát preferuje prosazování sociální spravedlnosti, avšak ne direktivním způsobem. Je typický větší mírou redistribuce a angažovaností v oblasti sociálních služeb. U nás tyto myšlenky zastávají sociální demokraté.
- demokratický socialismus – „vychází z kritiky nedostatků kapitalismu, které chce řešit na principech socialistických ideálů.“ Stát má silnou pozici v oblasti hospodářství, redistribuuje většinu financí a snaží se zaručit maximální sociální rovnost a spravedlnost.

1.4. Nezaměstnanost v rodině

Řezáč (1998:192) definuje rodinu v knize Sociální psychologie, s odvoláním na P. Říčana, „jako intimní vztahový systém, časoprostorově ohraničený a vyznačující se relativní trvalostí.“ V rodině dochází ke kulturnímu přenosu, předávají se tradice, zvyky, kulturní hodnoty. Zvláště významné je osvojení mateřského jazyka, jakožto prostředku komunikace a základní kulturní návyky (hygiena, stolování, oblékání, chování atd.).

Kraus (2001:25) představuje rodinu z pohledu mnoha odvětví: „v právníkové literatuře se sice rodina nedefinuje, ale s oblibou se používá pojem rodinná kolektivita, nebo určení – rodina jako základní článek společnosti. Sociologie preferuje pojem sociální instituce nebo malá sociální skupina, sociální pedagogové dávají přednost pojmu primární skupina před institucí, pedagogové zdůrazňují výchovně-socializační funkci rodiny, ekonomové považují rodinu především za výrobní nebo spotřební jednotku.“

Funkce rodiny se vyvíjí v souvislosti se společenskými změnami a proměnou kulturních faktorů, které ovlivňují postavení rodiny ve společnosti i vztahy uvnitř rodiny. Moderní rodina pozbyla některé ze svých dřívějších funkcí. Jiné funkce pouze ztratily (popř. získaly) na důležitosti.

Výrost (1998) uvádí čtyři základní funkce:

- Funkce biologicko-reprodukční má význam jak pro společnost tak i pro jedince, kteří rodinu tvoří. Má-li společnost zabezpečit perspektivy svého rozvoje, potřebuje stabilní reprodukční základnu.
- Funkce materiální – v minulosti významnější než nyní, kdy funguje systém sociálních podpor a slabší členové rodiny nejsou tolik závislí na silnějších.
- Funkce výchovná – rodina poskytuje dítěti základní orientaci v okolním světě. Funguje jako regulátor nežádoucích činností. Výchovná funkce je významově i časově primární instituce z řady dalších společenských institucí, které tuto funkci během doby částečně přebírají. Její působnost spadá především do období prvotní socializace, podílí se na zprostředkování systému hodnot, norem, vzorů chování dané společnosti jejímu novému členu. Výchovnou funkci rodiny postupně částečně přebírá škola, důležitou roli sehrávají různé typy skupin a časem se váha rodiny ve výchovném procesu poněkud oslabuje. Jako základní výchovný činitel však zůstává rodina nezastupitelná.
- Funkce emocionální – v této oblasti je rodina jedinečná a nezastupitelná a naopak, pokud je rodina disfunkční, je právě tato oblast nejvíce zraňující. Rodina poskytuje všem svým členům uspokojení řady potřeb. Mezi jinými potřeby podpory, pomoci a přijetí, potřeby společných rituálů, společných plánů apod.

Dle Krause (2008) pedagogická a psychologická literatura tradičně přikládá největší význam nemateriálním faktorům rodinného prostředí, které vytvářejí základ emocionálního a kulturního klimatu rodiny.

- Demograficko-psychologické podmínky rodinného prostředí zahrnují v našem pojetí především dva okruhy problémů: celkovou strukturu rodiny (včetně věku) a aspekty vyplývající z působení otce, matky, sourozenců, případně prarodičů – jde především o úplnost či neúplnost rodiny, ale také např. o počet dětí,

specifické výchovné problémy vytváří prostředí s velkým počtem dětí (tři a více), ale stejně tak problematické se jeví – v dnešní době mnohem častější – prostředí jedináčků, které rovněž na rodiče klade zvýšené nároky, zdrojem nejrůznějších problémů mezi rodiči nebo mezi sourozenci mohou být často také věkové rozdíly. Vnitřní stabilitu rodiny (všechny roviny vnitřních vztahů) jako základnu emocionální atmosféry rodinného prostředí a předpoklad existence a přirozeného rozvoje všech dimenzí rodinného života – nejdůležitější rovinou jsou jistě vztahy mezi rodiči a dětmi, do nichž se promítla již zmíněná demokratizace.

- Materiálně-ekonomické faktory rodinného prostředí můžeme rozdělit do několika skupin. Patří sem především: zaměstnanost (profese) rodičů, otců i matek, a vliv této skutečnosti na děti, charakter a kvalita bydlení, vybavení domácnosti, finanční zajištění, individuální spotřeba rodiny jako součást životního stylu, vliv techniky a technických prostředků na život rodiny a některé další oblasti, např. materiální podmínky pro zájmovou činnost dětí a pro jejich přípravu do školy apod. (knihovna, hudební nástroje, sportovní potřeby atd).
- V kulturně – výchovné oblasti rodinného prostředí se odráží především: hodnotová orientace a vzdělání rodičů, životní styl, především v souvislosti s využíváním volného času (zájmová činnost, míra a způsob využívání masmédií, cestování, trávení dovolených, stravovací návyky apod), míra pedagogizace rodinného prostředí, patří např. Z využívání pedagogických prostředků, a některé další podmínky, které mají vliv na vytváření postojů dětí k lidem, ke vzdělání, práci, kultuře, politice a vůbec životu.

Dle Mareše (2002) může nezaměstnanost narušit i zcela rozbít vztahy mezi členy rodiny. Dané napětí není způsobeno pouze stresem způsobeným nedostatkem finančních prostředků a tím tedy nedostatkem prostředků k životu.

Mareš (2002:68) „Rodina ovšem není nezaměstnaností jen ohrožována, pro nezaměstnanou osobu se naopak může stát útočištěm. Podpora, které se nezaměstnaným dostává ze strany jejich vlastní rodiny i širší rodiny ve smyslu sociální sítě příbuzenstva, sehrává většinou pozitivní roli. Silná podpora bývá poskytována zejména ze strany rodiny ženy (zvláště osobně její matky), a to nejen ve smyslu podpory finanční, ale i v každodenních krizích, ve styku s úřady, v péči o děti apod.“

Kraus (2001) uvádí následující charakteristiky rodiny v současnosti:

- Množství funkcí rodiny převzaly jiné sociální instituce. V plné kompetenci rodiny zůstaly pouze některé z nich. Snad proto se někdy ozývají hlasy o její možné krizi, přežití či konci.
- Oblast zakládání rodiny ztrácí svoji ritualizovanou podobu, vytváření manželských rodin je tak provázeno značnou volností. Legalizace partnerského soužití není nutnou podmínkou rodinného života, zvyšuje se podíl rodin založených na soužití partnerů bez uzavření manželství.
- Snižuje se stabilita rodiny. V posledních desetiletích z řady důvodů objektivních (emancipační proces, nárůst ateismu) i subjektivních (manželské svazky jsou zakládány především na emotivní bázi), dochází k nárůstu rozvodovosti. Přibližně 40 % manželství dnes končí rozvodem, většina rozvádějících se manželství má děti.
- Mění se celková struktura rodiny. Klesá nejen počet dětí v rodině, ale omezuje se také více generační soužití. Narůstá počet osob žijících v jednočlenných domácnostech.
- Rozvoj zaznamenává antikoncepce a plánované rodičovství. Ubývá „nechtěných“ těhotenství, přičemž postoje k umělému přerušení těhotenství jsou značně liberální.
- Prodlužují se délka života a tím i trvání rodiny po odchodu dětí. Delší je též doba, po kterou žijí rodiče s dětmi ve společné domácnosti. Vyrůstá tak socializační dosah mladé generace na starší příslušníky rodiny.
- K proměnám dochází v organizaci rodinného cyklu. Rodiči se stávají osoby ve vyšším věku, děti se začínají rodit teprve po určité době trvání manželství či partnerského soužití. Prarodiči se tak stávají stále starší osoby, kterou jsou však vzhledem ke změnám v důchodové praxi velmi často ještě zapojeni do pracovního procesu.
- Zvyšují se nároky na čas rodičů strávený v pracovním procesu, v důsledku toho se zkracuje čas strávený s dětmi a s ostatními členy rodiny. Nerespektování dočasných priorit času rodiny je závažné zejména v rodinách s malými a předškolními dětmi. Vele nedostatku času vyvstává též problém způsobu jeho trávení, problém „kvality času“. V této situaci vzniká například otázka užívání médií v současných rodinách.

- Přibývá jak jsme již uvedli, dvoukariérových manželství v důsledku růstu vzdělanosti a kvalifikovanosti a tím i zaměstnanosti žen,

Mareš (2002:69) „Ztráta zaměstnání vede k sociální izolaci v dvojitým smyslu slova. Jinak samo (ztracené) zaměstnání je významným zdrojem (ztracených) sociálních kontaktů, jinak jeho ztráta vede k přerušení řady dalších sociálních kontaktů, jež s ním přímo nesouvisí. Potíž je v tom, že stejně jako nelze nahradit práci v zaměstnání volným časem, nelze ani tyto širší sociální kontakty rovnocenně nahradit užšími kontakty v nejbližším okolí (v rodině či v sousedství). Většina studií konstatuje, že v průběhu nezaměstnanosti dochází ke snížení frekvence sociálních styků, a to jako ve vztahu k širšímu okolí, tak i uvnitř, ba i uvnitř nukleárních rodin. V řadě případů nezaměstnaní vypadávají ze sociálních kontaktů prostou fyzickou nepřítomností.“

2. ŽENA NA TRHU PRÁCE

Ženy se k dnešní pozici na trhu práce musely propracovat přes úsilí jejich předchůdkyň. Byť je jasné, že ženy odpradáвна pracovaly stejně jako muži. Nebylo jim umožněno participovat na formálním trhu práce, ale prací v domácnosti. Až změna v přístupu ke vzdělání, rozvoj sektoru služeb, větší flexibilita trhu práce umožnila ženám vstup na jeho pozice. Přesto se ženy vyznačují specifiky postoje na trhu práce a zejména ženy po 50. roce života.

U žen po 50. roce života se častěji vyskytují faktory znevýhodňující jejich pozici na trhu práce a dochází také k jejich prolínání. Ať se jedná o již zmiňovaný věk, nedostatečný lidský kapitál a přirozeně zdraví. Kuchař (2007) si všímá defenzivní strategie starších osob v prostředí pracovního trhu. Zatímco mladí zájemci o pracovní místa mohou nabídnout požadovanou kvalifikaci a její případné doplnění nepovažují za problém, starší pracovníci řeší problém, jak si pracovní místo co nejdéle udržet, případně jak vytvořit co nejvýhodnější podmínky k ukončení pracovní kariéry.

Dle zákona č. 435/2003 Sb. O zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů se setkáváme s rizikovými skupinami, kterým je poskytována zvýšená ochrana na trhu práce. Jedná se o následující skupiny: fyzické osoby se zdravotním postižením jejichž pracovní zařazení je vážně omezeno zdravotním stavem; fyzické osoby do 25 let věku, které jsou obtížně umístitelné převážně z důvodu chybějící nebo nedostatečné odborné praxe, popř. mají pouze základní vzdělání; absolventy vysokých škol po dobu 2 let po úspěšném ukončení studia, nejdéle však do 30 let věku; fyzické osoby, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než 6 měsíců; fyzické osoby pečující o dítě do 15 let věku, těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu; fyzické osoby potřebující zvláštní pomoc nebo společensky nepřizpůsobené.

Pokud budu ve své diplomové práci hovořit o starších pracovnících mám na mysli ženy po 50. roce života. V publikaci Stárnutí a politika zaměstnanosti Česká republika vydané OECD v roce 2004 je sjednocení věkové hranice padesáti let považováno za vhodné zejména pro účely mezinárodního srovnávání. Podle Buchtové (2002) se sice neobejdeme bez věkových norem, musíme však brát v úvahu, že některé složky

osobnosti mohou dozrávat dříve než jiné. Svůj vliv mají i rozdílné geografické a kulturní podmínky, ve kterých se jedinec pohybuje.

2.1 Faktory určující nezaměstnanost žen po 50. roce života

Dnešní padesátnice se vyznačují řadou specifických znaků. Jejich chování přináší značné odlišnosti od chování jejich předchůdkyň v minulosti, např. setrvávání na trhu práce oproti dříve užívanému odchodu do systému sociálního zabezpečení (starobní důchod). Zde hraje roli posunutí hranice důchodového věku. Dané souvisí s jednou s priorit Ministerstva práce a sociálních věcí a dalších evropských institucí zabývajících se zaměstnaností a tou je prodlužování ekonomické aktivity obyvatelstva a jejich setrvávání na trhu práce.

2.1.1 Segmentace trhu práce

Trh práce představuje pomyslný prostor, ve kterém jsou navazovány a sjednávány pracovní vztahy – zaměstnavatelé shánějí pracovní sílu k zajištění fungování výroby, pracující nabízejí svoji pracovní sílu, oba dva aktéři prostřednictvím sjednané mzdy, která by v ideálním tržním prostředí měla být výslednicí rovnovážného stavu mezi nabídkou a poptávkou. Pracovní síla však není klasickým zbožím a trh práce je regulován mimotržními zásahy státu (Buriánek, 1996).

Podle Sirovátky (1997) je pracovní trh i sociální institucí, „jejíž procesy vedou k vzájemnému oddělení určitých skupin prací či sektorů pracovního trhu, současně i k rozlišení rozdílných sociálně determinovaných příležitostí různých jednotlivců a skupin, a v důsledku toho k selekci mezi nimi v přístupu k pracím či sektorům pracovního trhu.“

Mareš (2002) hovoří o tzv. segmentaci pracovního trhu, který je rozčleněn podle odvětví, sektorů, ovlivňován sociálními strukturami, institucemi, normami a zvyky.

2.1. 2 Diskriminace

Diskriminace na pracovním trhu z hlediska věku je především výsledkem přístupu zaměstnavatelských subjektů, které starší pracovní sílu považují za diskvalifikovanou a případné prostředky a čas věnované jejich pracovnímu výcviku za zbytečné.

Zpráva OECD (2004:56) věkovou diskriminaci definuje jako „situaci, kdy se hledisko věku používá ke škodě vůči určité osobě.“ Vidovičová (2005) ve své práci dává ageismus do souvislosti se stárnutím obyvatelstva moderních společností. Není to jev zcela nový, tento termín byl poprvé prezentován v roce 1968 ve Spojených státech, ředitelem Národního institutu pro stárnutí – Robertem N. Dutlerem. Rabušic (1995) vidí příčinu věkové diskriminace obdobně: podstatným snížením sociálního statutu seniorů, kteří ztratili výlučnost dosažení vyššího věku, která byla v minulosti podstatně vzácnějším jevem.

Diskriminace na základě pohlaví

Marksová-Tomiová (2002:7) „zahrnuje jakýkoliv rozdíl, vyloučení či omezení na základě příslušnosti k pohlaví, čímž je omezena možnost žen/mužů uplatnit svá práva na základě rovných podmínek. Diskriminace z důvodu těhotenství nebo mateřství se považuje za diskriminaci z důvodu pohlaví.

Diskriminace na základě pohlaví přímá

jednání, kdy se s danou osobou zachází hůře na základě jeho nebo její příslušnosti k určitému pohlaví. (například: při přijímacím pohovoru je ženské uchazečce rovnou řečeno, že se na danou pozici nehodí, protože jako žena určitě nemá dostatečné manažerské dovednosti)

Diskriminace na základě pohlaví nepřímá

situace, kdy nejrůznější opatření (zákon, politika či praxe), která se jeví jako generově neutrální, má negativní dopad pouze na jedno pohlaví. Například: zaměstnanci firmy, kteří pracují na zkrácené úvazky nemají nárok na poměrnou část penzijního připojištění. Protože ovšem na zkrácené úvazky pracují prakticky výhradně ženy, jsou ženy v této oblasti zaměstnavatelem diskriminovány.“

2.1.3 Motivace

Lidská práce úzce souvisí s obživou každého člověka. Můžeme říci, že hlavním prospěchem z lidské práce je finanční efekt. Nacházíme se v postmoderní době, kdy nám moderní sociální stát zaručuje záchrannou sociální síť, pokud se dostaneme do sociálních obtíží. Problém nastává v případě pokud je náhrada mzdy (podpora v nezaměstnanosti, dávky pomoci v hmotné nouzi) v těsném spojení s minimální mzdou. Dále můžeme hovořit i tzv. benefitech poskytovaných sociálním státem. V případě evidence na úřadu práce při statutu uchazeče o zaměstnání, platí stát po dobu 3 let zdravotní i sociální pojištění za uchazeče o zaměstnání.

Sirovátka (1997) označuje tento stav za „past nezaměstnanosti“ a disincentivní účinky, které vytváří poskytování relativně vysokých náhrad vůči mzdě za nežádoucí.

Brožová (2006:105) upozorňuje na riziko „vzniku kultury života výhradně ze sociálních dávek“ tam, kde lidé, zejména s nízkou kvalifikací již navykli na pasivní přijímání finančních prostředků a již ani do budoucna neočekávají vyšší příjem.

2.1.4 Vliv politik zaměstnanosti

Politika zaměstnanosti je v každém vyspělém státě nedílnou součástí sociální politiky jako politiky hospodářské. Jejím smyslem je co největší měrou ovlivňovat nezaměstnanost i zaměstnanost v zemi a eliminovat tvrdost trhu práce. Jde především o rozdělování finančních prostředků na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Nástroje politik zaměstnanosti působí na starší věkovou skupinu odlišně než na ostatní. Smyslem pasivní politiky zaměstnanosti je kompenzovat po přechodnou dobu ztrátu pracovního příjmu a usnadnit jim překlenutí období, ve kterém práci nemají. Podmínkou pro získání podpory v nezaměstnanosti je registrace u úřadu práce a přijetí pozice uchazeče o zaměstnání. Životní úroveň v období nezaměstnanosti by přitom měla být přiměřená a lidsky důstojná. Přílišná štedrost systému náhrad v nezaměstnanosti i sociálních dávek se však může stát pastí zejména pro ty skupiny, jejichž příjem ze zaměstnání osciloval kolem hranice minimální mzdy. Motivace hledat si placené zaměstnání ustupuje do pozadí a spíše je navozen efekt nastartování aktivní účasti v šedé ekonomice. (Tomeš in Mareš a kol., 2001).

Dle Sirovátky (1997) směřují základní cíle aktivní politiky zaměstnanosti k celkovému zvýšení zaměstnanosti (snížení nezaměstnanosti), vyrovnání šancí různých

sociálních skupin na pracovním trhu, eliminaci skupinových nevýhod, redistribuci nezaměstnanosti ve prospěch nejvíce ohrožených skupin nezaměstnaných a k vytváření rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu.

Mimo výše uvedené typy politiky zaměstnanosti můžeme hovořit také o dalších sociálních politikách, které se dotýkají žen po 50. roce života. Jedná se zejména o politiku vzdělávací, sociální zabezpečení, zdravotní politiku. Jsem si vědoma dalších typů sociálních politik např. bytové, ale chtěla jsem vymezit základní typy.

2.1.5 Lidský kapitál

Brožová (2003:32) „Lidský kapitál je ekonomický termín pro označení znalostí a schopností pracovníka“. Investování do majetku, finančních produktů si umíme představit, považujeme dokonce za samozřejmost. Investice do lidského kapitálu, tedy sebe samého stále ještě považujeme za nadstandard. Jak ale uvádějí i učebnice ekonomie (Samuelson, Nordhaus, 1995:650) „investice do zlepšování lidských dovedností mohou společnosti a jednotlivcům prospět stejně jako nové ocelárny.“

Brožová (2003:33) upozorňuje i na význam „osobnostních vlastností jedince, jako jsou např. cílevědomost, vytrvalost, ctižádostivost, schopnost komunikace. Lidský kapitál je dotvářen i způsobem chování, oblékání, v neposlední řadě i vzhledem jeho nositele. Také atraktivnost a krása jsou součástmi lidského kapitálu“. Současná společnost referující kult mládí, spojený s krásou, ctižádostí může věk pociťovat, jako handicap na současném trhu práce.

Lidský kapitál představuje širší oblast: vzdělávání, kvalifikaci, odbornost, dovednosti, povahové vlastnosti, sociální kapitál, věk a v neposlední řadě zdravotní stav.

Vzdělávání a kvalifikace

Možný (2002) uvádí, že významným, i když ne jediným ukazatelem kvality lidského kapitálu je úroveň dosaženého vzdělání. Generace, která v současnosti odchází do starobních důchodů se vyznačuje stupněm nižšího středního vzdělání. Preferování učebních oborů před středoškolským vzděláním a ideologické vytváření představ o výhodnosti dělnického povolání byly odrazem hospodářsko-politické situace v bývalém Československu a na vzdělanostní strukturu obyvatelstva měly negativní dopad. Stagnaci prohlubovalo i kádrování a výběr vhodných studentů podle „dělnického původu“. Vyšší dosažené vzdělání je na trhu práce pro starší pracovníky zpravidla výhodou, hlavně na místech odborně specializovaných, kde jejich kvalifikace, umocněna zkušenostmi a praxí, je pro zaměstnavatele přínosem.

Dovednosti a odbornost

Úspěch obstát v soutěži na trhu práce však závisí nejen na odpovídající kvalifikaci, ale i na tom, zda je jedinec vybaven dostatečně širokým všeobecným a odborným rozhledem a schopnostmi, které dávají člověku orientaci v situaci. Tzv. klíčové kompetence stále více nabývají na významu. Na rozdíl od procesu učení se nezaměřují na vzdělávání, ale na rozvoj osobnosti. Kompetence jedince pak spočívají v jeho schopnostech chovat se přiměřeně a efektivně v různých pracovních i životních situacích. Nabytí klíčových kompetencí může staršího pracovníka aktivizovat ke změněnému postoji k nezaměstnanosti (Belz, Siegrist, 2001).

Na základě výzkumu, který v roce 1995 prováděl Siegrist (Belz, Siegrist, 2001) ve Švýcarsku bylo z 682 inzerátů na pracovní místa v jednom deníku zjištěno, že inzerenti nejčastěji požadují tyto klíčové kompetence:

- Komunikativnost a kooperativnost: 255 = 37,4 %
- Schopnost řešit problémy a tvořivost: 106 = 15,5 %
- Samostatnost a výkonnost: 171 = 25,1 %
- Odpovědnost: 78 = 14,4 %
- Schopnost uvažovat a učit se: 59 = 8,7 %
- Schopnost zdůvodňovat a hodnotit: 27 = 4,6 %

Povahové vlastnosti

Starší pracovník může disponovat vlastnostmi jako jsou rozvážnost, nadhled, které mu umožní řešit případné konflikty na pracovišti a přispívat tak k vytváření příznivé atmosféry. U starších žen odpadají absence z důvodu nemocnosti dětí, ty jsou již dospělé. Starší osoby si získané práce zpravidla i více váží, z toho pak plyne jejich loajalita k firmě a stabilita, tedy chuť v zaměstnání přes různé překážky vytrvat a pracovat bez větších výkonnostních výkyvů.

Negativní – menší schopnosti přizpůsobit se novým nárokům., špatně se učí novým věcem, mají nižší pracovní tempo, nižší ochotu na sobě pracovat.

Muffels (1998: 283) „Proces stárnutí bývá obecně spojován s úbytkem produktivity a flexibility“. Čím je člověk starší, tím pevněji má zakódovány určité stereotypy a obtížněji a pomaleji se přizpůsobuje novým životním situacím.

Sociální kapitál

Stručná definice (Jandourek, 2001:119) vysvětluje pojem sociální kapitál jako „souhrn sociálních kontaktů, kterých může jedinec využít ke svému prospěchu hmotnému nebo nehmotnému (např. služby, zvýšení prestiže).“ Základní komunitou, ze které se dá sociální kapitál čerpat, je rodina. Kvalitně fungující rodina je prvním záchytným bodem při ztrátě zaměstnání, je schopna po kratší či delší období substituovat scházející příjem i poskytnout psychologickou ochranu. Je nápomocna při vyvíjení aktivit hledání práce, poskytuje jedinci zpětnou vazbu, může zamezit jeho společenské izolaci. S hmotnou podporou rodiny počítají i sociální systémy všech států (v ČR se kupř. jedná o institut tzv. „společně posuzovaných osob v domácnosti“ pro stanovení nároku a výše dávek pomoci v hmotné nouzi).

Naopak dysfunkční rodina nebo izolace od vnějšího prostředí může nepříznivé postavení jedince ještě posílit. Specifikem rodinné komunity je její uzavřenost a případné sociální odlišnosti. Sociální kontakty jsou pro členy lidské společnosti velmi významné. Vedle rodinných vazeb existují i vztahy sousedské, pracovní a zájmové. Všechny by měly být udržovány a dále rozvíjeny nejen pro posílení zaměstnanosti.

Věk a zdravotní stav

Buchtová (2002) interval 45 – 64 let věku označuje jako starší, zralá, případně pozdní dospělost, v poslední etapě tohoto období teprve zmiňuje presenium.

(Pichaud, Thareauová, 1998:25) „Stárnutí je působení času na lidskou bytost. Tato neutrální definice připouští destruktivní i konstruktivní důsledky. Fyzické stárnutí přináší primárně změny struktury (morfologie) a následně změny funkcí (zpomalování a úbytek), některé vlastnosti těla se nemění, nebo se dokonce zlepšují. Změny funkcí nejsou fatální. Vhodná duševní a tělesná aktivita může zpomalit nástup funkčních změn a prodloužit aktivní věk. Správný přístup je tudíž asi tento : realismu, který není rezignací, a optimismus, který není iluzí.“

„Období středního věku trvá přibližně od 45 do 60 let. V této době končí schopnost ženy rodit děti a nastává období přechodu, klimakteria, ve kterém končí pravidelné měsíční ovulační cykly (dochází k menopauze). Je to období bilancování a předávání získaných zkušeností. Všípivost paměti se snižuje. Je třeba zajišťovat dobrou psychickou a fyzickou kondici a předcházet předčasným stařeckým změnám. Zachování svěžesti mysli i těla je velká hodnota v tomto údobí života, stejně jako základní optimistické ladění. Přesto se objevují první známky stagnace a regrese ve výkonnosti, Člověk si pokles sil začíná uvědomovat. Ke konci tohoto údobí je třeba dobře uvážit další pracovní, odbornou či vědeckou kariéru, odhadnout, kolik nám zbývá hodnotného plodného života, čeho lze ještě dosáhnout, není dobré klást si příliš vyčerpávající až nesnesitelné cíle, ale není ani žádoucí upadat do duševního živoření bez adekvátní profesní a sociální komunikace. Je rovněž třeba usilovat o optimální společenský život a adekvátní rekreační složku. Při řešení nečekaných problémů a úkolů je třeba v tomto věkovém období počítat se většími časovými i energetickými nároky i výdaji, než tomu bylo doposud, Při úsilí o seberealizaci v duševní i tělesné práci musíme brát v úvahu riziko snadného přetížení a vyčerpání.“ (Kohoutek, 2003:81)

Minula doba, kdy byl žena po 50. roce života spojována s „šatovkou“ a hlídáním vnoučat. Dnešní ženy po 50. roce života se vzdělávají , studují vysoké školy, cestují, mají řadu zájmů. I přes výrazný posun ve zdravotnických technologiích se zde začínají ukazovat zdravotní komplikace. Zaměstnavatelé mají obavy z odchodu žen po 50. roce života do starobního či předčasného důchodu, mají obavu, že se jim nevyplatí

vynaložené investice např. do vzdělání, zvyšování kvalifikace. Další z obav představují možné častější absence, dlouhodobé pracovní neschopnosti. Mareš (2002:84) „Problém vztahu mezi nezaměstnaností a fyzickým zdravím má, podle nejrozšířenějších dnešních názorů, společného jmenovatele ve stresu, atakujícím imunitní systém a kardiovaskulární systém člověka.“

2.2 Právní rámec hmotné nouze, její specifika

Po 1. lednu 2007 došlo k významné změně v třetím pilíři sociálního systému v České republice. Sociální péče vešla do nové právní úpravy. Tímto dnem přestala právní úprava vycházet ze zákona o sociální potřebnosti. Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů neřešil situace žadatelů o sociální dávky komplexně a stále využíval právní úpravu vycházející ze zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. 1.1.2007 tedy vstupuje v platnost nový zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, celý zákon uveden v příloze č. 2, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, příloha č. 3, též vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, tvoří přílohu č. 4. Prvním lednem vstupuje v platnost i zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, který obsahuje novou právní úpravu sociálních služeb. Tato nová právní úprava vstoupila do života nejen nezaměstnaných pobírajících sociální dávky, ale také sociálních pracovníků na odborech sociálních věcí.

Tuto kapitolu jsem do své diplomové práce pojednávající o nezaměstnanosti žen po 50. roce života vložila pro dokreslení jejich situace, neboť mými respondentkami byly právě nezaměstnané ženy po 50. roce života pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi. Musím konstatovat, že nový systém se stále každým dnem vyvíjí, proto jsou všechna zákonná nařízení vždy ve znění pozdějších předpisů. Oba základní zákonné prameny tedy zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi společně s vyhláškou č. 504/2006 Sb., uvádím v příloze své diplomové práce. Vzhledem k tomu, že se jedná o nový systém není k němu ještě

sepsáno mnoho literatury, proto budu prokládat citace z knihy Dávky pomoci v hmotné nouzi svými osobními postřehy z praxe.

„Právní úprava navazuje na čl. 30 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje, každému, kdo je v hmotné nouzi, právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek Uvedený článek Listiny přitom koresponduje s čl. 13 Evropské sociální charty, podle něhož se České republice stejně jako ostatním státům, které jsou Evropskou sociální chartou vázány, ukládá zajistit pomoc nezbytnou k zabránění, odstranění nebo zmírnění stavu potřeby jednotlivce nebo rodiny.“ (Břeská, Vránová, 2008:20)

„Nová právní úprava obsažená v Zákoně klade větší důraz na sociální práci s osobami, jejichž základní životní potřeby nejsou zajištěny, s cílem pomoci jim řešit nedostatek finančních prostředků, ale především odstranit důvody nepříznivé sociální situace aktivizací těchto osob. Základní a hlavní skupinou osob, na které je Zákon zaměřen, jsou osoby s nedostatečnými příjmy, U osob v produktivním věku vez závažných zdravotních problémů je především o zapojení těchto osob do výdělečné činnosti, popřípadě o zvýšení jejich pracovní aktivity.“(Břeská, Vránová, 2008:15)

Systém pomoci v hmotné nouzi je:

- moderním systémem pomoci osobám s nedostatečnými příjmy; systém motivuje osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb
- jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení osob
- jednotný na celém území České republiky a využívající moderní výpočetní techniku, informační systém a aplikační program
- založen na ideovém principu, že „každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá“; jedním z nástrojů je např. výhodnější zápočet příjmů z pracovní aktivity
- systémem, jehož nedílnou součástí je sociální práce s klienty a sociální poradenství

Co je to hmotná nouze a kdo je v hmotné nouzi?

- Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi; tyto situace nazývá hmotnou nouzí.
- Jde v zásadě o situace, kdy osoba/společně posuzované osoby nemá/nemají dostatečné příjmy a její/jejich celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb. Současně si tyto příjmy nemůže/nemohou z objektivních důvodů zvýšit.
- Zákon o pomoci v hmotné nouzi zároveň napomáhá řešení některých nárazových životních situací, které nelze vyřešit jinak než okamžitou pomocí.
- Důležité je, že každá osoba má nárok na poskytnutí základních informací, které vedou nejenom k řešení její situace hmotné nouze, ale i k předcházení jejího vzniku.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi hovoří o dvou základních dávkách: příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení.

Příspěvek na živobytí:

Příspěvek na živobytí je základní dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem osoby/společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob je dán zákonem o životním a existenčním minimu. Zákon o pomoci v hmotné nouzi však stanoví několik odchylek, např. do okruhu společně posuzovaných osob nepatří osoba, která nastoupila výkon trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby (a výkon trestu nebo vazby trval celý kalendářní měsíc), osoba, která je umístěna k celoročnímu pobytu v ústavu sociální péče nebo obdobném zařízení apod. Vzhledem k tomu, že v praxi dochází k různým situacím, které jsou zcela individuálního charakteru, má orgán pomoci v hmotné nouzi možnost z okruhu společně posuzovaných osob některou osobu vyloučit. Nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi, pokud její příjem/příjem společně posuzovaných osob nedosahuje částky živobytí.

Živobytí osoby/společně posuzovaných osob je stanoveno s ohledem na příjem, možnost jeho zvýšení, majetkové poměry a další okolnosti (jako je např. nákladné dietní

stravování, délka setrvání ve stavu hmotné nouze, aktivní přístup k hledání zaměstnání apod.). Částka živobytí se odvíjí od výše existenčního a životního minima a stanoví se individuálně pro každou osobu na základě zhodnocení její snahy, možností a potřeb. Výše příspěvku na živobytí se stanoví jako rozdíl mezi živobytím osoby/společně posuzovaných osob a příjmem osoby/společně posuzovaných osob, který je snížený o přiměřené náklady na bydlení.

Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je dávka pomoci v hmotné nouzi, která společně s vlastními příjmy občana a příspěvkem na bydlení ze systému státní sociální podpory pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávku energií) zůstala osobě/společně posuzovaným osobám částka živobytí. Nárok na doplatek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt a jehož příjem/příjem společně posuzovaných osob je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka jeho živobytí/částka živobytí společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob pro účely doplatku na bydlení je stejný jako pro účel příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí a nárok na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Doplatek na bydlení lze přiznat (s přihlédnutím k celkovým sociálním a majetkovým poměrům), i osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán, protože její příjem/příjem společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3násobek této částky.

Nárok na doplatek na bydlení nevznikne, pokud osoba bez vážného důvodu odmítne možnost levnějšího přiměřeného bydlení nabídnutou nebo zprostředkovanou obcí, v níž má trvalý pobyt. Toto neplatí pro osoby starší 65 let a poživatele starobního důchodu. Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením.

V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodnout, že za nájemce považuje pro účely doplatku na bydlení i osobu dlouhodobě užívající jinou než nájemní formu bydlení. Nárok na doplatek na bydlení má také nezletilé nezaopatřené dítě, které je v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež nebo které žije v náhradní rodinné péči, na které přešlo

vlastnictví nebo nájem bytu a dítě nemá dostatečný příjem nebo majetek k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení.

Výše doplatku na bydlení se vypočte tak, že se od částky odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc (snížené o příspěvek na bydlení náležející za předchozí kalendářní měsíc) odečte částka, o kterou příjem osoby/společně posuzovaných osob (včetně vyplaceného příspěvku na živobytí) převyšuje částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob.

Mimo výše uvedené základní dávky pomoci v hmotné nouzi, obsahuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ještě další typ dávky a to tzv. mimořádnou okamžitou pomoc. Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy není osoba v hmotné nouzi, ale je jí vhodné bezprostředně poskytnout pomoc. Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví několik situací, v nichž lze tuto dávku pomoci v hmotné nouzi poskytnout.

První situací je ta, kdy osoba sice neplní podmínky hmotné nouze, ale kvůli nedostatku finančních prostředků jí hrozí vážná újma na zdraví. Dávka doplní příjem osoby do existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).

Druhá situace, v níž lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc, je spojena s vážnou mimořádnou událostí. Mimořádná okamžitá pomoc může být poskytnuta osobě, která není v hmotné nouzi a kterou postihne vážná mimořádná událost a celkové sociální a majetkové poměry této osoby jí neumožňují překonat událost vlastními silami. Takovou událostí je např. živelní pohroma (povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení apod.), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie. Při rozhodování o výši mimořádné okamžité pomoci se přihlíží k majetkovým poměrům a příjmové situaci osoby; maximální výše dávky činí 15násobek částky životního minima jednotlivce.

Třetí situace, v níž lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc, je situace, kdy osoba není v hmotné nouzi, ale nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky:

- k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázané ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu

rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu; výše dávky se stanoví s ohledem na konkrétní výdaj

- na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte; výše dávky se stanoví až do výše konkrétního nákladu, ale součet poskytnutých dávek nesmí překročit v kalendářním roce 10násobek částky životního minima jednotlivce.

Poslední situace se týká osob, které nesplňují podmínky hmotné nouze, ale které nemohou v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků, úspěšně řešit svoji situaci a jsou ohroženy sociálním vyloučením. Jde zejména o osobu, která:

- je propuštěna z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
- je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
- je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
- nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo
- je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

V tomto případě lze poskytnout dávku ve výši 1 000 Kč. Součet dávek poskytnutých v kalendářním roce nesmí přesáhnout 4násobek částky životního minima jednotlivce.

3. PRŮZKUM NEZAMĚSTNANOSTI ŽEN PO 50. ROCE ŽIVOTA NA TRHU PRÁCE

3.1 Metodologická východiska

Ve třetí kapitole se zaměřím na výběr metodologického postupu, představím volbu výzkumné strategie, sběr dat, výzkumný vzorek jeho stanovení, operacionalizaci.

Jandourek (2001:158) metodologii charakterizuje jako: „Rozbor vědeckých metod především s ohledem na to, jak jsou používány k dosahování vědeckých cílů.“

Cílem mé diplomové práce je odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: „Jaké překážky brání ženám po 50. roce života v uplatnění na současném trhu práce.“

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila kvalitativní výzkum. Strauss s Corbinovou vysvětlují co se rozumí kvalitativním výzkumem: každý výzkum, jehož výsledky není možné získat využitím statistických metod nebo jiné kvantifikace. Může se jednat o výzkum, který se zabývá životem lidí ve společnosti, studováním různých příběhů, popisem chování, ale často i popisem různých společenských hnutí nebo jiných společenských vztahů.

Dle Dismana (2002) je základním cílem kvalitativního výzkumu je tvorba nových hypotéz, nového porozumění, které vyžaduje vhléd do co největšího množství dimenzí daného problému, vytváření nových teorií. Na začátku každého výzkumu použije výzkumník pozorování, neboli sběr dat. Poté začne pátrat po pravidelnostech, které mezi těmito daty existují. Podstatné je také pátrání po významu těchto dat a předběžné formulování závěrů. Na konci celého výzkumného procesu by měly být nově formulované hypotézy nebo nová teorie.

3.2 Výzkumná strategie

Dle Hendla (2005) je hlavním cílem kvalitativního výzkumu objasnit, jak lidé v daném prostředí chápou určité situace, jak jsou schopni pochopit, co se děje a jak organizují svůj každodenní život. Žižlavský (2005) uvádí: vyplývá-li z poznávacího cíle interpretativní porozumění chování lidí v sociální realitě, je vhodné sestavit proceduru kvalitativního výzkumu, který chce porozumět a vysvětlit způsoby, kterými jedinci v konkrétních životních situacích zvládají zkoumaný problém.

3.3 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem se pro účely mé diplomové práce staly nezaměstnané ženy po 50. roce života, které jsou klientkami oddělení sociálních věcí. Na dnešním trhu práce s jedná o jednu z rizikových skupin nezaměstnaných, jak také definuje zákon o zaměstnanosti. Pro svůj výzkum jsem měla zájem získat deset žen, kterým již bylo 50.let, jsou nezaměstnané a pobírají dávky pomoci v hmotné nouzi.

Podstatou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu jednotlivých případů. Není kladen důraz na reprezentativnost výběrového souboru za účelem zobecnění výsledků, proto výběr zkoumaných jednotek nemusí být náhodný. Jednotlivé případy jsou voleny (Hendl, 2005). Pro účely této práce jsem zvolila metodu záměrného výběru, jehož „logika a síla spočívá ve výběru případů bohatých na informace pro zkoumání do hloubky“ (Patton in Žižlavský, 2005) a respondenty vybírala podle určitých, předem stanovených kritérií, které souvisely s výzkumným cílem.

Využila jsem možnosti svého pracoviště – oddělení sociálních věcí ÚMČ Brno-sever, které mi umožňuje každodenní a bezprostřední kontakt se všemi nezaměstnanými žadateli o dávky pomoci v hmotné nouzi. Nečinilo mi tedy problém vybrat respondentky dle předem stanovených kritérií: nezaměstnaná žena po 50. roce života, pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi. Náklady na prováděné šetření byly velmi nízké vzhledem k osobnímu provádění a jejímu místu. Žádné konkrétní investice nebylo potřeba. Stratifikované účelové vzorkování umožňuje porovnávat výpovědi jednotlivých respondentů.

Hovořila jsem s klientkami oddělení sociálních věcí ÚMČ Brno-sever po skončení klasického jednání ve věci pomoci vstupu na současný trh práce a vyřízení dávky pomoci v hmotné nouzi. Všechny oslovené respondentky byly ochotné se mnou hovořit na téma diplomové práce. Časovou náročnost vedených rozhovorů v prostředí kanceláře jsem se snažila eliminovat, ale bohužel některé z rozhovorů jsem do výzkumu neměla možnost zařadit, neboť by byly zkresleny výsledky tedy bych neměla možnost zaručit validitu dat, proto jsem je do výzkumu nezařadila. Jednalo se o rozhovory, které byly v průběhu rušeny telefonickými hovory a vstupy jiných osob do kanceláře, kde jsem s klientkami dělala rozhovory.

Do svého výzkumu jsem tedy zařadila 10 rozhovorů s respondentkami, které splňovaly předem stanovená kritéria. Každý uskutečněný rozhovor s respondentkou mi poskytl jedinečnou zkušenost, možnost zachycení dat a přispěl k zachování těžkých životních situací a jednotlivých modelů chování. Jsem si vědoma, že výsledky svého výzkumu nemohou aplikovat na celou populaci žen po 50. roce života, neboť jsem vycházela z deseti výpovědí žen v této situaci. Pro účely své diplomové práce považuji tento vzorek za dostačující především k předepsanému rozsahu této práce.

Žižlavský (2005) uvádí a chápe dotazování jako zvláštní druh pozorování, které výzkumníkovi zprostředkovává samotný respondent a osobní výpovědi mu umožňuje vhléd do vlastního prožívání sociální reality. Cílem mé diplomové práce bylo zodpovědět hlavní výzkumnou otázku: „Jaké překážky brání ženám po 50. roce života v uplatnění na současném trhu práce.“ Vzhledem k takto položené otázce jsem v rámci kvalitativního výzkumu zvolila metodu rozhovoru. Data jsem pro svůj výzkum tedy získávala pomocí polostrukturovaného postupu sběru dat. Příprava pro vedení rozhovorů spočívala v přípravě elementárních otázek, které jsem chtěla respondentkám pokládat. Vzhledem k citlivosti tématu jsem si ponechala možnost nedodržet pořadí otázek, v určitých případech u některých otázek posečkat a dát respondentkám čas na jejich zpracování a vyjádření se k nim. V určitých případech jsem také využila možnosti doplňující otázky, která vyvstala přímo při rozhovoru. Rozhovory jsem tedy prováděla ve své kanceláři na oddělení sociálních věcí na ÚMČ Brno-sever v měsíci červnu a červenci 2008.

Před každým rozhovorem jsem se jednotlivé respondentky ptala, zda smím náš rozhovor nahrávat na diktafon, v žádném z případů jsem k tomuto nedostala svolení.

Respondentky raději souhlasily s přímým zaznamenáváním jejich odpovědí do počítače. Jako důvod uváděly větší možnost a prostor pro zamyšlení nad kladenými otázkami.

Přestože jsou kvalitativní i kvantitativní výzkumy považovány v metodologii za rovnocenné a každý z nich po svém a ve vzájemném doplňování přispívají k rozšiřování našich znalostí o člověku a sociálním světě, nelze opomenout kritiky kvalitativního výzkumu, kteří poukazují na absenci kvantitativních statistických metod při zpracování výsledků. Tyto výsledky pak nejsou považovány za dostatečně hodnověrné (Hendl, 2005). Nebezpečí snížení validity studie mohou podle Lincolna a Guby (in Hendl, 2005) představovat:

- reaktivita (samotná přítomnost výzkumníka ovlivňuje problematiku, na kterou je výzkum zaměřen),
- zkreslení ze strany výzkumníka (výzkumník sám prostřednictvím subjektivních teorií a předsudků vnáší do výzkumu prvky neobjektivit),
- zkreslení ze strany účastníků (vědomé korigování odpovědí, zamlčování skutečností atp.).

Disman (2002) popisuje možnost zkreslení poskytovaných dat na straně respondentů:

- efekt morčete (zkoumané osoby jsou si vědomy toho, že jsou předmětem zkoumání);
- výběr role (zkoumaná osoba má zájem prezentovat se v co nejlepším světle, její chování není přirozené);
- měření jako zdroj změny (průběh rozhovoru může ve zkoumaných osobách nastartovat zaujetí postoje k určité problematice, který předtím neměly nebo si ho neuvědomovaly);
- stereotyp ve volbě odpovědi (tlak společensky zažitých norem předurčí volbu odpovědi, i když se s ní respondent osobně neztotožňuje).

Rizikům spojených s vyhodnocením výzkumu jsem se snažila vyhnout, otázky respondentkám jsem pokládala v jejich jazyce, nekládala jim svoje myšlenky. odpovědi. Při jednotlivých rozhovorech jsem se snažila vytvořit příjemnou atmosféru, snažila jsem se o potlačení rušivých elementů jednotlivých rozhovorů (rušení rozhovorů jinými osobami, telefonickými hovory).

3.4 Operacionalizace

Význam operacionalizace spočívá v převedení obecných pojmů do roviny sledovatelných znaků, které umožní jejich zkoumání.

Podle Žižlavského (2005) je v kvalitativním výzkumu zaměřeném na metodu interpretativního porozumění třeba chápat teoretické koncepty sociální reality jako běžné, každodenní koncepty zkoumaných jedinců.

Pro odpověď na položenou hlavní výzkumnou otázku „Jaké překážky brání ženám po 50. roce života v uplatnění na současném trhu práce“ jsem v teoretické části diplomové práce popsala a nastínila faktory určující nezaměstnanost žen po 50. roce života: věk a zdravotní stav, sociální kapitál, povahové vlastnosti, dovednost a odbornost, vzdělání a kvalifikace, lidský kapitál, vliv politik zaměstnanosti, motivace, diskriminace, segmentace trhu práce.

O zhodnocení vlivu jednotlivých faktorů ovlivňujících nezaměstnanost jsem se pokusila sérií otázek směřujících do oblasti působení vnějšího okolí i individuálních vlastností jedince. Již z počátečních základních identifikačních otázek na věk, dosaženou kvalifikaci bylo možné vytěžit základní informace, které jsem v průběhu rozhovoru dále rozšiřovala. Musela jsem vzít v úvahu možnost jejich pozitivního i negativního hodnocení, proto jsem dílčí výzkumné otázky vyvodila tak, aby zahrnovaly jak hodnocení minulosti, tak očekávání budoucnosti.

4. ANALÝZA INTERPRETACE DAT

V této kapitole diplomové práce se budu snažit zpracovat a zanalyzovat, následně interpretovat data získaná během svého kvalitativního výzkumu. Informace získané během rozhovorů s respondentkami se budu snažit uvést u jednotlivých faktorů. Chtěla bych uvést, že získané informace budou doplněny o mé vlastní zážitky, které jsem během sběru dat s jednotlivými respondentkami měla a zaznamenala je. Z důvodu citlivosti k osobním údajům jednotlivých respondentek uvádím smyšlená jména bez příjmení dle prvních deseti písmen abecedy.

4.1 Paní Anežka

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.**

„Jsem vyučená šička. Naši mě na to dali, protože to mělo v Brně tradici. Otec říkával řemeslo má zlaté dno. Já jsem chtěla dělat zdravotní sestru, ale je fakt, že jsem se tak dobře neučila.“

- **Jak dlouho jste ji vykonávala?** „Jak dlouho jsem ji vykonávala, *dlouhá pomlka, respondentka přemýšlí*, asi 18 let. To je hodně, že?“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?**

„Ovlivnila a to moc. Především jsem přišla o peníze a dále se na mě podepsala doba, kterou jsem neměla kontakt s lidmi. Ale mám psa.“

Diskriminace

- **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potencionálními zaměstnavateli?** „Problémů mám dost, ale úplně první je , když řeknu, že jsem jen šička. Neumím žádný jazyk, počítač neumím zapnout.“
- **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Mám pocit, že jen jak mě vidí, hned ví, že nejsem pro ně požadovaným kandidátem.“
- **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Potřebuju si zvýšit kvalifikaci.“

Motivace

- ❑ **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Jak jsem říkala neumím jazyk a počítač neumím ani zapnout. Stydím se, ale neumím to.“
- ❑ **Uved'te, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Snažím se, ale nikdo mě nechce, neumím jazyky ani počítače.“
- ❑ **Jste ochotna za práci dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Nejsem, proč.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Pracák mě pouze registruje, ale pozve mě jednou za tři měsíce, to už k Vám chodím každý měsíc.“
- ❑ **Jak hodnotíte jejich pomoc?** „Jak jsem řekla jednou za tři měsíce, nic moc.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Jsem vyučená.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Nebyla, jenom jsem o tom slyšela.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Už ne, vždyť je to všechno rozkradený.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Na zdravotní sestru jsem stará a nemám vzdělání. Ale mohla bych jít třeba do pokladny. No nevím.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Ne.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** *Jasně* „Ne.“

Sociální kapitál

- ❑ **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Já nikoho nemám.“

Věk a zdravotní stav

- ❑ **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Špatně, nic neumím.“
- ❑ **Přijala byste práci mimo Váš obor?** „Jasně, třeba tu prodavačku.“

- ❑ **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Ráno uklidím, něco si udělám k jídlu, jdu se psem. Pes je můj jediný přítel. On mi rozumí. Hledám místa v inzerátech. Každý den je skoro stejný.“

4.2 Paní Božena

Segmentace trhu práce

- ❑ **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Já jsu nevyučená, mám pouze základku. Za těch komunistů to stačilo.“
- ❑ **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Nemám peníze, jsem chudák.“

Diskriminace

- ❑ **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potencionálními zaměstnavateli?** „Jen mě vidí, tak mě nechcou, podívejte se na mě.“
- ❑ **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Když mě vidí, tak řeknou, že je místo obsazené.“
- ❑ **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Nic.“

Motivace

- ❑ **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Že nic neumím a jsem stará.“
- ❑ **Uveďte, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Oni by měli dělat, třeba pracák.“
- ❑ **Jste ochotna za práci dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Ne.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Jsem tam dlouho, někdy vypíšeme papíry, ale jinak žádné místo, ona to ví.“
- ❑ **Jak hodnotíte jejich pomoc?** „Normálně.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Základka.“

- **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Jo, ale já to nedodělala. Bylo to těžký.“

Dovednosti a odbornost

- **Co byste ráda dělala?** „Třeba v kanceláři.“

Povahové vlastnosti

- **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Ne, nic pro mě není.“
- **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Ne, to je málo.“

Sociální kapitál

- **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Bratr, ten tomu rozumí. On je studovaný.“

Věk a zdravotní stav

- **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Nevím.“
- **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Pořád stejně, ale jezdím za bratrem, ten je studovaný.“

4.3 Paní Cecílie

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Jsem vyučená prodavačka, ale pak jsem se rozvedla. A neměla práci, teď jsem dlouho doma.“
- **Jak dlouho jste ji vykonávala?** „Byla jsem vyučená prodavačka , vlastně celý život.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Jo, nic nemám a nikdo mě nechce.“

Diskriminace

- ❑ **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potencionálními zaměstnavateli?** „Jsem stará, oni chtěou mladý holky. Mám nemocný ruky. Podívejte.“
- ❑ **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Nějakou tu rekvalifikaci, jak jsme spolu mluvily minule.“

Motivace

- ❑ **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Nemám vzdělání, dneska je potřeba maturita.“
- ❑ **Uveďte, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Chodím na inzeráty, a taky do agentury.“
- ❑ **Jste ochotna za práci dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Jo, ale ne daleko.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Na pracáku jsem dlouho, oni jsou tam hodní.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Jsem vyučená prodavačka.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Minule jsme to znova probíraly, tak třeba něco bude, teď po prázdninách.“
- ❑ **Je nabídka rekvalifikačních kurzů podle Vás dostačující?** „Nabídky se mají po prázdninách rozšiřovat, třeba bych chtěla dělat, já vlastně nevím, co.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Už ne, prodavačky, už nejsou, dneska musíte být hezká a umět s kasou. Já jsem počítala z hlavy.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Ještě nevím, ten rekvalifikační kurz.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Ne, já chci něco dělat.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Jo stejně mám málo.“

Sociální kapitál

- **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Nikoho nemám, jsem rozvedená. Děti jsem neměla. Ale ta paní z agentury je hodná.“

Věk a zdravotní stav

- **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Je to špatný, mám nemocný ruky, nic neumím.“
- **Přijala byste práci mimo Váš obor?** „Určitě, ale nevím, co.“
- **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Snažím se každý den něco dělat.“

4.4 Paní Daniela

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Já jsem vyučená cukrářka. Pracovala jsem dlouho v jednom podniku, ale propouštěli. Byla jsem stará. Pak jsem byla doma, teď si přivydělávám jako uklízečka.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Moc, nemám peníze, ale ani kamarádky. Přestala jsem se s nimi stýkat.“

Diskriminace

- **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potencionálními zaměstnavateli?** „Jsem stará, já to na nich vidím. Jen co tam vejdu.“
- **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Když mě nechcou, tak se zeptají na jazyky a ty já neumím.“
- **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Nevím, já se snažím, mám za sebou i rekvalifikační kurz, ale jsem stará.“

Motivace

- **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Jak jsem řekla jsem stará a má důchod.“
- **Uveďte, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** Prošla jsem rekvalifikační kurz, dělám něco jiného, ale to nestačí, nevím.“

- ❑ **Jste ochotna za prací dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Já bych brala i odjet někam daleko.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Tam jsou na mě moc hodný, ale taky nemají nabídky pro tak starou ...“
- ❑ **Jak hodnotíte jejich pomoc?** „Jsou takový zlatíčka, ale mě už nepomůžou.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Jsem vyučená cukrářka. Mě to tehdy moc bavilo. Ale dneska je to jinak.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Ano, mám ten první kurz na co se hodím. A potom jsem dělala počítače.“
- ❑ **Je nabídka rekvalifikačních kurzů podle Vás dostačující?** „kurzů jsem měla na vybrání dost, ale stejně jsem stará, tak co.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Už ne, dneska je to pryč, ty technologie a tak.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Chtěla bych zase být užitečná.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Ne , to bych neudělala.“ Já chci pracovat.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Určitě, vždyť si i dneska přivydělávám úklidem.“

Sociální kapitál

- ❑ **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Zlatíčka na pracáku a vy u Vás.“

Věk a zdravotní stav

- ❑ **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Nevím, moc dobře ne, ale snažím se.“
- ❑ **Přijala byste práci mimo Váš obor?** „Určitě.“ *Velmi odhodlaně.*

- **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Vstanu, uklidím si doma. Potom jdu zkontrolovat dům, zda není třeba uklidit. Musím to dělat, nechci, aby mi to vzali. Potom koukám po práci.“

4.5 Paní Emílie

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Já jsem podnikala, měla jsem i svůj kadeřnický salón. Ale potom jsem se rozvedla a dneska jsem tady.“
- **Jak dlouho jste ji vykonávala?** „Jsem vyučená kadeřnice , takže od mládí.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Můj život ovlivnila především nemoc a teď jsem i nezaměstnaná.“

Diskriminace

- **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potenciálními zaměstnavateli?** „Nemůžu dělat kadeřnici, kvůli zdraví, a nic jiného neumím. Tak jsem to zkoušela, ale nic.“
- **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Já tam mám vždy strach, když jsem jedno vyhrála, za chvíli jsem byla nemocná a zkušební doba.“
- **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Potřebuji být zdravá, ale to nevím.“

Motivace

- **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Jsem stará, nemocná a jen kadeřnice.“
- **Uved'te, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Nevím, já o tom nepřemýšlela.“
- **Jste ochotna za prací dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Ano, ale to zdraví.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Na úřadu jsou na mě hodní, tady moje paní na sociálce taky. Ony dvě mi pomáhají. Děti se mnou nemluví.“ *Klientka byla velmi rozrušená. Musela jsem rozhovor na cca 5 minut přerušit a nechat klientce čas na uklidnění. Po uklidnění jsem se zeptala, zda můžeme pokračovat. Klientka řekla, že ano a měla tendenci se omlouvat za svoje city.*

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Jsem vyučená kadeřnice, dokonce jsem měla i živnostenský list.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Rekvalifikaci jsem nedělala, protože jsem nemocná.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Ráda bych se zajímala, ale mám pocit, že je to někde jinde.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Kadeřnici, ale jsem nemocná a jde to moc rychle.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Nikdy.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Určitě, ale mě nikde nechtějí.“

Sociální kapitál

- ❑ **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Ano, moje sociální pracovnice a paní na úřadu práce.“ *Otázku, zda pomáhá i někdo z příbuzných jsem vzhledem k psychickému rozpoložení respondentky vynechala.*

Věk a zdravotní stav

- ❑ **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Dneska špatně, jsem stará a nemocná.“
- ❑ **Přijala byste práci mimo Váš obor?** „Asi ne, vždyť nic než dělat hlavy neumím.“
- ❑ **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Žiju velmi stejně a skromně. Návštěva u doktora se střídá se snahou o nalezení práce v lepších dnech.“

4.6 Paní Františka

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Vystudovala jsem gymnázium, poté jsem pracovala jako švadlena a potom jsem se snažila dělat účetnictví.“
- **Jak dlouho jste ji vykonávala?** „Účetnictví jsem dělala asi deset let, potom jsem pracovala na živnostenský list.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Ano, velmi ho ovlivnila, byla jsem zvyklá na svůj standard z něhož jsem musela slevit.“

Diskriminace

- **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potencionálními zaměstnavateli?** „Mám pocit, že přes své zkušenosti, nemám co nabídnout. Oni si raději vyberou někoho mladšího, nemusí ho tolik zaplatit.“
- **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Při některých výběrových řízeních mám dobré pocity, ale pak přijde dopis, že vybrali jiného kandidáta. Někdy vím, už při výběrovém řízení, že to nejsem já, kdo vyhraje.“
- **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Mám pocit, že nedoceňují moje kvality a možnosti.“

Motivace

- **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Já se cítím, že mohu nabídnout hodně, mám zkušenosti, ale také chápu, že třeba neumím , tak jazyky.“
- **Uveďte, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Pracovala jsem na živnostenský list, mám tedy praxi jako zaměstnanec i OSVČ, dále ovládám počítač, jen možná ty jazyky.“
- **Jste ochotna za prací dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „S tím bych problém neměla, chtěla bych pracovat třeba v Praze.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Na úřadu práce jsem již dlouho, mám pocit, že mě moje referentka již nabízí místa, na která mám vyšší vzdělání. Ona to vždy komentuje tím, že musím vzít i něco jiného, když jsem tak dlouho doma.“ Toto mne uráží.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Jak jsem uvedla, mám vystudované gymnázium, tedy všeobecné gymnázium. Dále mám bohaté zkušenosti, jako účetní a s vedením ekonomické agendy.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Ne, rekvalifikaci si nemusím dělat. Ovládám počítač, vedení účetnictví a chci zůstat v této oblasti.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Ano, stále se snažím o ekonomickou agendu a účetnictví zajímat.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Chci se věnovat této profesi.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Ne, ale nechci vzít jinou práci, než dle mých představ.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „To určitě ne, mám na lepší pozici.“

Sociální kapitál

- ❑ **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Snažím se stále udržovat styky se známými s bývalého zaměstnání.“
- ❑ **Je to někdo z Vašich blízkých?** „Dalo by se to tak říci, jsou to mí dobří známí.“

Věk a zdravotní stav

- ❑ **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Chci pracovat jako účetní nebo v nějaké podobné firmě. Zkušeností mám dost.“
- ❑ **Přijala byste práci mimo Váš obor?** „Ne, nikdy jsem o tom neuvažovala.“

- **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Každý den se snažím hledat zaměstnání. Předpokládám, že jinak vypadá můj režim dne stejně, jako u ostatních.“

4.7 Paní Gustava

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Mám vystudovanou obchodní akademii, celý život jsem pracovala v kanceláři, ale pak mi našli mou nemoc.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Ano, ta také, ale především moje nemoc a poté jsem sklouzla do nezaměstnanosti.“

Diskriminace

- **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potenciálními zaměstnavateli?** „Především mám pocit, že jakmile, řeknu, že mám částečný důchod, tak už nemají zájem.“
- **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Než dojde na zdravotní stav, tak je to fajn, ale potom už vím, že zase přijde stejný dopis. Vybrán byl jiný kandidát.“
- **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Jsem přesvědčená, že je třeba na sobě pracovat, pro nyní navštěvuji i přes svou nemoc rekvalifikační kurz.“

Motivace

- **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „U mě je to jednoznačně moje nemoc a s tím spojená částečná invalidita.“
- **Uveďte, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Snažím se udržovat rozhled a nyní navštěvuji rekvalifikační kurz na počítače, prošla jsem i motivačním kurzem,“
- **Jste ochotna za prací dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Já, bych asi jela, vzala bych i práci někde mimo Brno.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Na úřadu práce mi pomáhají, jsem ráda, že mi umožnili rekvalifikační a motivační kurz.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Mám vystudovanou obchodní maturitu, tedy střední vzdělání.“ Jen bych řekla, že si uvědomuji, že to na celý život nestačí.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Ano, a jsem za to ráda, právě dokončím po prázdninách kurz.“
- ❑ **Je nabídka rekvalifikačních kurzů podle Vás dostačující?** „Nabídka, s níž mě na úřadu práce seznámila moje referentka se mi zdála pestrá.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Ano, snažím se udržovat si všeobecný přehled.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Nějakou práci v kanceláři, něco na co bych stačila.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Neměla jsem příležitost, a když se nad tím zamyslím, neudělal bych to.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Asi ano, brala, bych to jako práci na začátek něčeho nového.“

Sociální kapitál

- ❑ **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Pomáhá mi moje sociální pracovnice, pracovnice v agentuře a také referentka na úřadu práce.“

Věk a zdravotní stav

- ❑ **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Mám z ní obavy, neboť moje nemoc ovlivňuje moje pracovní zařazení.“
- ❑ **Přijala byste práci mimo Váš obor?** „Ano, brala bych to jako novou šanci.“

- **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Pokud neběhám po doktorech , tak se snažím hledat práci.“

4.8 Paní Hana

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Já jsem se stala zdravotní sestrou, dlouho jsem pracovala v tří směnném provozu, ale onemocněla jsem a teď jsem nezaměstnaná. Moje nemoc mi komplikuje návrat do práce, ale není na přidělení částečného invalidního důchodu.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Při této zkušenosti,jsem si uvědomila, že není možné počítat s tím, že jsem něco vystudovala a že mi to bude stačit celý život.“

Diskriminace

- **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potencionálními zaměstnavateli?** „Problémů je hodně, ale chápu, že ve svém věku mám menší prostor pro uplatnění. Moje nemoc se zády ovlivňuje také můj nadhled, který mám pocit již pomalu ztrácím.“
- **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Výběrová řízení bych rozdělila na dvě základní skupiny. Někdy mám fajn pocit, někdy vím, že je to špatně od začátku, ale zatím mi chodí vždy jedna odpověď: vzali někoho jiného.“
- **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Potřebuji na sobě pracovat, a doufat, že se moje nemoc zlepší.“

Motivace

- **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Uvědomuji si, že nemám moc co nabídnout oproti těm mladým.“
- **Uveďte, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Snažím se sama učit angličtinu, ale moc mi to nejde, ale alespoň se snažím.“

- ❑ **Jste ochotna za prací dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Já bych klidně odjela, tady mě nic nedrží.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „ Na pracovní úřad nechodím ráda, protože mám pocit, že mě odsoudí kolem jdoucí. Ale tam se ke mně chovají pěkně.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Mám středoškolské vzdělání.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Zatím ne, nejsem na úřadu práce dlouho.“
- ❑ **Je nabídka rekvalifikačních kurzů podle Vás dostačující?** „Ještě nevím.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Práce sestry mne velmi bavila,ale vzhledem ke zdravotním problémům ji už nebudu moci vykonávat. Čas letí vše se posunulo. Dnes se dělá práce jinak. Nastupují sestry s vysokoškolským vzděláním.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Ráda bych byla platná, ale nejsem ještě rozhodnutá.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Neodmítla.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Jistě, pořád lepší než ten pocit být z cizích peněz.“

Sociální kapitál

- ❑ **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Nepomáhá, snažím se sama. Ale i pomoc referentky na úřadu práce a sociální pracovnice se počítá.“

Věk a zdravotní stav

- ❑ **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Moc dobře ne, mám z ní obavy.“
- ❑ **Přijala byste práci mimo Váš obor ?** „Jistě stále lepší než být doma, ale to zdraví.“

- **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Režim dne přizpůsobuji svým aktivitám na úřadu práce, zdravotnímu stavu. Ve volných chvílích se učím angličtinu.“

4.9 Paní Charlotta

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Byla jsem doma s dětmi. Měla jsem sedm dětí, ale nezvládala jsem to, dali je do domovů.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život ?** „Ano, i ne.“

Diskriminace

- **Na jaké problémy nejčastěji narazíte, když jednáte s potenciálními zaměstnavateli?** „ Oni mě nechcou.“
- **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „ Já tam přijdu a oni se ptají co umím, já jsem nervózní.“
- **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci.** „Moc jsem nad tím nepřemýšlela.“

Motivace

- **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Já nevím.“
- **Uveďte, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Chodím do agentury, tam mi hledají práci.“
- **Jste ochotna za prací dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Ne, tady jsem doma.“

Vliv politik zaměstnanosti

- **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Na pracáku jsem dlouho, ale mám jen základku, tak nic není.“
- **Jak hodnotíte jejich pomoc?** „Chodím tam, ale nic nemají.“

Vzdělání a kvalifikace

- **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Mám základku.“
- **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?**
„Ano, ale nedodělala jsem to, je to těžký.“
- **Je nabídka rekvalifikačních kurzů podle Vás dostačující?** „To nevím.“

Dovednosti a odbornost

- **Co byste ráda dělala?** „Třeba uklízečku. Já nevím.“

Povahové vlastnosti

- **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Ne.“
- **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Proč to je málo.“

Sociální kapitál

- **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Agentura.“
- **Někdo z Vašich blízkých?** „Nemají čas, mají svoje děti.“

Věk a zdravotní stav

- **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Nevím.“
- **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „Uvařím, uklidím, jsem slabá, ale doktorka mi nenapíše důchod.“

4.10 Paní Ida

Segmentace trhu práce

- **Snažte se naznačit Vaši životní cestu pracovním trhem.** „Já jsem vyučená kadeřnice, teď jsem, ale nemocná.“
- **Jak dlouho jste ji vykonávala?** „Pracovala jsem asi patnáct let.“
- **Ovlivnila nezaměstnanost Váš život?** „Tak to ano.“

Diskriminace

- ❑ **Na jaké problémy nejčastěji narážíte, když jednáte s potencionálními zaměstnavateli?** „Jsem Romka, a nikde mě nechcou.“
- ❑ **Jakým způsobem probíhají Vaše přijímací řízení?** „Když tam vejdu, tak už vím, že mě nechcou.“
- ❑ **Co si myslíte, že nejvíce potřebujete proto, abyste našla práci. !Mám zkušenosti, tak co.“**

Motivace

- ❑ **V čem vidíte největší překážky při hledání práce?** „Jsem Romka.“
- ❑ **Uved'te, co všechno jste již pro nalezení práce udělala.** „Mám zkušenosti.“
- ❑ **Jste ochotna za práci dojíždět či se dokonce přestěhovat?** „Ne.“

Vliv politik zaměstnanosti

- ❑ **Můžete krátce popsat průběh evidence na úřadu práce.** „Pořád mě někam posílají.“
- ❑ **Jak hodnotíte jejich pomoc?** „Ještě nepochopily, že uklízečku dělat nechci.“

Vzdělání a kvalifikace

- ❑ **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** „Jsem vyučená kadeřnice.“
- ❑ **Byla Vám v průběhu nezaměstnanosti nabídnuta možnost rekvalifikace?** „Ano, ale nedodělala jsem ji.“
- ❑ **Je nabídka rekvalifikačních kurzů podle Vás dostačující?** „To nevím, to ví na úřadě práce.“

Dovednosti a odbornost

- ❑ **Zajímáte se stále o svou profesi?** „Ano, chci se stále líbit a to je pro kadeřnici potřeba.“
- ❑ **Co byste ráda dělala?** „Kadeřnici.“

Povahové vlastnosti

- ❑ **Odmítla jste nějakou práci v průběhu své nezaměstnanosti?** „Ano, přece nebudu dělat uklízečku. Jsem vyučená.“
- ❑ **Přijala byste práci za minimální mzdu?** „Nikdy.“

Sociální kapitál

- ❑ **Pomáhá Vám někdo v současnosti s hledáním práce?** „Ne.“
- ❑ **Ani někdo z Vašich blízkých?** „Ne . mají jiné starosti.“

Věk a zdravotní stav

- ❑ **Jak vidíte svoji budoucnost?** „Nevím. Dnes je dnes.“
- ❑ **Přijala byste práci mimo Váš obor?** „Ne.“
- ❑ **Jaký je Váš režim dne? Čím se zabýváte?** „ Tak jako vždy, koukám na televizi a tak.“

Nyní se pokusím na základě uvedených rozhovorů zhodnotit, které faktory mají vliv na postavení žen po 50. roce života na trhu práce. První faktor, který jsem měla stanovený byla segmentace trhu práce. Zde jsem získala možnost poznat životní cestu pracovním trhem jednotlivých respondentek, doplněnou o dobu vykonávání jejich původní profese. Doplnující otázka se zaměřovala na ovlivnění jejich života nezaměstnaností. V tomto faktoru převažovala zátěž minulého pohledu na vzdělání, jak vystihla jedna z respondentek v minulosti se mělo za to, že řemeslo má zlaté dno. Většina z mých respondentek také uvedla, že své původní povolání vykonávala řadu let. Tedy se nepočítalo s rozvojem kompetencí a jejich doplňováním.

Faktor diskriminace se projevil v odpovědích mnoha respondentek jako klíčový především s kombinací dalšího faktoru a tím se zdá býti zdraví. Diskriminaci pocítovaly respondentky ve většině případů vzhledem ke svému věku. U některých docházelo ke kombinaci diskriminace věkem, zdravotního stavu a nedostatečného vzdělání. U třetího faktoru motivace mne nepřekvapila odpověď na ochotu se za prací stěhovat. V našich klimatických podmínkách není samozřejmostí se za prací stěhovat. Naopak jiný pohled na stěhování za prací skýtá pohled osob na jiných kontinentech např. v Americe. Některé z respondentek se zbytečně podceňovaly, dle mého názoru hraje zde také neschopnost docenit své zkušenosti a možnosti. Dané se možná kloubí z dalším faktorem, kterým je vzdělání a kvalifikace. Většina respondentek si je vědoma nižšího stupně vzdělání. I když jsem zaznamenala také kombinaci velkého sebevědomí při získání základního vzdělání. Zde bych se, ale přikláněla k jedinečnosti případu. Je zajímavé že většina respondentek má k instituci úřadu práce kladný vztah, většinou se jednalo o respondentky, které se chtěly zaměstnat. Některé dokonce hovořily o svých referentkách na úřadu práce velmi mateřsky. Danému bych přikládala důraz, může se

jednat o někdy jediného člověka, který respondentku vyslechne v její těžké životní situaci. Dalšího člověka, kterého respondentky uváděly byla sociální pracovnice či pracovnice agentury pro zprostředkování zaměstnání. V závěru bych ráda ještě upozornila na skloubení dvou faktorů a to povahových vlastností a dovedností s odborností. Pokud se jednalo o respondentky s životním nadhled i k tak těžké situaci, chápaly že je nutné rozšiřovat své dovednosti. Pokud, ale došlo k neschopnosti nadhledu, nedocházelo k přiznání si možnosti získávání nových zkušeností, kompetencí a dovedností.

Závěrem bych chtěl říci, že za důležitý považuji faktor věku a zdravotního stavu s kombinací faktoru vzdělání a dovedností. Pokud bylo cílem mé diplomové práce odpovědět na hlavní výzkumnou otázku:

Jaké překážky brání ženám po 50. roce života v uplatnění na současném trhu práce.

Těmito překážkami je především jejich aktuální zdravotní stav, vzdělání a dovednosti doplněné o specifické povahové vlastnosti každé z žen.

ZÁVĚR

Mylnost představy, že nezaměstnanost má větší dopad na muže, neboť právě na nich spočívá zodpovědnost za hmotné zajištění rodiny, mohu na základě své diplomové práce potvrdit. Ženy mají tendenci maskovat nezaměstnanost větší angažovaností v domácnosti, ale vždy musíme brát na zřetel dopad na jejich psychické zdraví a sociální kompetence. Nezaměstnanost představuje vysokou zátěž. Podle psychologů obsazuje na žebříčku stresorů třetí místo za úmrtím blízké osoby a rozvodem.

Speciální pozornost je v této diplomové práci věnována ženám po 50. roce života, neboť jsem se domnívala a výzkum potvrdil, že se při vstupu na současný trh práce setkávají se specifickými faktory. Tyto faktory jim znesnadňují stát se součástí současného trhu práce. Základním principem dnešní společnosti je zodpovědnost za sebe sama. K této zodpovědnosti nebyla generace dnešních padesátníků vychovávána. Svůj velký význam v tomto sehrává dříve velmi preferovaný pocit stálého zaměstnání od vyučení po nástup do důchodu. Dříve bylo čerpání důchodu považováno za odměnu za celoživotní práci. Také došlo ke změně pohledu vzdělání. Dříve se počítalo s faktem, že to co se naučím mi vystačí na celý můj profesní život. Nynější společnost klade důraz na celoživotní vzdělávání a doplňování dovedností a kompetencí.

Podobně jako v řadě zemí EU představuje nezaměstnanost závažný problém. Ztráty pracovních míst byly postupné a doprovázeny vznikem nového dříve neznámého jevu - nezaměstnanosti. Tento jev se kloubí s dalším specifikem současného trhu práce a tím je stárnutí populace. A právě v této kombinaci vidím možnost pro uplatnění práce sociálního pedagoga. Nezaměstnanost žen po 50. roce života představuje problém, vlivem kterého dochází ke stigmatizaci ženy, která je postupně vydělována ze společnosti. Dochází ke změně postojů těchto žen, nemající plány do budoucna, zabraňující participaci na životních rozhodnutích. Na konec také vlivem finanční izolovanosti žena rezignuje na svoje vlastní síly, spoléhá na pomoc okolí (úřadu práce, agentury pro zaměstnanost) a projevuje malou aktivitu pro nalezení nového zaměstnání. Zde vidím prostor pro pomoc sociálního pedagoga prostřednictvím jeho činnosti v poradenských centrech, úzké spolupráci s pracovníky úřadů práce, sociálními pracovníky na obecních úřadech.

RESUMÉ

Tato diplomová práce se zabývala problematikou nezaměstnanosti žen po 50. roce života. V teoretické části práce jsem vycházela ze studia odborné literatury. Na základě četby odborné literatury jsem se snažila proniknout do zákoutí dané problematiky a nastínit tento specifický problém dnešního trhu práce. V jednotlivých kapitolách jsem se snažila najít různé pohledy odborníků na danou problematiku a ukázat pestrost pohledů, ať se jednalo o ekonomy, psychology, sociální pedagogy či sociální pracovníky. První kapitola pojednává o nezaměstnanosti, jejich definicích, typech, děleních dle různých příčin. První kapitola představuje nástin základního problému. Základní pojmy jsem zařadila do první přílohy, neboť očekávám, že se jedná o známá hesla.

V první kapitole jsem se tedy snažila o co nejkomplexnější pohled na nezaměstnanost. Doplnil jsem známá fakta o pohled na nezaměstnanost v rodině, přesah na funkce rodiny v tíživé životní situaci.

Druhou kapitolu jsem nazvala žena na trhu práce. Zde jsem se snažila vystihnout specifika nezaměstnanosti žen po 50. roce života s ohledem na její specifika. Popsala jsem zde také jednotlivé faktory, které se poté staly hlavní osou mých polostrukturovaných rozhovorů s respondentkami. V kapitole třetí jsem se pokusila stručně popsat nový systém pomoci v hmotné nouzi.

V praktické části jsem prováděla kvalitativní výzkum, díky kterému jsem se snažila také pomocí polostrukturovaných rozhovorů najít faktory bránící vstupu ženám po 50. roce života na současný trh práce. V metodologické části jsem popsala volbu výzkumné strategie, sběr dat, stanovení a definování výzkumného vzorku a operacionalizaci.

Následovala analytická část, v níž jsem měla stanovené faktory bránící vstupu ženám po 50. roce života na současný trh práce:

- segmentace trhu práce
- diskriminace
- motivace
- vliv politik zaměstnanosti
- vzdělání a kvalifikace
- dovednosti a odbornost
- povahové vlastnosti

- sociální kapitál
- věk a zdravotní stav.

Poté jsem provedla 10 rozhovorů s respondentkami. Zjistila jsem následující fakta: Významným faktorem bránícím vstupu žen po 50. roce života na současný trh práce je jejich věk a aktuální zdravotní stav. Nešťastnou kombinací se také ukázala kombinace věku a nižšího vstupně vzdělání. U žádné z mých respondentek se nevyskytovalo vysokoškolské vzdělání. Často zmiňovaných handicapem respondentek byla nedostatečná jazyková vybavenost, počítačová gramotnost. Tedy dovednosti dnes považované za samozřejmost. Dále bych ráda upozornila na nevhodnou kombinaci faktoru povahových vlastností a nízkého vzdělání. Bez životního nadhledu je vstup na současný trh práce ještě těžším.

Ráda bych připomněla, že se jednalo o kvalitativní výzkum na malém výzkumném vzorku. Není tedy možné takto získaná data zevšeobecňovat na celou populaci. Ráda bych, ale v budoucnu v dané problematice pokračovala a snažila se udělat kvalitativní výzkum s ženami po 50. roce života ve městě Brně a navázat na něj výzkumem kvantitativním.

Anotace

Diplomová práce se zabývá otázkou žen po 50. roce života a jejich vstupem na současný trh práce. Cílem diplomové práce bylo ukázat jaké překážky brání těmto ženám při vstupu na současný trh práce. V teoretické části práce se zaměřuji na nezaměstnanost, její typy, definování specifik žen po 50. roce života, vztah s hmotnou nouzí. V praktické části práce uvádím zkušenosti žen po 50. roce života, které jsou déle než 6 měsíců evidovány jako uchazečky o zaměstnání na úřadu práce.

Klíčová slova

Nezaměstnanost, typy nezaměstnanosti, dlouhodobá nezaměstnanost, rodina a nezaměstnanost, žena po 50. roce života, hmotná nouze, trh práce

Annotation

This thesis deals with the entry of women after 50 in the labour market. I wanted to point out the handicaps of women after 50 by labour market entry. The theoretical part focus on unemployment, types of unemployment, specifics of women after 50 and the relation to material shortage. The practical part presents the experience of women after 50 being more then six month in the evidence of the employment office.

Keywords

Unemployment, types of unemployment, long-term unemployment, family and unemployment, women after 50, material shortage, labour market

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 375 s. ISBN 80-7178-479-6.
2. BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 140 s. ISBN 80-86429-16-4.
3. BROŽOVÁ, D. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 173 s. ISBN 80-245-1120-7.
4. BŘESKÁ, N., VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2008, 415 s. ISBN 978-80-7263-478-1.
5. BUCHTOVÁ, B. et al. *Nezaměstnanost, psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002, 236 s. ISBN 80-247-9006-8.
6. BURIÁNEK, J. *Sociologie pro střední školy a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996, 127 s. ISBN 80-7168-304-3.
7. DAŇHELOVÁ, Š. *Vybrané kapitoly z ekonomiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002, 83 s. ISBN 80-7315-032-8.
8. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002, 374 s. ISBN 80-246-01-39-7.
9. GILLERNOVÁ, I. et al. *Slovník základních pojmů z psychologie*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2000. 79 s. ISBN 80-7168-683-2.
10. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
11. FUCHS, K., TULEJA, P. *Mikroekonomie I*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002.
12. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
13. KOUHOTEK, R. *Vývojová psychologie, učební texty*. 2. vyd. Brno: IMS, 2003. 84 s.
14. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
15. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk, prostředí, výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

16. KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 2. vyd. Praha: Aspi Publishing, 2002, 376 s. ISBN 80-86395-33-2.
17. KUCHAR, P. *Trh práce (sociologická analýza)*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2007, 183 s. ISBN 978-80-246-1388-3.
18. MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002,172 s. ISBN 80-86429-08-3.
19. MAREŠ, P. et al. *Dávky sociálního státu, nastavení systému – jeho ekonomická i sociální efektivita a sociální konsekvence pro klienty sociálního státu i společnost*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 189 s. ISBN 80-210-2624-3.
20. MARKSOVÁ-TOMIOVÁ, M. *Co je to diskriminace a proč vzniká*. In. Prosazování rovnosti mužů a žen na trhu práce v ČR. Praha: Český helsinský výbor, 2002. s 7.
21. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
22. MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-7178-624-1.
23. MUFFELS, J.A. *Stárnutí a flexibilizace*. Sociologický časopis, 1998,3, s.283.
24. PETRUSEK, M. et al. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.
25. PICHAUD, C., THAREAUOVÁ, I. *Soužití se staršími lidmi*. 1.vyd. Praha: Portál, 1998,156 s. ISBN 80-7178-184-3.
26. RABUŠIC, L. *Česká společnost stárne*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 127 s. ISBN 80-210-1155-6.
27. ŘEZÁČ, P. *Sociální psychologie*.1. vyd. Brno: Paido, 1998, 268 s. ISBN 80-85931-48-6.
28. SAMUELSON, P.A., NORDHAUS, W.D. *Ekonomie*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1995, 1011 s. ISBN 80-205-0494-X.
29. SOUBOR DOKUMENTŮ OECD. *Stárnutí a politika zaměstnanosti Česká republika*. Praha: MPSV, 2004
30. SIROVÁTKA, T. *Marginalizace na pracovním trhu,. Příčiny diskvalifikace a selhávání pracovní síly*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 138 s. ISBN 80-210-1716-3.
31. SIROVÁTKA, T. *Sociální a ekonomické faktory marginalizace na pracovním trhu*. Sociologický časopis, 1997, 2, s. 169 – 188.

32. SIROVÁTKA, T., ŘEZNÍČEK, I. *Dlouhodobá nezaměstnanost a záchranná sociální síť*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 117 s. ISBN 80-210-1246-3.
33. STRAUSS, J., CORBIN, M. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky Zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-85834-60- X.
34. VEČERNÍK, J. *Zpráva o vývoji české společnosti 1989 – 1998*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 172 s. ISBN 80-901424-9-4.
35. VEČEŘA, M. *Sociální stát: východiska a přístupy*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996, 112 s. ISBN 80-85850-16-8.
36. VIDOVIČOVÁ, L. *Věková diskriminace – ageismus: úvod do teorie výskytu diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2005, 54 s. ISBN 80-239-4645-5.
37. VÝROST, J. *Aplikovaná sociální psychologie 1, Člověk a sociální instituce*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN 80-7172-269-6.
38. WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 115 s. ISBN 80-210-3657-5.
39. ZAPLETAL, L. et al. *Základní pojmy a kategorie z oblasti pedagogiky*. 3. vyd. Brno: IMS, 2003, 59 s.
40. ŽIŽLAVSKÝ, M. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 142 s. ISBN 80-210-3110-7.
41. http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps
42. Vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi
43. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
44. Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
45. Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů
46. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
47. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
48. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1 Základní pojmy
- Příloha 2 Zákon o životním a existenčním minimu
- Příloha 3 Zákon o pomoci v hmotné nouzi
- Příloha 4 Doplnující vyhláška k zákonu o pomoci v hmotné nouzi

ZÁKLADNÍ POJMY

Ageismus – staří lidé se stávají obětmi obecně rozšířených předsudků, jež spojují vyšší věk s negativními charakteristikami.

Dávky pomoci v hmotné nouzi – podle z. 111/2006 Sb., se v ČR poskytují osobám v hmotné nouzi tři druhy dávek: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.

Diskriminace – odlišování, odlišný přístup. Obvykle ke skupinám lidí určitého věku, pohlaví, rasového nebo etnického původu nebo hlásícím se k určité kultuře a náboženství nebo ke skupinám, které mají určitou nevýhodu, případně okrajové sociální postavení, a tímto znakem se liší od jiných lidí.

Dlouhodobá nezaměstnanost - nezaměstnanost trvající jeden rok a déle, v některých studiích a výzkumech je nezaměstnanost označena za dlouhodobou , trvá –li šest měsíců a déle.

Flexibilita - schopnost a ochota přizpůsobit se, zde měnícím se podmínkám a požadavkům , které na jedince klade zaměstnání , nebo obecně podmínkám pracovního trhu.

Kvalitativní výzkum – skupina teoretických přístupů a metodických postupů, které byly formulovány buď v opozici ke kvantitativním postupům, nebo jako jejich rozšíření. Společné jim je zaměření na přirozené situace, využívání výzkumníka jako „nástroje“ a preferování dat, která mají podobu vyprávění, nikoli čísel.

Lidský kapitál - podle teorie lidského kapitálu pracovník usiluje o získání co možná nejvyššího příjmu na základě investic do svých kvalit. Součástí takové investice je např. vzdělávání, kvalifikace, rekvalifikace a pracovní zkušenosti.

Nezaměstnanost - výskyt osob bez placeného zaměstnání , které je chtějí a aktivně je hledají, jsou na něj odkázány jako na zdroj obživy.

Situace, kdy osoby v produktivním věku nemají placené zaměstnání ani příjem ze sebezaměstnání, jsou dočasně uvolněny z práce a očekávají, že budou znovu zaměstnány, aktivně hledají práci a jsou ochotny do práce nastoupit.

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Mezinárodní organizace sdružující průmyslové země s demokratickými politickými systémy, založena v rámci Marshallova plánu v r. 1950, sídlí v Paříži. ČR byla přijata za člena OECD v prosinci 1995.

Pomoc v hmotné nouzi – systém státní pomoci upravený v ČR z. 111/2006 Sb. Stav hmotné nouze je odvozen od tzv. částky živobytí.

Předdůchodový věk- zpravidla věk nad padesát let. Osoby v této věkové kategorii jsou považovány za jednu ze znevýhodněných či ohrožených skupin na trhu práce, jsou cílovou skupinou sociální politiky.

Reliabilita – spolehlivost. Každá metoda, kterou v psychologii, ale i v jiných oborech používáme, nám poskytuje výsledky. Tyto výsledky však nemusí být zcela spolehlivé, neboť mohou být zatíženy určitou chybou.

Rodina – je specifická malá sociální skupina, ve které dochází k uspokojování potřeb dětí i rodičů.

Sociální exkluze - situace, kdy se jedinec nepodílí v dostatečné míře na životě společnosti, je vyloučen z aktivní účasti.

Trh práce - trh jako jeden ze základních ekonomických pojmů je místo, kde dochází ke vzájemným ekonomickým vztahům mezi ekonomickými subjekty prostřednictvím nabídky, poptávky a ceny. Na trhu práce proti sobě stojí nabídka a poptávka, kdy nabídku práce reprezentují domácnosti, poptávku po práci firmy.

Validita – parametr výzkumné metody udávající, nakolik metoda měří to, co měřit má.

Zaměstnanost – míra využití pracovních sil v ekonomice dané země.

Obsah a text 110/2006 Sb. - poslední stav textu nabývá účinnost až od 1. 1.2010

110/2006 Sb.

ZÁKON

ze dne 14. března 2006

o životním a existenčním minimu

Změna: 261/2007 Sb.
Změna: 239/2008 Sb.
Změna: 261/2007 Sb. (část), 129/2008 Sb.
Změna: 218/2007 Sb., 306/2008 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů (dále jen "příjem") fyzických osob (dále jen "osoba") k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenčního minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

(2) Tento zákon dále upravuje způsob posouzení, zda příjmy osob dosahují částek životního minima nebo existenčního minima.

(3) Životní minimum ani existenční minimum nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení; poskytování pomoci k zajištění úhrady nezbytných nákladů na bydlení stanoví zvláštní právní předpisy 1)

§ 2

Životní minimum jednotlivce

Částka životního minima jednotlivce činí měsíčně 3 126 Kč. Za jednotlivce se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která není společně posuzována s jinými osobami uvedenými v § 4.

Životní minimum společně posuzovaných osob

§ 3

(1) Pokud je osoba pro účely tohoto zákona posuzována společně s jinými osobami (§ 4), jsou částky životního minima odstupňovány podle pořadí osob. Pořadí posuzovaných osob se stanoví tak, že se nejdříve posuzují osoby, které nejsou nezaopatřenými dětmi, a poté osoby, které jsou nezaopatřenými dětmi. V rámci každé z těchto skupin posuzovaných osob se pořadí stanoví podle věku od nejstarší po nejmladší osobu. Věkem osoby rozhodným pro stanovení částek životního minima je věk, kterého osoba dosáhne v kalendářním měsíci, za který je životní minimum zjišťováno.

(2) Částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí, činí měsíčně 2 880 Kč.

(3) Částka životního minima osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně

- a) 2 600 Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem,
- b) 2 250 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
- c) 1 960 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,
- d) 1 600 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

(4) Životní minimum osob, které se pro účely tohoto zákona posuzují společně, se stanoví jako úhrn částek životního minima všech těchto osob.

(5) Nezaopatřenost dítěte se pro účely tohoto zákona posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře. 2)

§ 4

(1) Společně se pro účely tohoto zákona, není-li dále stanoveno jinak, posuzují

a) rodiče a nezletilé nezaopatřené děti,

b) manželé nebo partneři podle zvláštního právního předpisu 2a); za partnera se pro účely tohoto zákona považuje také partner, se kterým občan členského státu Evropské unie uzavřel registrované partnerství na základě právních předpisů jiného členského státu Evropské unie, pokud tyto právní předpisy upravují vzájemnou vyživovací povinnost mezi partnery,

c) rodiče a

1. nezletilé děti, které nejsou nezaopatřené,

2. zletilé děti, pokud tyto děti společně s rodiči užívají byt a nejsou společně posuzovány s jinými osobami podle písmene b) nebo d),

d) jiné osoby, které společně užívají byt, s výjimkou osob, které písemně prohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby 3)

(2) Bytem se pro účely tohoto zákona rozumí soubor místností, popřípadě jednotlivá místnost, který podle rozhodnutí stavebního úřadu svým stavebně technickým uspořádáním a vybavením splňuje požadavky na trvalé bydlení.

(3) Pokud bylo nezletilé nezaopatřené dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, neposuzuje se společně s druhým rodičem, nestanoví-li tento zákon jinak. V případě svěřením dítěte do společné nebo střídavé péče rodičů se dítě posuzuje společně s tím rodičem, se kterým má být posuzováno podle souhlasného prohlášení rodičů. Rodiče mohou měnit toto prohlášení nejdříve po uplynutí kalendářního měsíce. Společně s nezaopatřeným dítětem se posuzuje pro účely tohoto zákona vždy rodič, který prohlašuje pro účely zvláštního právního předpisu 4), že spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby 3).

(4) Za rodiče se pro účely tohoto zákona považuje též osoba, které bylo nezletilé nezaopatřené dítě svěřeno do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu; v tomto případě není dítě posuzováno společně se svým rodičem. Za rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče nahrazující péči rodičů se pro účely tohoto zákona považuje

a) rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do výchovy jiné osoby než rodiče 5),

b) rozhodnutí soudu o osvojení dítěte 6),

c) rozhodnutí orgánu vykonávajícího sociálně- -právní ochranu dětí o péči budoucího osvojitele o dítě nejméně po dobu 3 měsíců před rozhodnutím soudu o osvojení 7),

d) rozhodnutí soudu o ustanovení osoby poručníkem 8) ,

e) rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče podle zvláštního právního předpisu 9),

f) rozhodnutí orgánu vykonávajícího sociálně-právní ochranu dětí o dočasném svěřením dítěte do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, podle zvláštního právního předpisu 10),

g) rozhodnutí soudu o předběžném opatření o péči o dítě 11)

(5) Nezaopatřené dítě se neposuzuje společně s rodiči, pokud je na základě rozhodnutí příslušného orgánu v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež. Za plné přímé zaopatření se považuje zaopatření v ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, poskytuje-li tento ústav (zařízení) dětem stravování, ubytování a ošacení.

(6) Pokud společně užívají byt osoby, které lze společně posuzovat v rámci dvou nebo více okruhů společně posuzovaných osob, má přednost společné posuzování rodičů a nezaopatřených dětí; v ostatních případech se okruh společně posuzovaných osob stanoví podle jejich souhlasného prohlášení. Osamělý rodič společně užívající byt se svými rodiči se však posuzuje i s dítětem společně s rodiči.

(7) Společně posuzovanými osobami podle odstavce 1 jsou i osoby, které se přechodně, z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních, jakož i z

důvodu dlouhodobého výkonu dobrovolnické služby, zdržují mimo byt, který užívají k bydlení.

(8) Osoba, která je ve vazbě, ve výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, se v kalendářním měsíci nepovažuje za osobu společně posuzovanou, pokud tato skutečnost trvala po celý kalendářní měsíc; to neplatí, jde-li o společné posuzování matek s dětmi, které mají ve své osobní péči v době výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody.

§ 5

Existenční minimum

(1) Částka existenčního minima osoby činí měsíčně 2 020 Kč.

(2) Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let.

Posuzování příjmů

§ 6

(1) Pro posouzení toho, zda příjem osoby dosahuje částky životního minima nebo existenčního minima, se porovnává úhrn jejich započitatelných příjmů s částkou životního minima nebo existenčního minima. Pokud jsou však osoby posuzovány podle tohoto zákona společně, porovnává se úhrn započitatelných příjmů všech společně posuzovaných osob s úhrnem částek životního minima posuzovaných osob.

(2) Nestanoví-li zvláštní právní předpisy jinak, zjišťují se příjmy posuzovaných osob vyplacené v kalendářním měsíci, který předchází kalendářnímu měsíci, v němž se posuzuje, zda příjmy osob dosahují částek životního minima nebo existenčního minima.

§ 7

(1) Za započitatelné příjmy se pro účely tohoto zákona považují

a) příjmy ze závislé činnosti uvedené v zákoně o daních z příjmů 12),

b) funkční požitky uvedené v zákoně o daních z příjmů 13),

c) příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti uvedené v zákoně o daních z příjmů 14) ,

d) příjmy z kapitálového majetku uvedené v zákoně o daních z příjmů 15)

e) příjmy z pronájmu uvedené v zákoně o daních z příjmů 16),

f) ostatní příjmy uvedené v zákoně o daních z příjmů, při kterých dochází ke zvýšení majetku 17),

a to po odpočtu výdajů vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení, po odpočtu daně z příjmů a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, pokud nebyly pojistné a příspěvek zahrnuty do těchto výdajů; příjmy z podnikání jsou však u osoby, která je poplatníkem daně z příjmů stanovené paušální částkou podle zákona o daních z příjmů 18) , předpokládané příjmy, a výdaji vynaloženými na jejich dosažení, zajištění a udržení jsou předpokládané výdaje, na jejichž základě byla stanovena daň paušální částkou.

(2) Za započitatelné příjmy se pro účely tohoto zákona dále považují

a) dávky nemocenského pojištění (péče) a důchodového pojištění a dávky úrazového pojištění, s výjimkou bolestného, příspěvku za ztížení společenského uplatnění, náhrady nákladů spojených s léčením a náhrady nákladů spojených s pohřbem,

b) podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci 19),

c) plnění z pojištění pro případ dožití určitého věku,

d) výživné a příspěvek na výživu rozvedeného manžela a neprovdané matce, s výjimkou těch uvedených příjmů, které byly vyplaceny z příjmů osoby, která se pro účely stanovení započitatelných příjmů považuje za společně posuzovanou osobu s osobou, která takové příjmy přijala,

e) dávky státní sociální podpory, s výjimkou příspěvku na bydlení a jednorázových dávek,

f) příspěvek na živobytí 1),

g) mzdové nároky vyplacené úřadem práce podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů 20),

h) příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a jsou od této daně osvobozeny 21), nejde-li o příjmy uvedené v písmenech a) až g) nebo v odstavci 5, s výjimkou

1. příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků osvobozených od daně z příjmů fyzických osob 22), kromě příjmů uvedených v písmenech i) a j),

2. příjmů z prodeje nemovitostí a z odstupného za uvolnění bytu použitých k úhradě nákladů na uspokojení bytové potřeby,

3. přijaté náhrady škody, náhrady nemajetkové újmy, plnění z pojištění majetku, plnění z pojištění odpovědnosti za škody a finančních prostředků na odstranění následků živelní pohromy,

4. peněžní pomoci obětem trestné činnosti,

5. sociální výpomoci poskytované zaměstnavatelem,

6. podpory a příspěvků z prostředků nadací a občanských sdružení,

7. příjmů plynoucích z doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci podle zákona o pomoci v hmotné nouzi 22a),

8. příjmu plynoucího z důvodu péče o blízkou nebo jinou osobu, která má nárok na příspěvek na péči podle zákona o sociálních službách 22b), je-li tato péče vykonávána fyzickou osobou patřící do okruhu společně posuzovaných osob podle § 4,

9. stipendií,

10. odměn vyplácených dárcům za odběr krve a jiných biologických materiálů z lidského organismu,

11. náhrad (příspěvků) pobytových výloh poskytovaných orgány Evropské unie zaměstnancům (národním expertům) vyslaným k působení do institucí Evropské unie,

12. příjmu plynoucího ve formě daňového bonusu,

a to ve výši po odpočtu výdajů vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení, které se pro tento účel stanoví obdobně jako takové výdaje pro určení základu daně podle zákona o daních z příjmů 23),

i) zvláštní příplatek nebo příplatek za službu v zahraničí poskytovaný v cizí měně podle zvláštních právních předpisů vojákům a příslušníkům bezpečnostních sborů 24) vyslaným v rámci jednotky mnohonárodních sil nebo mezinárodních bezpečnostních sborů mimo území České republiky po dobu působení v zahraničí, a to ve výši po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení, které se pro tento účel stanoví obdobně jako takové výdaje pro určení základu daně podle zákona o daních z příjmů 23),

j) příjem získaný ve formě náhrady mzdy, platu nebo odměny nebo sníženého platu nebo snížené odměny za dobu dočasně pracovní neschopnosti nebo karantény podle zvláštních právních předpisů 24a), a to ve výši po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení, které se pro tento účel stanoví obdobně jako takové výdaje pro určení základu daně podle zákona o daních z příjmů 23),

k) další opakující se nebo pravidelné příjmy.

(3) Za příjem se považují též příjmy ze zahraničí obdobné příjmům uvedeným v odstavcích 1 a 2 v částce, v jaké byly vyplaceny, popřípadě po odpočtu výdajů, daní, pojistného a příspěvku uvedených v odstavcích 1 a 2.

(4) Je-li příjem uvedený v odstavcích 1 a 2 vyplácen v cizí měně, přepočte se na českou měnu podle příslušného kursu vyhlášeného Českou národní bankou platného k prvnímu dni období, za které se zjišťuje příjem, není-li dále stanoveno jinak. Pro přepočet měn, u nichž Česká národní banka nevyhlašuje příslušný kurs, se použije kurs této měny obvykle používaný bankami v České republice k prvnímu dni období, za které se zjišťuje příjem. Je-li příjem vyplácený v cizí měně předmětem daně z příjmů podle zákona o daních z příjmů, přepočte se na českou měnu způsobem platným pro účely daně z příjmů, a to v případech, kdy je obdobím, za něž se příjem zjišťuje, kalendářní rok.

(5) Za příjem se nepovažuje příspěvek na péči 25), část sociálního příplatku a příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející ze zdravotních důvodů 26, dávky sociální péče poskytované vzhledem ke zdravotnímu stavu 27)a zvláštní příspěvek k důchodu podle zvláštních právních předpisů 28).

(1) Za započitatelný příjem za kalendářní měsíc se u osoby, která má nebo měla příjmy uvedené v § 7 odst. 1 písm. c), považuje

a) částka odpovídající měsíčnímu průměru těchto příjmů za období uvedené v daňovém priznání za předchozí zdaňovací období zahrnující kalendářní měsíce, v nichž byla alespoň po část měsíce vykonávána činnost, z níž měla osoba příjmy uvedené v § 7 odst. 1 písm. c),

b) částka odpovídající jedné dvanáctině příjmů poplatníka daně z příjmů fyzických osob stanovené paušální částkou podle zákona o daních z příjmů 18), není-li dále stanoveno jinak.

(2) Za započitatelný příjem osoby uvedené v odstavci 1 se však považuje nejméně částka ve výši 50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok s tím, že tato částka se zaokrouhuje na celé stokoruny dolů a vyhláší ji Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů. Tato částka se považuje za minimální příjem osoby uvedené v odstavci 1 vždy od 1. července roku, v němž došlo k vyhlášení průměrné mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok, do 30. června následujícího kalendářního roku. Částka uvedená ve větě první se nepoužije, jde-li o osobu vykonávající výdělečnou činnost, která se považuje podle zákona o důchodovém pojištění za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost 29), nebo o osobu, jejíž činnost se nepovažuje podle zákona o důchodovém pojištění za činnost osoby samostatně výdělečně činné proto, že tuto činnost nevykonává soustavně 30).

(3) U osoby samostatně výdělečně činné, která nemá příjem ze samostatné výdělečné činnosti, ale nepřerušila výkon této činnosti ani jí tato činnost nebyla pozastavena, se za příjem považuje částka uvedená v odstavci 2; to neplatí, jde-li o osobu vykonávající činnost, která se považuje podle zákona o důchodovém pojištění za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost 29), nebo o osobu, jejíž činnost se nepovažuje podle zákona o důchodovém pojištění za činnost osoby samostatně výdělečně činné proto, že tuto činnost nevykonává soustavně 30).

(4) U osoby, která má nebo měla příjmy uvedené v § 7 odst. 1 písm. c) a za předchozí zdaňovací období nepodala priznání k dani z příjmů a která není poplatníkem daně z příjmů stanovené paušální částkou, se vychází z těchto příjmů za zdaňovací období předcházející takovému období. V případě, že tato osoba v předcházejícím zdaňovacím období podnikatelskou ani jinou samostatnou výdělečnou činnost ještě nevykonávala, vychází se nejméně z poloviny částky uvedené v odstavci 2. U osoby, na kterou se nevztahuje nejnižší započitatelný příjem podle odstavce 2, se vychází z poloviny částky uvedené v odstavci 2 až do konce kalendářního měsíce, ve kterém podá daňové priznání, nebo sama určí výši příjmu, pokud není povinna podat daňové priznání.

§ 9

Zvýšení částek životního a existenčního minima

(1) Částky životního minima stanovené v § 2 a § 3 odst. 2 a 3 a částku existenčního minima stanovenou v § 5 odst. 1 může vláda zvýšit nařízením v pravidelném termínu od 1. ledna, a to podle skutečného růstu nákladů na výživu a na ostatní základní osobní potřeby vyjádřeného růstem příslušného indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem (dále jen "příslušný index spotřebitelských cen") ve stanoveném rozhodném období za podmínky, že příslušný index spotřebitelských cen vzroste od počátku rozhodného období alespoň o 5 %.

(2) Vláda může nařízením částky životního minima stanovené v § 2 a § 3 odst. 2 a 3 a částku existenčního minima stanovenou v § 5 odst. 1 zvýšit též v mimořádném termínu.

(3) Rozhodné období podle odstavce 1 se určuje tak, že prvním měsícem tohoto období je kalendářní měsíc následující po posledním měsíci předchozího rozhodného období při posledním zvýšení částek životního minima a existenčního minima a posledním měsícem rozhodného období pro zvýšení částek životního minima a existenčního minima v pravidelném termínu je září kalendářního roku, který předchází kalendářnímu roku, ve kterém dojde ke zvýšení částek životního minima a existenčního minima; v případě, kdy došlo ke zvýšení životního minima a existenčního minima v mimořádném termínu, je prvním měsícem tohoto období kalendářní měsíc následující po posledním měsíci zohledněném mimořádným zvýšením.

(4) Růst příslušného indexu spotřebitelských cen se zjišťuje z údajů Českého statistického úřadu.

§ 10

Přechodné ustanovení

Pro účely prvního zvýšení částek životního minima a existenčního minima podle tohoto

zákona je prvním měsícem rozhodného období říjen 2006.

§ 11

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se:

1. Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu.
2. Nařízení vlády č. 245/1994 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima a dávky péstounské péče.
3. Nařízení vlády č. 281/1995 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
4. Nařízení vlády č. 219/1996 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
5. Nařízení vlády č. 123/1997 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
6. Nařízení vlády č. 42/1998 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
7. Nařízení vlády č. 56/2000 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
8. Nařízení vlády č. 333/2001 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
9. Nařízení vlády č. 664/2004 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
10. Nařízení vlády č. 505/2005 Sb., o zvýšení částek životního minima.

§ 12

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.

Zaorálek v. r.

Klaus v. r.

Paroubek v. r.

1) Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

.

2) § 11 až 16 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

2a) Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3) § 115 občanského zákoníku.

4) Například § 35c zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

5) § 45 zákona o rodině.

6) § 63 a 74 zákona o rodině.

7) § 69 zákona o rodině.

8) § 78 zákona o rodině.

9) § 45a zákona o rodině.

10) § 45b odst. 2 zákona o rodině

11) § 76a občanského soudního řádu..

12) § 6 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

13) § 6 odst. 10 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

- 14) § 7 odst. 1 a 2 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 15) § 8 odst. 1 písm. a) až e) a písm. g) a h) zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů., pokud nejde o plnění ze zákonného pojištění,
- 16) § 9 odst. 1 a 7 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. § 10 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 17) § 10 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 18) § 7a zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 19) Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
- 20) Zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 21) § 4 odst. 1 a § 6 odst. 9 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 22) § 6 odst. 9 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 22a) § 33 a násl. a § 36 a násl. zákona č. 111/2006 Sb., ve znění zákona č. 261/2007 Sb.
- 22b) § 7 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- 23) § 5 zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 24) Například § 11 odst. 3 zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, § 119 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.
- 24a) Například § 192 až 194 zákoníku práce, § 34 odst. 4 zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů, § 73 odst. 4 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, § 48 odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, § 53 odst. 4 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů.
- 25) § 11 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- 26) § 22 odst. 1 a § 37 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 27) Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
- 28) Část první hlava druhá zákona č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů.
- 29) § 9 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- 30) § 9 odst. 3 písm. d) a f) zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Obsah a text 111/2006 Sb. - poslední stav textu nabývá účinnost až od 1. 1.2010

111/2006 Sb.

Zákon

ze dne 14. března 2006

o pomoci v hmotné nouzi

Změna: 165/2006 Sb.
Změna: 379/2007 Sb.
Změna: 261/2007 Sb.
Změna: 239/2008 Sb.
Změna: 259/2008 Sb.
Změna: 585/2006 Sb., 261/2007 Sb. (část), 382/2008 Sb., 479/2008 Sb. (část)
Změna: 479/2008 Sb.
Změna: 306/2008 Sb., 382/2008 Sb. (část), 479/2008 Sb. (část)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

ÚVODNÍ USTANOVENÍ

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek 1) fyzickým osobám (dále jen "osoba"), které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi (dále jen "dávka").

(2) Každý má nárok na základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.

§ 2

Hmotná nouze

(1) Pro účely posuzování stavu hmotné nouze se příjmy a sociální a majetkové poměry osoby, která žádá o dávku, posuzují společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob. Okruh těchto společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu 2)

(2) Osoba se nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob

a) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24), přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak vážně ohroženo, nebo

b) dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí podle § 4 odst. 1 písm. a) částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení (§ 34) a služby s bydlením prostředně spojené (dále jen "odůvodněné náklady na bydlení").

(3) Osoba se považuje za osobu v hmotné nouzi též, jestliže nesplňuje podmínky uvedené v odstavci 2, avšak s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví.

(4) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, kterou postihne vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami; vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména živelní pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.

(5) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu,

která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky

a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu, nebo

b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte.

(6) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, jestliže zejména

a) je propuštěna z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo

b) je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo

c) je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo

d) nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo

e) je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

§ 3

Osoba, která není v hmotné nouzi

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, osobou v hmotné nouzi není osoba, která

a) není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, s výjimkou osob uvedených v § 11 odst. 3,

b) je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání 3) nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnanosti 4), a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí,

c) prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním (§ 11),

d) je osobou samostatně výdělečně činnou nebo spolupracující osobou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění, a proto nemá dávky z tohoto pojištění,

e) je osobou, které byla za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložena sankce podle zvláštního právního předpisu 5), a to po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení sankce,

f) nastoupila výkon trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby a tato skutečnost trvala po celý kalendářní měsíc,

g) je osobou, jíž se podle zvláštního právního předpisu 5a) poskytují pobytové sociální služby v domově pro osoby se zdravotním postižením, domově pro seniory, domově se zvláštním režimem nebo v chráněném bydlení,

h) je osobou, jíž se podle zvláštního právního předpisu 5b) poskytují pobytové sociální služby ve zdravotnickém zařízení ústavní péče déle než 3 kalendářní měsíce,

i) je osobou, jíž se poskytuje ústavní péče v psychiatrické léčebně nebo v léčebně pro dlouhodobě nemocné déle než 3 kalendářní měsíce, nebo

j) je osobou, které podle zvláštního právního předpisu 5c) nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodila pracovní neschopnost, nebo jí vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užití omamných prostředků anebo při spáchání úmyslného trestného činu, a proto jí nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši.

(2) Je-li osoba uvedená v odstavci 1 písm. a) až e) osobou společně posuzovanou podle § 2 odst. 1, posuzuje se pro účely zjištění nároku na dávku společně, při stanovení výše dávky se však k této osobě nepřihlíží.

(3) Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobu uvedenou v odstavci 1 písm. a) až e) a písm. h) až j) bude považovat za osobu v hmotné nouzi.

(4) Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb a toto zajištění lze na ní spravedlivě žádat.

(5) Za osobu, která pobírá příspěvek na živobytí, se považuje příjemce příspěvku na živobytí a osoba společně posuzovaná s příjemcem příspěvku na živobytí.

§ 4

Dávky

(1) Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou

- a) příspěvek na živobytí,
- b) doplatek na bydlení,
- c) mimořádná okamžitá pomoc.

(2) Náklady na dávky hradí stát, a to z finančních prostředků získaných příslušným orgánem pomoci v hmotné nouzi formou dotace poskytované podle zvláštního právního předpisu 6).

§ 5

Okruh oprávněných osob

(1) Na příspěvek na živobytí a na doplatek na bydlení má nárok při splnění tímto zákonem stanovených podmínek

- a) osoba, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu podle zvláštního právního předpisu 7) nebo která má na území České republiky trvalý pobyt podle zvláštního právního předpisu 7a),
- b) osoba, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle zvláštního právního předpisu 8),
- c) cizinec bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva,
- d) občan členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu delší než 3 měsíce, nevyplyvá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství 10),
- e) rodinný příslušník občana členského státu Evropské unie 11), pokud je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu delší než 3 měsíce, nevyplyvá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství 10),
- f) cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajících rezidenta Evropského společenství na území jiného členského státu Evropské unie, a jeho rodinný příslušník, pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu 11a), a to pokud mají bydliště na území České republiky.

(2) Na mimořádnou okamžitou pomoc v situaci uvedené v § 2 odst. 3 má nárok při splnění dále stanovených podmínek

- a) osoba uvedená v odstavci 1,
- b) osoba pobývající na území České republiky na základě zvláštního právního předpisu 9).

(3) Mimořádnou okamžitou pomoc v situaci uvedené v § 2 odst. 4 a 5 lze poskytnout osobě uvedené v odstavci 1 nebo 2.

(4) Mimořádnou okamžitou pomoc v situaci uvedené v § 2 odst. 3 lze poskytnout i osobě, která není uvedena v odstavcích 1 a 2.

(5) Mimořádnou okamžitou pomoc lze poskytnout osobě uvedené v § 2 odst. 6, pokud je uvedena v odstavcích 1 a 2.

§ 6

Orgány pomoci v hmotné nouzi

Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou

- a) pověřené obecní úřady,
- b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- c) krajské úřady,
- d) Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen "ministerstvo"),
- e) újezdní úřady; ustanovení tohoto zákona o pověřených obecních úřadech se vztahují i na újezdní úřady.

§ 7

Výkon působnosti stanovené pověřeným obecním úřadům, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností a krajským úřadům je výkonem přenesené působnosti.

ČÁST DRUHÁ

VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ

§ 8

Společně posuzované osoby

(1) Z okruhu společně posuzovaných osob jsou vyloučeny osoby uvedené v § 3 odst. 1 písm. g) až j).

(2) Pro účely doplatku na bydlení je okruh společně posuzovaných osob shodný jako u příspěvku na bydlení poskytovaného podle zvláštního právního předpisu 12), s výjimkou situace uvedené v § 33 odst. 5.

3) Orgán pomoci v hmotné nouzi může v případech hodných zvláštního zřetele z okruhu společně posuzovaných osob vyloučit na žádost žadatele o dávku tu osobu, u které žadatel prokáže, že společně s ním neužívá byt a společně s ním se nepodílí na úhradě nákladů společných potřeb.

(4) Orgán pomoci v hmotné nouzi určí v případě, že nastane situace, že osobu lze posuzovat v rámci dvou či více okruhů společně posuzovaných osob 13), do kterého okruhu osoba patří, a to podle skutečného soužití osob.

§ 9

Příjem

(1) Pro účely tohoto zákona se za příjem, není-li dále stanoveno jinak, považuje

a) 70 % příjmu ze závislé činnosti a z funkčních požitků uvedených v zákoně o daních z příjmů 14), a to po odpočtu daně z příjmů a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, a ze mzdových nároků vyplácených úřadem práce podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů 3),

b) 80 % příjmu

1. z náhrady mzdy (platu) nebo sníženého platu (snížené odměny) po dobu prvních 14 dnů

dočasné pracovní neschopnosti (karantény) podle zvláštních právních předpisů 14a) a z dávky nemocenského pojištění 15) ,
2. z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci,

c) 100 % ostatních započitatelných příjmů podle zákona o životním a existenčním minimu 16), s výjimkou příspěvku na živobytí.

(2) Příjmem osoby nebo společně posuzovaných osob se pro účely příspěvku na živobytí rozumí příjem podle odstavce 1 snížený o přiměřené náklady na bydlení; za přiměřené náklady na bydlení se pro účely tohoto zákona považují odůvodněné náklady na bydlení (§ 34), nejvýše však do výše 30 %, a v hlavním městě Praze do výše 35 % příjmu osoby nebo společně posuzovaných osob.

(3) Za příjem pro určení přiměřených nákladů na bydlení se považuje příjem uvedený v odstavci 1, s výjimkou

- a) sociálního příplatku a dávek pěstounské péče 17),
- b) příjmu uvedeného v § 7 odst. 1 písm. d) zákona o životním a existenčním minimu a
- c) příjmů uvedených v § 7 odst. 2 písm. k) zákona o životním a existenčním minimu.

§ 10

Rozhodné období

Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem pro účely posuzování vzniku nároku na dávku, je

a) období 3 kalendářních měsíců předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku, nebo

b) pokud došlo u osoby nebo společně posuzovaných osob k podstatnému poklesu příjmu, období kalendářního měsíce, v němž byla podána žádost o dávku; za podstatný pokles příjmu se považuje zejména ztráta příjmu z výdělečné činnosti, ukončení výplaty podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci a ukončení výplaty rodičovského příspěvku.

I v tomto případě se však pro účely posouzení podle § 21 odst. 2 zjišťuje současně rovněž příjem za období 3 kalendářních měsíců předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku.

§ 11

Zvýšení příjmu vlastním přičiněním

(1) Při posuzování nároku na příspěvek na živobytí se zjišťuje, s výjimkami uvedenými v odstavcích 3 až 7, zda mají osoba a společně s ní posuzované osoby možnost zvýšit si příjem vlastním přičiněním.

(2) Zvýšením příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu

- a) vlastní prací,
- b) řádným uplatněním nároků a pohledávek,
- c) prodejem nebo jiným využitím majetku.

(3) Možnost zvýšit si příjem vlastní prací se nezkoumá při posuzování hmotné nouze osoby, která je

- a) starší 68 let,
- b) poživitelem starobního důchodu,
- c) invalidní ve třetím stupni,

d) osobou pobírající peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo rodičem celodenně, osobně a řádně pečujícím alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče pobírajícím rodičovský příspěvek, a to po dobu trvání nároku na rodičovský příspěvek a po této době takto pečujícím o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení,

e) osobou osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost), a to za předpokladu, že v žádosti o příspěvek na péči pro osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby byla uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc 17a) a tato pomoc je vykonávána v rozsahu nejméně 80 % pracovní doby 40 hodin týdně; je-li pečujících osob více, lze toto ustanovení použít pouze u jedné z nich, a to té, která byla určena jejich písemnou dohodou, a nedohodnou-li se, nelze toto ustanovení použít vůbec,

f) nezaopatřeným dítětem,

g) uznána dočasně práce neschopnou.

(4) Prodej nebo jiné využití majetku se nevyžaduje u

a) nemovitosti nebo bytu, které občan využívá k přiměřenému trvalému bydlení,

b) prostředků zdravotnické techniky poskytovaných podle zvláštního právního předpisu 18) ,

c) zvláštních pomůcek osob s těžkým zdravotním postižením; zvláštní pomůckou se rozumí taková pomůcka, na kterou je možné poskytnout příspěvek podle zvláštního právního předpisu 19),

d) úprav a vybavení bytu, na jejichž pořízení by mohl být poskytnut příspěvek podle zvláštního právního předpisu 19), a dále u vybavení bytu, na které se neposkytuje příspěvek podle zvláštního právního předpisu, jde však o vybavení bytu nezbytné vzhledem ke zdravotnímu postižení některé z osob společně posuzovaných,

e) motorového vozidla, kterým se dopravuje těžce zdravotně postižená osoba, které by s ohledem na její postižení mohl být na zakoupení, celkovou opravu nebo zvláštní úpravu motorového vozidla poskytnut příspěvek podle zvláštního právního předpisu 19),

f) motorového vozidla, na jehož provoz pobírá žadatel nebo osoba společně posuzovaná (§ 2 odst. 1) příspěvek na provoz motorového vozidla podle zvláštního právního předpisu 19),

g) motorového vozidla, které je využíváno k výdělečné činnosti nebo k jiným způsobem nezajistitelné dopravě do školy nebo zaměstnání,

h) uzavřeného penzijního připojištění se státním příspěvkem 20) .

(5) Orgán pomoci v hmotné nouzi nemusí vyžadovat prodej nebo jiné využití majetku též v případě, kdy majetek přispívá k pracovnímu uplatnění osob.

(6) Možnost využití prodeje nebo jiného využití nemovitého majetku pro zvýšení příjmu vlastním přičiněním se posuzuje, není-li dále stanoveno jinak, až po uplynutí 3 měsíců, za které byla vyplacena dávka, pokud nárok na tuto dávku trvá. Možnost využití prodeje nebo jiného využití movitého majetku pro zvýšení příjmu vlastním přičiněním se posuzuje, není-li dále stanoveno jinak, až po uplynutí 6 měsíců, za které byla vyplacena dávka, pokud nárok na tuto dávku trvá.

(7) Možnost zvýšení příjmu využitím nemovitého a movitého majetku prodejem se neposuzuje po dobu pobírání podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci a po dobu pobírání dávek nemocenského pojištění, pokud tato doba, s výjimkou doby pobírání nemocenského po uplynutí podpůrčí doby podle zvláštního právního předpisu 15), nepřesahuje 12 měsíců po sobě jdoucích. Doby pobírání těchto dávek se mimo výjimku uvedenou ve větě první sčítají.

(8) Možnost zvýšení příjmu z uzavřeného stavebního spoření se posuzuje až po uplynutí 6 měsíců, za které byla vyplacena dávka, pokud nárok na tuto dávku trvá; v případě, kdy by výše částky, která by byla pro účely zvýšení příjmu zrušením stavebního spoření získána, byla vyšší než desetinásobek částky životního minima společně posuzovaných osob, se k této možnosti zvýšení příjmu přihlíží ihned.

§ 12

Zvýšení příjmu vlastní prací

(1) Jako možnost zvýšení příjmu vlastní prací se posuzuje

a) započítí výdělečné činnosti u osoby nepracující,

- b) zvýšení rozsahu a intenzity výtěžné činnosti,
- c) možnosti vykonávat lépe placenou výtěžnou činnost.

(2) Za projevenou snahu o zvýšení příjmu vlastní prací se považuje

- a) prokázaná vlastní snaha o zvýšení příjmu z výtěžné činnosti ve smyslu odstavce 1, zejména využitím služeb agentur práce, inzerce, nabídek výtěžné činnosti prostřednictvím internetu a korespondence se zaměstnavateli,
- b) výkon veřejně prospěšných prací nebo krátkodobého zaměstnání zprostředkovaného úřadem práce,
- c) výkon dobrovolnické služby nebo veřejné služby (§ 18a), je-li tato služba vykonávána alespoň v rozsahu 20 hodin měsíčně, a to pouze po dobu, kdy osoba nadále splňuje podmínku uvedenou v písmenu a).

(3) Příjemce dávky pomoci v hmotné nouzi a s ním společně posuzované osoby mají povinnost předložit na vyzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi individuální akční plán, byl-li jim podle zvláštního právního předpisu 21a) úřadem práce vypracován, a to ve lhůtě stanovené orgánem pomoci v hmotné nouzi.

§ 13

Zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek

(1) Zvýšením příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek se rozumí uplatnění

- a) nároku na dávky nemocenského pojištění,
- b) nároku na dávky důchodového pojištění (zabezpečení), s výjimkou starobního důchodu, na který vznikne nárok před dosažením důchodového věku,
- c) nároku na dávky státní sociální podpory,
- d) nároku na výživné a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce; pro účely posuzování hmotné nouze osoby se posuzuje vyživovací povinnost podle zákona o rodině,
- e) nároků z pracovních nebo obdobných vztahů, nároku na podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci a mzdových nároků podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů 3),
- f) nároku z jiných pohledávek.

(2) Uplatnění nároků a pohledávek příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi nevyžaduje v případech, kdy je zřejmé, že jejich uplatnění by nebylo úměrné zisku z něj plynoucímu nebo pokud nepovažuje za možné je po osobě spravedlivě žádat.

§ 14

Zvýšení příjmu prodejem nebo jiným využitím majetku

(1) Zvýšením příjmu prodejem nebo jiným využitím majetku se rozumí prodej nebo jiné využití majetku, který nepatří mezi věci, jejichž prodej nebo jejich jiné využití se podle tohoto zákona nevyžaduje, nebo které podle zvláštních právních předpisů nepodléhají výkonu rozhodnutí 22).

(2) Prodej nebo jiné využití majetku příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi nevyžaduje v případech, kdy je zřejmé, že jeho prodej nebo jeho jiné využití by nebyly úměrné zisku z něj plynoucímu nebo pokud to nelze po osobě spravedlivě žádat.

§ 15

Celkové sociální a majetkové poměry

(1) Pro účely tohoto zákona se celkovými sociálními poměry rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze, do kterého se osoba dostala. Při posuzování celkových sociálních poměrů příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi posuzuje také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké.

(2) Pro účely tohoto zákona se celkovými majetkovými poměry rozumí hodnota movitého

a nemovitého majetku vycházející z jeho zjištěné ceny 23), kterého lze využít ihned, popřípadě po určité době, pro zvýšení příjmu, a to jak krátkodobě k překlenutí přechodného stavu hmotné nouze, tak dlouhodobě, pokud nelze využít jiné možnosti. Z movitého a nemovitého majetku, uvedeného ve větě první, je vyloučen majetek, jehož prodej nebo jeho jiné využití nelze po osobě vyžadovat. Pokud jde podle poměrů osoby o běžný movitý nebo movitý majetek, jehož hodnota je zjevně nízká nebo naopak tak vysoká, že nelze mít pochyby o tom, že majetkové poměry nebrání přiznání dávky nebo naopak jsou na překážku přiznání dávky, nemusí být jeho cena podle zvláštního právního předpisu 23) zjišťována.

§ 16

Posuzování neodůvodnitelné zátěže pro systém pomoci v hmotné nouzi

(1) Požádá-li o poskytnutí dávky občan členského státu Evropské unie, který je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu delší než 3 měsíce, nebo jeho rodinný příslušník(11), který je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu delší než 3 měsíce, příslušný orgán současně posuzuje, zda tato osoba není neodůvodnitelnou zátěží systému pomoci v hmotné nouzi podle tohoto zákona (dále jen "neodůvodnitelná zátěž systému"); to neplatí, má-li tato osoba na území České republiky trvalý pobyt.

(2) Osoba uvedená v odstavci 1 se nepovažuje za neodůvodnitelnou zátěž systému, jestliže

a) je účastna nemocenského pojištění 15), nebo je jako osoba samostatně výdělečně činná účastna důchodového pojištění 24), anebo je osobou, které nárok na sociální výhody vyplývá z přímo použitelného předpisu Evropských společenství 10), nebo

b) před zahájením řízení o dávce byla v České republice výdělečně činná a v období 10 let předcházejících dni zahájení řízení o dávku byla nejméně po dobu 5 let a z toho bezprostředně před zahájením řízení o dávce nejméně po dobu 1 roku účastna nemocenského pojištění 15), nebo jako osoba samostatně výdělečně činná důchodového pojištění 24) a nemá ke dni zahájení řízení nedoplatek na pojistném a na penále na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

(3) Při posuzování neodůvodnitelné zátěže systému se u osoby, která nespĺňuje podmínky uvedené v odstavci 2, hodnotí systémem bodů

a) délka pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) na území České republiky,

b) doba zaměstnání nebo doba výkonu samostatné výdělečné činnosti na území České republiky,

c) doba soustavné přípravy na budoucí povolání 25) na území České republiky, d) možnost pracovního uplatnění na území České republiky podle získané kvalifikace, nutnosti zvýšené péče při zprostředkování zaměstnání a míry nezaměstnanosti.

(4) Při bodovém hodnocení příslušný orgán postupuje tak, že

a) započte v případě osoby, která byla hlášena na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu

1. od 1 do 3 let, 2 body,
2. od 3 do 6 let, 4 body,
3. od 6 do 8 let, 6 bodů,
4. 8 nebo více let, 8 bodů,

b) započte v případě osoby, která byla poplatníkem pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, nebo která se na území České republiky soustavně připravuje na budoucí povolání 25) po dobu

1. 12 až 24 měsíců, 4 body,
2. 25 až 36 měsíců, 8 bodů,
3. 37 až 48 měsíců, 12 bodů,
4. 49 až 60 měsíců, 16 bodů,

c) započte v případě osoby, která

1. nemá kvalifikaci, 0 bodů,
2. má střední vzdělání, 2 body,
3. má vyšší odborné vzdělání, 4 body,
4. má vysokoškolské vzdělání, 6 bodů,

d) započte osobě, které by při zprostředkování zaměstnání nebyla věnována zvýšená péče podle zvláštního právního předpisu 26) , 4 body,

e) započte osobě, která je hlášena k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) v okrese, v němž míra nezaměstnanosti v kalendářním měsíci předcházejícím dni podání žádosti podle údajů zveřejněných ministerstvem způsobem umožňujícím dálkový přístup

1. přesáhla o více než 10 % průměrnou míru nezaměstnanosti v České republice, 0 bodů,
2. přesáhla o méně než 10 % průměrnou míru nezaměstnanosti v České republice, 2 body,
3. byla vyšší než 50 % průměrné míry nezaměstnanosti v České republice a nepřesáhla hodnotu průměrné míry nezaměstnanosti v České republice, 4 body,
4. byla nižší než 50 % průměrné míry nezaměstnanosti v České republice, 6 bodů.

(5) Za neodůvodnitelnou zátěž systému se vždy považuje osoba, jejíž bodové ohodnocení činí 10 nebo méně bodů. Za neodůvodnitelnou zátěž systému se vždy nepovažuje osoba, jejíž bodové ohodnocení činí 20 nebo více bodů.

(6) V případě, že bodové ohodnocení osoby činí více než 10 bodů a nedosahuje 20 bodů, příslušný orgán rozhodne, zda jde o osobu, která je neodůvodnitelnou zátěží systému. Při tomto rozhodování se přihlíží k vazbám této osoby na osoby blízké 27), které pobývají v České republice, a dále se přihlíží k tomu, zda se jedná jen o dočasné obtíže, a zda poskytnutím dávek této osobě nedojde k neúměrnému zatížení systému pomoci v hmotné nouzi.

(7) Příslušný orgán je oprávněn posoudit, zda je osoba neodůvodnitelnou zátěží systému, též opětovně poté, kdy došlo u posuzované osoby ke změně jejích sociálních poměrů.

(8) Správní úřady, orgány sociálního zabezpečení, Policie České republiky, obce a zaměstnavatelé osob uvedených v odstavci 1 jsou povinni na výzvu příslušného orgánu sdělit údaje potřebné k posouzení, zda osoba je neodůvodnitelnou zátěží systému. Pokud příslušný orgán oznámí Policii České republiky, že je osoba neodůvodnitelnou zátěží systému 28), je Policie České republiky povinna příslušnému orgánu sdělit ukončení přechodného pobytu této osoby podle zvláštního právního předpisu 9). Policie České republiky neprodleně sdělí na žádost příslušnému orgánu, zda osobě, která žádá o přiznání dávky nebo které je tato dávka poskytována, byl ukončen podle zvláštního právního předpisu 9) pobyt na území České republiky.

§ 17

Zdravotní stav

(1) Posouzení schopnosti osoby zvýšit si příjem vlastní prací vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu provádí orgán stanovený zvláštním právním předpisem 29).

(2) Posouzení schopnosti osoby zvýšit si příjem vlastní prací vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu zahrnuje posouzení zdravotního stavu ve vztahu ke schopnosti

- a) započítí výdělečné činnosti u osoby nepracující,
- b) zvýšení rozsahu a intenzity výdělečné činnosti,
- c) vykonávat zaměstnání odpovídající kvalifikaci.

§ 18

Nezaopatřené dítě

Nezaopatřenost dítěte se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře 30).

§ 18a

Veřejná služba

(1) Veřejnou službou se rozumí pomoc obci v záležitostech, které jsou v zájmu obce, zejména při zlepšování životního prostředí v obci, udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, pomoci v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče. Veřejná služba je vykonávána osobami v hmotné nouzi na základě písemné smlouvy uzavřené s obcí obsahující alespoň místo, předmět a dobu výkonu veřejné služby obcí. Za výkon veřejné služby nenáleží odměna.

(2) Při sjednání rozsahu pracovní doby, doby odpočinku, podmínek pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se pro výkon veřejné služby použijí pracovněprávní předpisy. Pro výkon veřejné služby osobou mladší 18 let se použijí pracovněprávní předpisy upravující pracovní podmínky mladistvých zaměstnanců. V případě uzavření smlouvy o výkonu veřejné služby je obec povinna uzavřít pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na

majetku nebo na zdraví, kterou osoba vykonávající veřejnou službu způsobí nebo jí bude způsobena. Osoba vykonávající veřejnou službu odpovídá pouze za škodu způsobenou úmyslně. Ministerstvo práce a sociálních věcí může poskytnout obci dotaci ke krytí sjednaného pojistného.

(3) Dotace podle odstavce 2 je v průběhu kalendářního roku obci poskytována zálohově a po skončení kalendářního roku ji obec zúčtuje podle skutečně vynaložených výdajů. Obec sdělí Ministerstvu práce a sociálních věcí na základě jeho výzvy údaje potřebné pro výpočet výše dotace a zálohy na ni.

(4) Obec je oprávněna požádat příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi o poskytnutí informací o tom, zda osoba vykonávající veřejnou službu již někdy veřejnou službu vykonávala a jak byla hodnocena. Potřebné informace poskytne obci příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi bezodkladně.

§ 19

zrušen

§ 20

zrušen

ČÁST TŘETÍ

DÁVKY

Hlava I

Příspěvek na živobytí

§ 21

Podmínky nároku na příspěvek na živobytí

(1) Nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi podle § 2 odst. 2 písm. a), jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí posuzovaných osob.

(2) Nárok na výplatu příspěvku na živobytí nevznikne v kalendářním měsíci, pokud průměrný měsíční příjem osoby nebo společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 2) za 3 předcházející kalendářní měsíce byl vyšší než trojnásobek životního minima osoby nebo společně posuzovaných osob.

(3) Splňuje-li podmínky nároku na příspěvek na živobytí více společně posuzovaných osob, náleží příspěvek na živobytí jen jednou, a to osobě určené na základě dohody těchto osob. Nedohodnou-li se tyto osoby, určí orgán pomoci v hmotné nouzi, který o příspěvku na živobytí rozhoduje, které z těchto osob se příspěvek na živobytí přizná.

§ 22

Povinnost vrátit příspěvek na živobytí nebo jeho část

(1) Osobě, která se nachází v hmotné nouzi podle § 2 odst. 2 písm. a), avšak lze důvodně předpokládat, že se jedná pouze o přechodný stav hmotné nouze, se poskytne příspěvek na živobytí podle § 21 s tím, že tato osoba je povinna za podmínek stanovených v odstavci 3 vrátit příspěvek na živobytí nebo jeho část orgánu pomoci v hmotné nouzi, který příspěvek na živobytí vyplatil. Podmínkou pro poskytnutí příspěvku na živobytí podle věty první je, že očekávaný příjem má být poskytnut zpětně a v rozsahu přesahujícím v měsíčním vyjádření výši poskytnutého příspěvku.

(2) Za přechodný stav hmotné nouze se považuje stav, kdy lze na základě zjištěných skutečností důvodně předpokládat, že osoba nabude v krátké době znovu soběstačnosti v uspokojování svých základních životních potřeb.

(3) Příjemce příspěvku na živobytí uvedený v odstavci 1, který obdrží očekávaný příjem, je povinen bezodkladně vrátit příspěvek na živobytí nebo jeho část orgánu pomoci v hmotné nouzi, který mu dávku vyplatil. Pokud skutečný získaný příjem bude nižší než příspěvek na živobytí nebo jeho část nebo pokud osoba nezíská do 3 let od uplatnění předmětného nároku nebo pohledávky žádný příjem podle odstavce 1, povinnost vracet příspěvek

na živobytí nebo jeho část zaniká.

§ 23

Výše příspěvku na živobytí

Výše příspěvku na živobytí činí, není-li dále stanoveno jinak, za kalendářní měsíc rozdíl mezi

a) částkou živobytí osoby (§ 24 odst. 1) a příjmem osoby (§ 9 odst. 2), není-li osoba společně posuzována s jinými osobami (§ 2 odst. 1),

b) částkou živobytí společně posuzovaných osob (§ 24 odst. 3) a příjmem společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 2).

§ 24

Částka živobytí osoby a částka živobytí společně posuzovaných osob

(1) Částka živobytí osoby činí

a) u nezaopatřeného dítěte částku životního minima, popřípadě zvýšenou podle § 29,

b) u osob, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), s výjimkou nezaopatřených dětí a osob, které jsou invalidní ve třetím stupni, ale nemají nárok na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, částku existenčního minima zvýšenou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby § 31) a existenčním minimem, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v § 26 až 29,

c) u osoby, pokud není uvedena v písmenu a) nebo b), která nesplnila povinnost uvedenou v § 12 odst. 3, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 30 této osobě nenáleží,

d) u osoby, která není uvedena v písmenech a) až c), e) až h), částku existenčního minima, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v § 25 až 30,

e) u osoby, která není uvedena v písmenu a) nebo b) a dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky stanovené rozhodnutím soudu, nebo vyšší než částku, která by připadala na 3 měsíce, je-li plnění vyživovací povinnosti stanoveno jiným způsobem, částku existenčního minima, nejde-li o osobu, které vznikl dluh na výživném až po podání žádosti o příspěvek na živobytí a která z důvodu nedostatečného příjmu podala soudu návrh na zrušení nebo snížení výživného; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 30 této osobě nenáleží.

f) u osoby, která vykonávala dobrovolnickou službu § 21) nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin v kalendářním měsíci, částku existenčního minima zvýšenou o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v § 25 až 30,

g) u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 30 této osobě nenáleží. Toto ustanovení se nevztahuje na osobu, u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), osobu pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobu, která má příjem z výdělečné činnosti, a osobu, která vykonává dobrovolnickou službu § 21) nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci,

h) u osoby, která je uznána invalidní ve třetím stupni, ale nemá nárok na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 30 této osobě nenáleží.

(2) V případě, že osoba v hmotné nouzi v předcházejících 12 kalendářních měsících pobírala příspěvek na živobytí a ode dne odejmutí naposledy přiznaného příspěvku na živobytí neuplynuly více než 3 kalendářní měsíce, započítávají se do lhůty 6 měsíců uvedené v odstavci 1 písm. g) i předchozí doby čerpání příspěvku na živobytí.

(3) Částka živobytí společně posuzovaných osob činí součet částek živobytí osob, které jsou osobami společně posuzovanými.

§ 25

Hodnocení snahy zvýšení příjmu vlastní prací

(1) Osobě, s výjimkou osoby uvedené v § 24 odst. 1 písm. a) a b) a osoby uvedené v odstavci 2, která má příjem z výdělečné činnosti a prokazatelně se snaží využít možnosti zvýšení příjmu vlastní prací (§ 12), se zvyšuje částka živobytí o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby³¹⁾ a existenčním minimem.

(2) Osobě, s výjimkou osoby uvedené v § 24 odst. 1 písm. a) a b), která je uchazečem o zaměstnání, se zvyšuje částka živobytí o 30 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby³¹⁾ a existenčním minimem, a pokud se tato osoba prokazatelně snaží využít další možnosti zvýšení příjmu vlastní prací podle § 12 odst. 2, o dalších 20 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby³¹⁾ a existenčním minimem.

§ 26

Hodnocení možnosti využití majetku

(1) Nárok na zvýšení částky živobytí o 30 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem mají

a) první 3 měsíce pobírání příspěvku na živobytí všechny osoby,

b) prvních 12 měsíců pobírání příspěvku na živobytí osoba po dobu, po kterou pobírá podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při requalifikaci a po dobu pobírání dávek nemocenského pojištění, pokud doba, s výjimkou doby pobírání nemocenského po uplynutí podpůrcí doby podle zvláštního právního předpisu¹⁵⁾, nepřesahuje 12 měsíců po sobě jdoucích; doby pobírání těchto dávek se s výjimkou uvedenou v části věty před středníkem počítají,

c) od čtvrtého měsíce pobírání příspěvku na živobytí osoba, která majetek

1. nemá,
2. má, ale nelze jej využít ke zvýšení příjmu,
3. má a využívá jej ke zvýšení příjmu.

(2) Pokud nedojde k využití nemovitého majetku do uplynutí 6 měsíců, za které pobírá osoba nebo společně s ní posuzovaná osoba příspěvek na živobytí, nejde-li o osobu uvedenou v odstavci 1 písm. b), má se za to, že jde o osobu uvedenou v § 3 odst. 1 písm. c).

(3) Pokud nedojde k využití movitého majetku do uplynutí 6 měsíců, za které pobírá osoba nebo společně s ní posuzovaná osoba příspěvek na živobytí, nejde-li o osobu uvedenou v odstavci 1 písm. b), má se za to, že jde o osobu uvedenou v § 3 odst. 1 písm. c).

§ 27

Hodnocení možnosti uplatnění nároků a pohledávek

(1) Nárok na zvýšení částky živobytí o 20 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem mají osoby, které

a) nemají nároky ani pohledávky,

b) prokazatelně všechny své nároky a pohledávky uplatnily.

(2) Pokud nedojde k řádnému uplatnění některého z nároků a pohledávek do uplynutí 6 měsíců, za které pobírá osoba nebo společně s ní posuzovaná osoba příspěvek na živobytí, má se za to, že jde o osobu uvedenou v § 3 odst. 1 písm. c).

§ 28

Hodnocení možnosti zvýšení příjmu u nezaopatřených dětí

Pokud není využíván majetek nezaopatřeného dítěte, přestože by mohl být ve prospěch společně posuzovaných osob využíván, nebo nejsou řádně uplatněny nároky a pohledávky tohoto dítěte, nezapočítává se příslušná částka zvýšení podle § 26 nebo 27 u ostatních společně posuzovaných osob. Při zjišťování možnosti zvýšení příjmu využitím majetku nebo nároků a pohledávek u nezaopatřených dětí je orgán pomoci v hmotné nouzi povinen spolupracovat s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí³²⁾.

§ 29

Zvýšení částky živobytí osoby z důvodu dietního stravování

Částka živobytí osoby se zvyšuje, pokud zdravotní stav osoby vyžaduje podle

doporučení příslušného odborného lékaře zvýšené náklady na dietní stravování, měsíčně o částku, kterou pro jednotlivé typy diet stanoví prováděcí právní předpis. Prováděcí právní předpis dále stanoví odbornost lékaře, který je příslušný k potvrzení potřeby příslušného typu diety.

§ 30

Zvýšení částky živobytí osoby hledající zaměstnání

Částka živobytí osoby se zvyšuje o 300 Kč u osoby, která prokáže, že má zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání, zejména náklady na dopravu, telefon a korespondenci.

§ 31

zrušen

§ 32

Část příspěvku na živobytí nahrazující neplacené výživné

(1) Je-li jednou ze společně posuzovaných osob nezaopatřené dítě, kterému není déle než 3 měsíce placeno soudem stanovené výživné, určuje se pro účely příspěvku na živobytí nejprve částka nahrazující neplacené výživné nebo jeho část, která bude poskytována jako součást příspěvku na živobytí. Výše části příspěvku na živobytí nahrazující neplacené výživné se stanoví ve výši soudem stanoveného výživného, nejvýše však ve výši rozdílu mezi příjmem dítěte a jeho životním minimem.

(2) V případě přijetí dlužného výživného je příjemce příspěvku na živobytí povinen vrátit orgánu pomoci v hmotné nouzi, který vyplatil příspěvek na živobytí, částky, které mu byly poskytnuty podle odstavce 1, a to až do výše přijatého dlužného výživného. Povinnosti podle věty první předchází možnost snížit o částku uvedenou ve větě první výši příspěvku na živobytí, na kterou vznikl nárok v následujícím období.

(3) Pro účely stanovení části příspěvku na živobytí nahrazující neplacené výživné se za příjem dítěte považuje poměrná část z úhrnu příjmů společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 2).

Hlava II

Doplatek na bydlení

§ 33

Podmínky nároku na doplatek na bydlení

(1) Nárok na doplatek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt, jestliže by po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení byl

a) jeho příjem (§ 9 odst. 1) zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí osoby (§ 24), nebo

b) příjem společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 1) zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí společně posuzovaných osob (§ 24).

(2) Za nájemce bytu se pro účely tohoto zákona považuje též nájemce obytné místnosti v zařízeních určených k trvalému bydlení podle zvláštního právního předpisu 33).

(3) Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí a nárok na příspěvek na bydlení podle zvláštního právního předpisu 12). Doplatek na bydlení lze přiznat, s přihlédnutím k jejím celkovým sociálním a majetkovým poměrům, také osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že příjem osoby nebo společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby nebo společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3násobek částky živobytí osoby nebo společně posuzovaných osob. Nárok na doplatek na bydlení nevznikne, pokud osoba bez vážného důvodu odmítne možnost levnějšího přiměřeného bydlení, o které je povinna požádat obec, v níž má trvalý pobyt. Ustanovení věty třetí se nepoužije u osob starších 70 let a u osob obývajících byt zvláštního určení, byt v domech zvláštního určení a byt, na jehož úpravu byl poskytnut příspěvek podle zvláštního právního předpisu 33a), pokud je osobou nebo společně posuzovanou osobou, již byl tento příspěvek poskytnut, obýván. Obec, v níž má osoba trvalý pobyt, je pro tento účel povinna příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi na jeho vyzvání sdělit, zda ji osoba o přidělení méně nákladného přiměřeného bydlení požádala, zda osobě nabídka takového bydlení ze strany

obce učiněna byla a zda tato nabídka byla osobou akceptována.

(4) Není-li příspěvek na živobytí poskytován, činí částka živobytí osoby její existenční minimum. V případě, že je osoba společně posuzována s dalšími osobami (§ 2 odst. 1), činí jejich živobytí součet existenčních minim osob, které nejsou nezaopatřenými dětmi, a součet životních minim nezaopatřených dětí.

(5) V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi určit, že za nájemce považuje pro účely doplatku na bydlení i osobu dlouhodobě užívající jinou než nájemní formu bydlení. Ustanovení odstavce 3 věty první a třetí a odstavce 8 v tomto případě neplatí.

(6) Nárok na doplatek na bydlení má bez splnění podmínek uvedených v odstavcích 1, 3 a 8 nezletilé nezaopatřené dítě, které je v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež nebo které žije v náhradní rodinné péči, na které přešlo vlastnictví nebo nájem bytu a dítě nemá dostatečný příjem nebo majetek k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení.

(7) Splňuje-li podmínky nároku na doplatek na bydlení více osob, náleží doplatek na bydlení jen jednou, a to osobě určené na základě dohody těchto osob. Nedohodnou-li se tyto osoby, určí orgán pomoci v hmotné nouzi, které z těchto osob se doplatek na bydlení přizná.

(8) Doplatek na bydlení lze poskytnout pouze tehdy, jestliže osoba užívá byt, jehož je vlastníkem nebo nájemcem, v obci, v níž je hlášena k pobytu podle zvláštních právních předpisů.

§ 34

(1) Do odůvodněných nákladů na bydlení se započítává

a) nájemné až do výše cílového nájemného a pravidelné úhrady za služby bezprostředně spojené s užíváním bytu, popřípadě obdobné náklady spojené s družstevní a vlastnickou formou bydlení; úhradou služeb bezprostředně spojených s užíváním bytu, případně obdobnou vlastnickou formou bydlení, se rozumí úhrada za ústřední (dálkové) vytápění a za dodávku teplé vody, za úklid společných prostor v domě, za užívání výtahu, za dodávku vody z vodovodu a vodáren, za odvádění odpadních vod kanalizacemi, za osvětlení společných prostor v domě, za odvoz tuhého komunálního odpadu, za vybavení bytu společnou televizní a rozhlasovou anténou, popřípadě další prokazatelné a nezbytné služby související s bydlením, a

b) úhrada prokazatelné nezbytné spotřeby energií; úhradou prokazatelné nezbytné spotřeby energií se rozumí úhrada dodávky a spotřeby elektrické energie, plynu, případně výdaje na další druhy paliv, a to ve výši, která je v místě obvyklá.

(2) Výše cílového nájemného se stanoví v období do 31. prosince 2010 jako součin cílové hodnoty měsíčního nájemného platné pro daný kalendářní rok, stanovené podle zvláštního právního předpisu 34) , a podlahové plochy bytu.

(3) Výše úhrady za prokazatelnou nezbytnou spotřebu energií se stanoví jako průměrná cena za dodávku energií pro bytovou jednotku určité velikosti podle sdělení příslušných dodavatelů těchto energií, nejvýše však ve výši skutečných úhrad.

(4) V odůvodněných případech lze navýšit částky zjištěné podle odstavců 2 a 3 až o 10 %. Za odůvodněný případ se považuje zejména dlouhodobá nemoc osoby a vyšší spotřeba z důvodu těžkého zdravotního postižení.

(5) Nárok na výplatu doplatku na bydlení nevznikne v kalendářním měsíci, pokud průměrný měsíční příjem osoby nebo společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 1) za 3 předcházející kalendářní měsíce byl vyšší než trojnásobek životního minima osoby nebo společně posuzovaných osob.

§ 35

Výše doplatku na bydlení

Výše doplatku na bydlení za kalendářní měsíc činí rozdíl mezi částkou odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc, sníženou o příspěvek na bydlení 12) náležející za předchozí kalendářní měsíc, a částkou, o kterou příjem

a) osoby (§ 9 odst. 1) zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí převyšuje částku živobytí osoby, nebo

b) osoby a společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 1) zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí převyšuje částku živobytí společně posuzovaných osob.

Hlava III

Mimořádná okamžitá pomoc

§ 36

Podmínky nároku na mimořádnou okamžitou pomoc

(1) Nárok na mimořádnou okamžitou pomoc má

- a) osoba uvedená v § 2 odst. 3,
- b) osoba uvedená v § 2 odst. 4 a 5, pokud je považována za osobu v hmotné nouzi,
- c) osoba uvedená v § 2 odst. 6, pokud je považována za osobu v hmotné nouzi.

(2) Pro účely poskytování mimořádné okamžité pomoci osobě uvedené v § 2 odst. 3, odst. 5 písm. a) a odst. 6 se tato osoba posuzuje bez společně posuzovaných osob. Mimořádnou okamžitou pomoc lze poskytnout pouze jedné z osob společně posuzovaných, jde-li o stav hmotné nouze podle § 2 odst. 4.

§ 37

Výše mimořádné okamžité pomoci

Výše mimořádné okamžité pomoci osobě uvedené

- a) v § 2 odst. 3 se stanoví k doplnění příjmu do výše existenčního minima osoby, která není nezaopatřeným dítětem, a u nezaopatřeného dítěte do výše jeho životního minima,
- b) v § 2 odst. 4 se stanoví s přihlédnutím k majetkovým poměrům a příjmové situaci osoby až do patnáctinásobku částky životního minima jednotlivce 35),
- c) v § 2 odst. 5 písm. a) se stanoví až do výše jednorázového výdaje,
- d) v § 2 odst. 5 písm. b) se stanoví až do výše nákladů uvedených v § 2 odst. 5 písm. b), s tím, že součet dávek poskytnutých podle tohoto ustanovení nesmí v rámci kalendářního roku překročit desetinásobek životního minima jednotlivce 35),
- e) v § 2 odst. 6 se stanoví jednorázově až do výše 1 000 Kč s ohledem na okamžité nezbytné potřeby; celková výše mimořádné okamžité pomoci se stanoví s přihlédnutím k úložnému a k prostředkům, které obdrží osoba při propuštění ze školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Součet dávek poskytnutých podle tohoto ustanovení nesmí v rámci jednoho kalendářního roku překročit čtyřnásobek životního minima jednotlivce 35).

ČÁST ČTVRTÁ

SPOLEČNÁ USTANOVENÍ O DÁVKÁCH

§ 38

Nárok na dávku a její výplatu

(1) Nárok na příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení vzniká dnem splnění podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Nárok na mimořádnou okamžitou pomoc vzniká dnem, kdy ji příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi přizná.

(3) Dávka, na kterou vzniká nárok splněním podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 1), náleží osobě ode dne, kdy splnila všechny podmínky nároku na dávku, nejdříve však od prvního dne měsíce, v němž bylo zahájeno řízení o přiznání dávky.

§ 39

Minimální výše příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení

Nedosahují-li příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení za kalendářní měsíc částky

50 Kč, náležejí v této částce.

§ 40

Příjemce a zvláštní příjemce

(1) Příjemcem dávky je ten, komu byla dávka přiznána.

(2) Orgán pomoci v hmotné nouzi ustanoví zvláštního příjemce vždy v případech, kdyby se výplatou dávky příjemci zřejmě nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit, nebo kdyby tím byly poškozeny zájmy osob, v jejichž prospěch je příjemce dávky povinen dávku používat, nebo nemůže-li příjemce výplatu přijímat anebo kdyby hrozila ztráta bydlení příjemce a s ním společně posuzovaných osob. Orgán pomoci v hmotné nouzi může namísto příjemce uvedeného v odstavci 1 ustanovit zvláštního příjemce i z dalších vážných důvodů. Souhlas příjemce s ustanovením zvláštního příjemce se vyžaduje jen v případě, že příjemce nemůže výplatu přijímat; to neplatí, pokud příjemce vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemůže podat vyjádření k ustanovení zvláštního příjemce.

(3) Příjemce a zvláštní příjemce jsou povinni dávku použít ve prospěch osoby nebo společně posuzovaných osob, kterým byla dávka přiznána.

(4) Zvláštní příjemce ustanovený příjemci, který nemůže výplatu přijímat, je povinen používat dávku podle pokynů příjemce.

(5) Orgán pomoci v hmotné nouzi může ustanovit zvláštním příjemcem jen fyzickou nebo právnickou osobu, která s ustanovením souhlasí.

§ 41

Souhlas se sdělováním údajů

Podmínkou nároku na výplatu dávky je písemný souhlas žadatele a společně s ním posuzovaných osob, jsou-li takové osoby, s tím, aby státní orgány, obce a kraje a jejich orgány a další právnické osoby a fyzické osoby sdělily orgánům pomoci v hmotné nouzi, pokud o dávce rozhodují, vyplácí ji nebo kontrolují, výši příjmu těchto osob, skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte, zdravotní stav a další údaje nezbytné pro rozhodování o nároku na dávku, její výši a výplatu. Je-li žadatelem o dávku občan členského státu Evropské unie, který je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu delší než 3 měsíce, nebo jeho rodinný příslušník 11), který je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9), je podmínkou nároku na dávku písemný souhlas s tím, aby příslušný orgán zjišťoval údaje rozhodné pro posouzení, zda je neodůvodnitelnou zátěží systému; to neplatí, má-li tento žadatel a společně s ním posuzované osoby v České republice trvalý pobyt.

§ 42

Formy poskytování dávek

(1) Příspěvek na živobytí se poskytuje v peněžní nebo věcné formě, popřípadě v obou těchto formách.

(2) Ve věcné formě se příspěvek na živobytí poskytne, pokud je zjevné, že by příjemce nevyužil dávku k účelu, ke kterému je určena. Pokud v průběhu poskytování peněžité formy dávky bude tato dávka používána k jinému účelu, než byla poskytnuta, postupuje se obdobně, a to i s využitím institutu zvláštního příjemce.

(3) Doplatek na bydlení se poskytuje v peněžní formě. Doplatek na bydlení lze použít bez souhlasu příjemce k přímé úhradě nájemného nebo služeb spojených s bydlením, a to tak, že plátce doplatku jej poukazuje pronajímateli nebo poskytovateli služeb.

(4) Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje v peněžní nebo věcné formě, popřípadě v obou těchto formách.

§ 43

Výplata dávek

(1) Příspěvek na živobytí se vyplácí v kalendářním měsíci, na který náleží, v pravidelných měsíčních lhůtách určených plátcem příspěvku. Je-li zřejmé, že příjemce nedokáže s větší částkou finančních prostředků hospodařit, lze příspěvek na živobytí poskytovat týdně nebo denně.

(2) Doplatek na bydlení se vyplácí měsíčně po uplynutí kalendářního měsíce, za který náleží, nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce. Se souhlasem příjemce může být doplatek na bydlení, nepřesahuje-li jeho výše 100 Kč, vyplacen najednou po uplynutí delšího, nejdéle však ročního období.

(3) Mimořádná okamžitá pomoc se vyplatí bezodkladně.

(4) Dávka se vyplácí v české měně v hotovosti u plátce, poštovní poukázkou, převodem na účet určený žadatelem, formou poukázky na hmotnou pomoc v zařízení poskytujícím sociální služby, prostřednictvím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě nebo poukázky na přímý odběr zboží ve stanovené hodnotě nebo prostřednictvím elektronického platebního prostředku, nebo přímou úhradou částek, k jejichž úhradě je příjemce nebo osoba společně posuzovaná v hmotné nouzi zavázána.

(5) Způsob výplaty určuje plátce dávky tak, že bere v úvahu schopnosti a možnosti osoby v hmotné nouzi s dávkou v hmotné nouzi hospodařit a využít dávku k účelu, ke kterému je určena. Způsob výplaty

a) příspěvku na živobytí může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto ve formě poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě nebo prostřednictvím elektronického platebního prostředku,

b) mimořádné okamžité pomoci přiznané z důvodu uvedeného v § 2 odst. 3 může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto ve formě poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě,

c) mimořádné okamžité pomoci přiznané z důvodu uvedeného v § 2 odst. 5 určí plátce dávky jako způsob výplaty přímou úhradou výdaje nebo nákladu, který je důvodem přiznání mimořádné okamžité pomoci, nebo prostřednictvím poukázky na přímý odběr zboží ve stanovené hodnotě; hotovostní způsob výplaty může u mimořádné okamžité pomoci přiznané z důvodu uvedeného v § 2 odst. 5 určit plátce dávky pouze v případě, nelze-li využít těchto způsobů výplaty, nebo pokud plátce dávky dospěje v odůvodněném případě k závěru, že je důvodné poskytnutí dávky hotovostním způsobem.

(6) Dojde-li v době, ve které je vyplácen příspěvek na živobytí nebo mimořádná okamžitá pomoc, která není jednorázová, ke změně místa, kde je příjemce dávky hlášen k pobytu, zastaví plátce dávky, který byl před touto změnou k výplatě dávky příslušný, výplatu dávky, a to nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž se o změně pobytu příjemce dozvěděl. Plátce dávky uvedený ve větě první předá orgánu pomoci v hmotné nouzi příslušnému podle místa pobytu příjemce kopie podkladů, na jejichž základě byla dávka přiznána. Plátce dávky vyplácí dávku od měsíční splátky následující po měsíci, v němž byla výplata dávky zastavena.

Změna skutečností rozhodných pro nárok na dávku a její výši

§ 44

(1) Změní-li se skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku nebo její výplatu tak, že nárok na dávku nebo na její výplatu zanikne, dávka se odejme nebo její výplata zastaví od prvního dne následujícího po období, za které již byla poslední výplata dávky provedena.

(2) Změní-li se skutečnosti rozhodné pro výši dávky tak, že dávka má být zvýšena, provede se zvýšení dávky od prvního dne kalendářního měsíce, ve kterém tato změna nastala.

(3) Změní-li se skutečnosti rozhodné pro výši dávky tak, že dávka má být snížena, provede se snížení dávky od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po období, za které již byla dávka v původní výši vyplacena.

(4) Změní-li se v průběhu pobírání dávky výše příjmů, posoudí se znovu nárok na dávku, a to tak, že se posoudí nový měsíční průměrný příjem ze 3 kalendářních měsíců, a to z příjmu v měsíci, v němž došlo ke změně výše příjmu, a z příjmu ve dvou předcházejících kalendářních měsících. Nedosáhne-li změna nově zjištěného průměrného příjmu výše 100 Kč, výše vyplácené dávky se nemění.

(5) Změní-li se v období, na něž byla dávka přiznána, okruh společně posuzovaných osob nebo jiné skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku nebo její výši, posoudí se nově nárok na dávku a její výši ke dni, ke kterému k takové změně došlo.

(6) Výše dávek se zaokrouhuje na celé koruny nahoru.

(7) Došlo-li k novému posouzení nároku na dávku nebo její výši, dávka se

a) přizná, vyplatí nebo se její výše zvýší, a to zpětně nejvýše za 3 měsíce ode dne, kdy orgán rozhodující o dávce zjistil, že je třeba nově nárok na dávku nebo její výši posoudit, nebo kdy příjemce nebo žadatel o přiznání dávky, její výplatu nebo zvýšení požádá, nebo

b) odejme, její výplata se zastaví nebo se její výše sníží, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byla dávka vyplacena.

§ 45

(1) Dávka neprávem

a) přiznaná v nižší částce, než v jaké náleží,

b) nevyplácená nebo vyplácená v nižší částce, než v jaké náleží,

c) odepřená, nebo

d) přiznaná od pozdějšího data, než od jakého náleží,

se přizná nebo zvýší, a to ode dne, od něhož dávka nebo její zvýšení náleží, nejvýše však 3 roky zpětně ode dne, kdy orgán rozhodující o dávkách tuto skutečnost zjistil, nebo ode dne, kdy o zvýšení dávky nebo o přiznání dávky příjemce nebo žadatel požádal.

(2) Dávka neprávem

a) přiznaná,

b) vyplácená, nebo

c) vyplácená ve vyšší částce, než v jaké náleží,

se odejme nebo se její výplata zastaví nebo sníží, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byla vyplacena. Ustanovení o odpovědnosti příjemce a společně posuzovaných osob za přeplatek tím není dotčeno.

§ 46

Přechod nároku na dávky při úmrtí žadatele nebo příjemce

(1) Zemře-li žadatel o dávku před vydáním rozhodnutí o této žádosti, stává se účastníkem řízení o dávce osoba, která je nejstarší z osob společně posuzovaných se žadatelem podle § 2 odst. 1, nedohodnou-li se společně posuzované osoby jinak.

(2) Byla-li dávka přiznána před smrtí příjemce, vyplatí se splatné částky, které nebyly vyplaceny do dne smrti příjemce, osobě, která je nejstarší z osob společně posuzovaných s příjemcem podle § 2 odst. 1, nedohodnou-li se společně posuzované osoby jinak.

(3) Nároky na dávky nejsou předmětem dědictví.

(4) Není-li osob společně posuzovaných podle § 2 odst. 1 se zemřelým příjemcem nebo žadatelem, nárok na dávku nebo její výplatu zaniká.

§ 47

Zánik nároku na dávku, zánik nároku na výplatu dávky

(1) Nárok na dávku nezaniká uplynutím času, není-li tímto zákonem stanoveno jinak.

(2) Nárok na výplatu dávky nebo její části zaniká, není-li tímto zákonem stanoveno jinak, uplynutím 3 let ode dne, za který dávka nebo její část náleží. Uvedená lhůta neplyne po dobu řízení o dávce a po dobu, po kterou osobě, která musí mít opatrovníka, nebyl opatrovník ustanoven.

(3) Je-li příjemce nebo společně posuzovaná osoba ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, stává se osobou uvedenou v § 3 odst. 1 písm. f) ode dne následujícího po uplynutí prvního kalendářního měsíce vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody. Navazuje-li na dobu vazby doba výkonu trestu odnětí svobody, obě doby se pro stanovení kalendářního měsíce podle věty první sčítají.

§ 48

Postoupení a srážky

- (1) Nároky na dávky nemohou být postoupeny.
- (2) Nároky na dávky nelze dát do zástavy.
- (3) Dávky nemohou být předmětem dohody o srážkách.
- (4) Dávky nepodléhají výkonu rozhodnutí.

§ 49

Povinnosti a odpovědnost žadatele, příjemce dávky a osoby společně posuzované

- (1) Žadatel o dávku, příjemce i společně posuzované osoby jsou povinni

a) osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu, dát písemně souhlas k ověření těchto skutečností a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav,

b) podrobit se vyšetření zdravotního stavu pro účely posouzení invalidity třetího stupně nebo posouzení, zda si nemůže zvýšit příjem vlastní prací vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, lékařem plnicím úkoly okresní správy sociálního zabezpečení, popřípadě lékařem určeným Českou správou sociálního zabezpečení, vyšetření zdravotního stavu ve zdravotnickém zařízení určeném okresní správou sociálního zabezpečení anebo jinému odbornému vyšetření, předložit určenému zdravotnickému zařízení lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které jim byly vydány, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro vypracování posudku, nebo poskytnout jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku, jsou-li k tomu okresní správou sociálního zabezpečení vyzváni, a to ve lhůtě, kterou okresní správa sociálního zabezpečení určí 29).

- (2) Příjemce dávky je povinen

a) písemně oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu, a to do 8 dnů ode dne, kdy se o těchto skutečnostech dozvěděl,

b) vyhovět výzvě orgánu pomoci v hmotné nouzi, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, neurčil-li orgán pomoci v hmotné nouzi delší lhůtu.

- (3) Osoba společně posuzovaná je povinna v souvislosti s řízením o dávce

a) osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu,

b) písemně ohlásit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech, které osvědčila podle písmene a),

c) udělit písemný souhlas podle § 41.

(4) Osoba společně posuzovaná je povinna splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a) a c) na požádání příjemce. Pokud osoba společně posuzovaná odmítne splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a) a c), je orgán pomoci v hmotné nouzi povinen vyzvat společně posuzovanou osobu, aby tyto povinnosti splnila do 8 dnů ode dne vyzvání; orgán pomoci v hmotné nouzi může s osobou společně posuzovanou dohodnout pro splnění uvedených povinností dobu delší než 8 dnů. Povinnost uloženou v odstavci 3 písm. b) je osoba společně posuzovaná povinna splnit do 8 dnů ode dne, kdy ke změně skutečností došlo.

(5) Nesplní-li osoba uvedená v odstavcích 1 až 4 ve lhůtě stanovené příslušným orgánem povinnosti uvedené v odstavcích 1 až 4, může být po předchozím upozornění žádost o dávku zamítnuta, výplata dávky zastavena, nebo dávka odejmuta.

(6) Orgán pomoci v hmotné nouzi, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí, nebo krajský úřad v případě, že jsou příslušní k rozhodování ve věcech hmotné nouze, mohou žadateli, příjemci nebo společně posuzované osobě uložit pořádkovou pokutu až do 10 000 Kč za porušení povinností uvedených v odstavcích 1 až 4. Pokutu nelze uložit, jestliže příjemci nebo společně posuzované osobě vznikla pro nesplnění uvedených povinností povinnost uhradit přeplatek na dávce. Pro vybírání a vymáhání pokut platí § 59 odst. 5 a 6 obdobně.

§ 50

Povinnosti státních orgánů, obcí, krajů a dalších osob

(1) Státní orgány, obce a kraje a jejich orgány, další právnické a fyzické osoby, s výjimkou příjemců dávek a osob společně posuzovaných, sdělují na výzvu příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi, který o dávce rozhoduje, bezodkladně a bezplatně údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu; jde-li však o údaje týkající se zdravotního stavu vyžádané orgánem pomoci v hmotné nouzi, platí o úhradě zdravotních výkonů ve zdravotnickém zařízení zvláštní právní předpisy 18). Údaji rozhodnými pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu se rozumí údaje o výši příjmu osob, údaje o skutečnostech prokazujících nezaopatřenost dítěte, údaje o nepříznivém zdravotním stavu osob a další údaje nezbytné pro zjištění, zda jsou plněny podmínky stanovené tímto zákonem.

(2) Jestliže orgán pomoci v hmotné nouzi písemně státnímu orgánu, orgánům obce a kraje nebo dalším právnickým a fyzickým osobám sdělil, že osoba, jíž se týkají údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku nebo posouzení, zda je osoba neodůvodnitelnou zátěží systému, dala podle § 41 písemný souhlas se sdělováním těchto údajů, mohou státní orgány, orgány obce a kraje a další právnické a fyzické osoby tyto údaje příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi sdělovat bez dalšího vyžadování souhlasu osoby, jíž se týkají.

§ 51

Přeplatky

(1) Jestliže příjemce dávky přijímal dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených příjemcem, je povinen částky neprávem přijaté vrátit.

(2) Jestliže osoba společně posuzovaná s příjemcem dávky způsobila, že dávka byla poskytována neprávem, ačkoliv to musela z okolností předpokládat, je povinna neoprávněné poskytnuté částky vrátit.

(3) Jestliže přeplatek na dávce způsobily osoby uvedené v odstavcích 1 a 2 společně, odpovídají orgánu pomoci v hmotné nouzi, který dávku vyplatil, za vrácení přeplatku na dávce společně a nerozdílně.

(4) Povinnost vrátit přeplatek nevzniká, jestliže tento přeplatek nepřesahuje částku 100 Kč u jednoho druhu dávky.

(5) O povinnosti vrátit dávku nebo její část podle odstavců 1 až 3 rozhoduje orgán pomoci v hmotné nouzi, který dávku vyplácí nebo naposledy vyplácel. Částky neprávem přijaté mohou být sráženy též z běžně vyplácené nebo později přiznané dávky; ustanovení § 279 občanského soudního řádu se použije obdobně. Ustanovení o nepostižitelnosti dávky exekucí v tomto případě neplatí.

(6) Povinnost vrátit dávku poskytnutou neprávem nebo v nesprávné výši zaniká uplynutím 3 let ode dne, kdy byla dávka vyplacena. Tato lhůta neuplyne po dobu řízení o opravném prostředku nebo o žalobě proti rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek, po dobu řízení o výkonu rozhodnutí a jeho provádění a po dobu, kdy jsou na úhradu přeplatku prováděny srážky z dávky nebo jiného příjmu.

§ 52

Informační systém pomoci v hmotné nouzi

(1) Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou oprávněny zpracovávat údaje potřebné pro rozhodování o dávkách a jejich výplatu včetně osobních údajů, a to v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup a zároveň zajišťujícím ochranu osobních údajů 36).

(2) Ministerstvo je správcem informačního systému pomoci v hmotné nouzi, který obsahuje údaje o dávkách a jejich výši, o poživatelích těchto dávek a žadatelích o tyto dávky a osobách s nimi společně posuzovaných. Údaje z tohoto informačního systému sděluje ostatním orgánům pomoci v hmotné nouzi v souvislosti s řízením o dávkách, a to v rozsahu nezbytném pro řízení o dávkách.

(3) Ministerstvo zajišťuje pro provádění zákona na vlastní náklady aplikační program automatizovaného zpracování údajů potřebný pro rozhodování o dávkách, jejich výplatu a jejich kontrolu, včetně jeho aktualizací, a poskytuje tento program bezplatně orgánům pomoci v hmotné nouzi. Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou povinny při řízení o dávkách, při jejich

výplatě a kontrole tento program používat.

(4) Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou povinny zajistit uložení všech údajů z informačního systému pomoci v hmotné nouzi, které byly získány na základě zpracování údajů o hmotné nouzi (odstavec 2), a všech písemností a spisů týkajících se pravomocně ukončených správních řízení o dávkách po dobu 15 kalendářních let následujících po kalendářním roce, v němž došlo k pravomocnému ukončení takového správního řízení nebo k poslednímu uložení údajů do informačního systému. Pro účely tohoto zákona se písemností a spisem rozumí spis a písemnost podle zvláštního právního předpisu.

Pozn. ASPI: Čl. XVIII zákona č. 165/2006 Sb. zní: "V § 5 odst. 1 písm. b), § 52 odst. 1 písm. b) a § 52 odst. 3 písm. b) bodě 20 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, se za slovo "azyl" vkládají slova "nebo doplňková ochrana"."

§ 53

Údaje poskytované Ministerstvem vnitra

(1) Ministerstvo vnitra pro účely pomoci v hmotné nouzi poskytuje orgánům pomoci v hmotné nouzi údaje z informačního systému evidence obyvatel 37) o

a) státních občanech České republiky 38),

b) cizincích s povolením k pobytu nebo s povolením k přechodnému pobytu anebo s povolením k trvalému pobytu na území České republiky, cizincích, kteří na území České republiky pobývají na základě uděleného dlouhodobého víza podle zvláštního právního předpisu 9), a cizincích, kterým byl udělen azyl nebo doplňková ochrana na území České republiky 8), a to v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(2) Ministerstvo vnitra dále pro účely pomoci v hmotné nouzi poskytuje orgánům pomoci v hmotné nouzi z registru rodných čísel 39) údaje o osobách, kterým bylo přiděleno rodné číslo, avšak nejsou uvedeny v odstavci 1, a to v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Poskytovanými údaji podle odstavců 1 a 2 jsou

a) u státních občanů České republiky

1. jméno, popřípadě jména, příjmení, případně jejich změna, rodné příjmení,
2. datum narození,
3. místo a okres narození; u občana, který se narodil v cizině, místo a stát, na jehož území se narodil,
4. rodné číslo,
5. státní občanství,
6. adresa místa trvalého pobytu, včetně předchozích adres místa trvalého pobytu,
7. počátek trvalého pobytu, popřípadě datum zrušení údaje o místě trvalého pobytu nebo datum ukončení trvalého pobytu na území České republiky,
8. zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům,
9. zákaz pobytu, místo zákazu pobytu a doba jeho trvání,
10. rodné číslo otce, matky, popřípadě jiného zákonného zástupce; v případě, že jeden z rodičů nebo jiný zákonný zástupce nemá rodné číslo, jeho jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození,
11. rodinný stav, datum a místo uzavření manželství, datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení manželství za neplatné, datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o neexistenci manželství, datum zániku manželství smrtí jednoho z manželů, nebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení jednoho z manželů za mrtvého a den, který byl v pravomocném rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti, popřípadě jako den, který nepřežil, anebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o rozvodu manželství,
12. datum a místo vzniku registrovaného partnerství 39a), datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o neplatnosti nebo o neexistenci registrovaného partnerství, datum zániku registrovaného partnerství smrtí jednoho z partnerů, nebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého a den, který byl v pravomocném rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti, popřípadě jako den, který nepřežil, anebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o zrušení registrovaného partnerství,
13. rodné číslo manžela, popřípadě partnera; je-li manželem, popřípadě partnerem cizinec, který nemá přiděleno rodné číslo, jeho jméno, popřípadě jména, příjmení a datum jeho narození,
14. rodné číslo dítěte; je-li dítětem cizinec, který nemá přiděleno rodné číslo, jeho jméno, popřípadě jména a příjmení a datum jeho narození,
15. datum, místo a okres úmrtí; jde-li o úmrtí občana mimo území České republiky, datum a

stát, na jehož území k úmrtí došlo,
16. den, který byl v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den úmrtí,

b) u cizinců, kteří jsou obyvateli,

1. jméno, popřípadě jména, příjmení, jejich změna, rodné příjmení,
2. datum narození,
3. místo a stát, na jehož území se narodil,
4. rodné číslo,
5. státní občanství,
6. druh a adresa místa pobytu,
7. číslo a platnost povolení k pobytu,
8. počátek pobytu, případně datum zrušení údaje o pobytu,
9. zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům,
10. správní vyhoštění a doba, po kterou není umožněn vstup na území České republiky,
11. rodinný stav, datum a místo uzavření manželství, datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení manželství za neplatné, datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o neexistenci manželství, datum zániku manželství smrtí jednoho z manželů, nebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení jednoho z manželů za mrtvého a den, který byl v pravomocném rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti, popřípadě jako den, který nepřežil, anebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o rozvodu manželství,
12. jméno, popřípadě jména, příjmení partnera, rodné číslo nebo datum narození partnera, datum a místo vzniku registrovaného partnerství 39a), datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o neplatnosti nebo o neexistenci registrovaného partnerství, datum zániku registrovaného partnerství smrtí jednoho z partnerů, nebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého a den, který byl v pravomocném rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti, popřípadě jako den, který nepřežil, anebo datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o zrušení registrovaného partnerství,
13. jméno, popřípadě jména, příjmení dítěte, pokud je dítě obyvatelem, a jeho rodné číslo; v případě, že rodné číslo nebylo přiděleno, datum narození,
14. jméno, popřípadě jména, příjmení otce, matky, popřípadě jiného zákonného zástupce, pokud jsou obyvateli, a jejich rodné číslo; v případě, že jeden z rodičů nebo jiný zákonný zástupce nemá rodné číslo, jeho jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození,
15. vyhoštění a doba, po kterou není umožněn vstup na území České republiky,
16. datum, místo a okres úmrtí; jde-li o úmrtí mimo území České republiky, stát, na jehož území k úmrtí došlo, popřípadě datum úmrtí,
17. den, který byl v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den úmrtí,
18. jméno, popřípadě jména, příjmení nezletilého cizince, který byl cizinci s povolením k pobytu na území České republiky nebo jeho manželů, popřípadě partneru rozhodnutím příslušného orgánu svěřen do náhradní rodinné péče, nebo který byl cizincem s povolením k pobytu na území České republiky nebo jeho manželem, popřípadě partnerem osvojen anebo jehož poručníkem nebo manželem, popřípadě partnerem jeho poručníka je cizinec s povolením k pobytu na území České republiky,
19. jméno, popřípadě jména, příjmení osamělého cizince staršího 65 let nebo bez ohledu na věk cizince, který se o sebe nedokáže ze zdravotních důvodů sám postarat, jde-li o sloučení rodiny s rodičem nebo dítětem s povolením k pobytu na území České republiky,
20. jméno, popřípadě jména, příjmení cizince, který je nezaopatřeným přímým příbuzným nebo takovým příbuzným manžela, popřípadě partnera občana Evropské unie,
21. jméno, popřípadě jména, příjmení rodiče nezletilého cizince, kterému byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle zvláštního právního předpisu 8), a jeho rodné číslo; jde-li o cizince, kteří nemají přiděleno rodné číslo, jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození,

c) u osob uvedených v odstavci 2

1. jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné příjmení,
2. den, měsíc a rok narození,
3. místo narození, u fyzické osoby narozené v cizině místo a stát narození,
4. rodné číslo.

(4) Z poskytovaných údajů lze v konkrétním případě použít vždy jen takové údaje, které jsou nezbytné k posouzení nároku na dávku a výši dávky.

§ 54

(1) Pověřené obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností vybírají a vymáhají neprávem poskytnuté dávky a dávky poskytnuté v nesprávné výši a v individuálních případech rozhodují o upuštění od jejich vymáhání. Rozhodnout o upuštění od vymáhání částky vyšší než 10 000 Kč však mohou jen s předchozím souhlasem ministerstva.

(2) Vrácené a vymožené prostředky podle odstavce 1 jsou příjmem státního rozpočtu v případě jejich vrácení nebo vymožení v jiném roce, než v roce poskytnutí. Tyto prostředky je

povinen orgán, který je vymohl, bezodkladně odvést do státního rozpočtu.

§ 55

Mlčenlivost

(1) Zaměstnanci orgánů pomoci v hmotné nouzi, zaměstnanci státu, zaměstnanci městské části hlavního města Prahy určené Statutem hlavního města Prahy zařazení do úřadu městské části, zaměstnanci krajů a zaměstnanci hlavního města Prahy zařazení do Magistrátu hlavního města Prahy jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámili při rozhodování o dávkách nebo v přímé souvislosti s ním, pokud se dále nestanoví jinak. Tato povinnost trvá i po skončení pracovního vztahu. Povinnosti zachovávat mlčenlivost mohou být zaměstnanci uvedených orgánů zproštěni pouze tím, v jehož zájmu tuto povinnost mají, a to písemně s uvedením rozsahu a účelu.

(2) Údaje týkající se příjemců dávky, společně posuzovaných osob, státních orgánů nebo dalších fyzických nebo právnických osob, které se orgány uvedené v odstavci 1 při své činnosti dozvědí, sdělují jiným subjektům, jen stanoví-li tak zvláštní právní předpis 40); jinak mohou tyto údaje sdělit jiným subjektům jen se souhlasem příjemce dávky, společně posuzované osoby, státního orgánu nebo dalších fyzických nebo právnických osob.

(3) Orgány uvedené v odstavci 1 jsou povinny na žádost poskytovat

a) orgánům sociálního zabezpečení 41) ,

b) obecním úřadům, krajským úřadům a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí údaje potřebné pro účely sociálně-právní ochrany dětí 42),

c) obecním úřadům a krajským úřadům údaje potřebné pro rozhodování o dávkách,

d) správcům daně z příjmů 43) údaje potřebné k vyměření a vymáhání daní,

e) zdravotním pojišťovnám 44) údaje potřebné pro stanovení pojistného na veřejné zdravotní pojištění,

f) úřadům práce 45),

g) orgánům činným v trestním řízení 46) údaje potřebné pro trestní řízení,

h) soudům a správním orgánům údaje potřebné pro soudní řízení a správní řízení,

i) orgánům oprávněným podle zvláštního právního předpisu 47) ke kontrole činností orgánů uvedených v odstavci 1 údaje potřebné k provádění této kontroly,

j) Českému statistickému úřadu údaje potřebné pro vedení statistických registrů, s výjimkou údajů týkajících se jednotlivých osob.

(4) Pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady jsou povinny

a) ministerstvu poskytovat informace v případech vyřizování stížností a zobecněné informace a souhrnné údaje, s výjimkou jmenných údajů, které orgán pomoci v hmotné nouzi získá při své činnosti; tím není dotčena povinnost podle odstavce 1,

b) na žádost poskytovat orgánům oprávněným podle zvláštního právního předpisu 47) ke kontrole činností orgánů pomoci v hmotné nouzi informace potřebné k provádění této kontroly,

c) na žádost osoby, která je příjemcem dávky nebo společně s ním posuzovanou osobou, nebo zákonného zástupce této osoby, vydat pro účely stanovené zvláštním právním předpisem 48) potvrzení o tom, že daná osoba je příjemcem dávky nebo společně s ním posuzovanou osobou,

d) orgánům státní sociální podpory poskytovat pro účely ustanovení zvláštního příjemce informace o osobách, které pobírají (§ 3 odst. 5) příspěvek na živobytí nebo doplatek na bydlení alespoň 6 po sobě jdoucích kalendářních měsíců formou poukázky na hmotnou pomoc v zařízení poskytujícím sociální služby, prostřednictvím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě nebo poukázky na přímý odběr zboží ve stanovené hodnotě, nebo přímou úhradou výdaje nebo nákladu, který je důvodem přiznání mimořádné okamžité pomoci, nebo je jim příspěvek na živobytí poskytován prostřednictvím elektronického platebního prostředku, nebo je jim ustanoven pro pobírání těchto dávek zvláštní příjemce. Doby uvedené v předchozí větě se sčítají.

(5) Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou povinny poskytovat informace a údaje uvedené v odstavci 4 písm. a) též příslušnému krajskému úřadu.

(6) Zobecněné informace a souhrnné údaje, které ministerstvo a orgány pomoci v hmotné nouzi získají při své činnosti, mohou být bez uvedení konkrétních jmenných údajů využívány zaměstnanci těchto orgánů při vědecké, publikační a pedagogické činnosti nebo ministerstvem pro analytickou a koncepční činnost.

§ 56

Kontrolní činnost

(1) Na kontrolu podkladů poskytovaných jinými státními orgány, obcemi a kraji a jejich orgány a dalšími právními a fyzickými osobami a na kontrolu poskytování dávek se vztahují zvláštní právní předpisy o provádění kontroly 49) .

(2) Zaměstnanci zařazení v orgánech pomoci v hmotné nouzi pověřeni provedením kontroly mají oprávnění kontrolovat u státních orgánů, obcí a krajů a jejich orgánů a dalších právnických nebo fyzických osob plnění povinností uložených v § 50; státní orgány, orgány obce a kraje a další právní a fyzické osoby jsou povinny umožnit těmto zaměstnancům nahlížet do potřebných dokladů a poskytovat jim potřebnou součinnost. Jde-li o banky, týká se oprávnění kontrolovat podle věty první jen povinností, které banka plní podle § 50 jako zaměstnavatel osoby, jejíž údaje se pro nárok nebo výši dávky zjišťují.

Správní delikty

§ 57

(1) Zaměstnanec uvedený v § 55 odst. 1 se dopustí přestupku tím, že poruší povinnost zachovávat mlčenlivost podle § 55 odst. 1.

(2) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že na výzvu podle § 50 odst. 1 nesdělí údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu.

(3) Za přestupek podle odstavců 1 a 2 lze uložit pokutu do 10 000 Kč.

§ 58

(1) Právní osoba se dopustí správního deliktu tím, že na výzvu podle § 50 odst. 1 nesdělí údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 20 000 Kč.

§ 59

(1) Právní osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.

(2) Při určení výše pokuty právní osobě se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

(3) Přestupky uvedené v § 57 odst. 2 a správní delikty uvedené v § 58 odst. 1 projednávají příslušné orgány pomoci v hmotné nouzi, na jejichž výzvu nebyla povinnost splněna.

(4) Odpovědnost právní osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahlásil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dověděl, nejpozději však do 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

(5) Pokuty vybírá a vymáhá orgán pomoci v hmotné nouzi, který je uložil.

(6) Příjem z pokut je příjmem rozpočtu, ze kterého je hrazena činnost orgánu, který pokutu uložil.

ČÁST PÁTÁ

ORGANIZACE A ŘÍZENÍ

Hlava I

Organizace

§ 60

Ministerstvo

Ministerstvo

- a) řídí a kontroluje výkon státní správy v oblasti pomoci v hmotné nouzi,
- b) zabezpečuje jednotný postup pro řešení hmotné nouze na území České republiky,
- c) zabezpečuje jednotný aplikační program automatizovaného zpracování údajů potřebný pro rozhodování o dávkách, jejich výplatu a jejich kontrolu, včetně jeho aktualizací, a poskytuje tento program bezplatně orgánům pomoci v hmotné nouzi (§ 52 odst. 3),
- d) stanovuje jednotné tiskopisy žádostí o dávky a zveřejní je na internetu,
- e) je správcem informačního systému o dávkách a jejich výši,
- f) vydá metodický pokyn určující optimální počty zaměstnanců vzhledem k počtu adresátů dávek,
- g) poskytuje dotaci obcím ke krytí pojistného sjednaného pro výkon veřejné služby.

§ 61

Pověřený obecní úřad

(1) Pověřený obecní úřad

- a) rozhoduje o přiznání příspěvku na živobytí, mimořádné okamžité pomoci a doplatku na bydlení a o jejich výši a provádí jejich výplatu,
- b) poskytuje osobám informace vedoucí k řešení hmotné nouze nebo k jejímu předcházení,
- c) posuzuje, zda osoba uvedená v § 16 odst. 1 nestala neodůvodnitelnou zátěží systému,
- d) písemně sděluje Policii České republiky zjištění, že osoba uvedená v § 16 odst. 1 se stala neodůvodnitelnou zátěží systému,
- e) zpracovává a na žádost písemně poskytuje informace o tom, zda a jak osoba vykonávala veřejnou službu,
- f) písemně sděluje Policii České republiky zjištění, že úhrnný měsíční příjem osoby uvedené v § 5 odst. 1 písm. f), a společně s ní posuzovaných osob, zjištěný při rozhodování o příspěvku na živobytí, nedosahuje částky živobytí společně posuzovaných osob,
- g) spolupracuje zejména s orgány sociálně-právní ochrany dětí, povinnými osobami, orgány činnými v trestním řízení a soudy při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti.

(2) Pověřený obecní úřad je oprávněn provést posouzení a oznámení podle odstavce 1 písm. c) a d) v odůvodněných případech též opětovně.

§ 62

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) rozhoduje o přiznání a výši mimořádné okamžité pomoci osobám v hmotné nouzi uvedeným v § 2 odst. 6 a provádí její výplatu,
- b) poskytuje osobám v hmotné nouzi uvedeným v § 2 odst. 6 informace potřebné k překonání jejich okamžité nepříznivé životní situace.

§ 62a

Obecní úřad

Obecní úřad v přenesené působnosti

- a) vede evidenci osob vykonávajících veřejnou službu na území obce,
- b) uděluje závazné pokyny při výkonu veřejné služby a zabezpečuje kontrolu výkonu veřejné služby,
- c) informuje příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi o tom, že byl zahájen výkon veřejné služby, že byla veřejná služba ukončena a zda a jak byla veřejná služba vykonávána,
- d) podává na základě písemné žádosti úřadu práce informace o tom, zda a jak byla veřejná služba osobou vykonávána.

§ 62b

Obec

Obec v samostatné působnosti

- a) uzavírá smlouvu o výkonu veřejné služby,
- b) uzavírá pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví, kterou osoba vykonávající veřejnou službu způsobí nebo jí bude způsobena.

Hlava II

Povinnosti a oprávnění orgánů pomoci v hmotné nouzi a jejich zaměstnanců

§ 63

(1) Zaměstnanci orgánů pomoci v hmotné nouzi jsou na základě souhlasu žadatele o dávku, příjemce dávky a osob společně posuzovaných oprávněni v souvislosti s plněním úkolů podle tohoto zákona vstupovat do obydlí, v němž tyto osoby žijí, a to s cílem provádět sociální šetření. Zaměstnanci orgánů pomoci v hmotné nouzi konají tuto činnost na základě zvláštního oprávnění vydaného příslušným orgánem pomoci v hmotné nouzi. Náležitosti průkazu, kterým se prokazují zaměstnanci oprávnění k provádění sociálního šetření podle věty první, stanoví prováděcí právní předpis. O sociálním šetření podle věty první se vždy učiní záznam ve spise.

(2) Pokud žadatel o dávku, příjemce dávky nebo osoba společně posuzovaná tím, že nedají souhlas se vstupem do obydlí, znemožní provedení sociálního šetření k ověření skutečností rozhodných pro nárok na dávku nebo její výši, může jim být žádost o dávku zamítnuta nebo dávka odejmuta, popřípadě snížena její výše.

§ 64

Zaměstnanci orgánů pomoci v hmotné nouzi jsou v souvislosti s poskytováním dávek povinni

- a) chránit práva a zájmy osob v hmotné nouzi, přitom respektovat jejich důstojnost, soukromí a důvěrnost sdělení a zachovávat mlčenlivost, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak,
- b) informovat každou osobu o možných postupech řešení hmotné nouze a zapojovat ji do řešení její situace a vést ji k vlastní odpovědnosti,
- c) respektovat jedinečnost každé osoby bez ohledu na její původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, ekonomickou situaci, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, náboženské a politické přesvědčení, a to bez ohledu na skutečnost, jak se tato osoba podílí na životě společnosti,
- d) vyhledávat aktivně osoby, které jsou ohroženy hmotnou nouzí, nebo se již ve stavu hmotné nouze nacházejí,
- e) spolupracovat s obcí, v jejíž působnosti se bydliště osoby v hmotné nouzi nachází.

§ 65

Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou povinny

- a) zabezpečit, aby jejich zaměstnanci při řešení hmotné nouze osoby dodržovali povinnosti uvedené v § 64,
- b) bezplatně si vzájemně poskytovat informace potřebné k rozhodování ve věci hmotné nouze,
- c) využívat pro řešení hmotné nouze informační systém pomoci v hmotné nouzi.

Hlava III

Řízení

§ 66

Použití správního řádu

V řízení podle tohoto zákona se postupuje podle správního řádu, pokud tento zákon nestanoví jinak.

§ 67

Místní příslušnost

(1) Místní příslušnost pověřeného obecního úřadu se řídí

- a) místem, kde je žadatel o dávku hlášen k trvalému pobytu podle zvláštních právních předpisů 7),
- b) není-li žadatel hlášen podle písmene a), pak jiným místem, kde je hlášen podle zvláštního právního předpisu 9),
- c) není-li žadatel hlášen podle písmene a) ani b), pak místem, kde je zaměstnán,
- d) není-li žadatel hlášen podle písmene a) ani b), ani není na území České republiky zaměstnán, místem, kde na území České republiky bydlí, pokud tento zákon nestanoví jinak.

(2) Místní příslušnost pověřeného obecního úřadu při postupu podle § 61 odst. 1 písm. c) a d) se řídí místem pobytu 9) osoby uvedené v § 61 odst. 1 písm. c).

(3) Místní příslušnost pověřeného obecního úřadu a obecního úřadu obce s rozšířenou působností při řízení o mimořádnou okamžitou pomoc se řídí místem, kde je osoba hlášena k trvalému pobytu. Jestliže však k situaci, která vyžaduje poskytnutí mimořádné okamžité pomoci, došlo mimo správní obvod pověřeného obecního úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností, v němž je osoba hlášena k pobytu, je místně příslušným ten pověřený obecní úřad nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu k této situaci došlo.

§ 68

Účastníci řízení

Osoby společně posuzované se žadatelem o dávku nebo jejím příjemcem (§ 2 odst. 1) jsou účastníky řízení o dávkách, jen jde-li o řízení o přeplatku na dávce.

§ 69

Zahájení řízení

(1) Řízení o přiznání dávky se zahajuje na základě písemné žádosti osoby, není-li dále stanoveno jinak (§ 70), podané příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi na tiskopisu předepsaném ministerstvem.

(2) Řízení o změně výše již přiznané dávky nebo o jejím odnětí nebo o zastavení její výplaty se zahajuje na návrh příjemce, zvláštního příjemce, osoby společně posuzované nebo z moci úřední.

§ 70

Zastupování

(1) Je-li nezletilá oprávněná osoba svěřena na základě rozhodnutí příslušného orgánu do péče jiné fyzické osoby, je oprávněna uplatnit nárok nezletilé oprávněné osoby a

zastupuje ji v řízení o dávkách namísto zákonného zástupce tato fyzická osoba.

(2) Je-li nezletilá oprávněná osoba v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, je oprávněn uplatnit nárok nezletilé oprávněné osoby a zastupuje tuto osobu v řízení o dávkách tento ústav v případě, že zákonný zástupce nepožádal o dávku nejpozději do 2 měsíců ode dne, kdy mu byla zaslána písemná výzva pověřeného obecního úřadu, aby o dávku pro nezletilou osobu požádal, nebo v případě, kdy pobyt zákonného zástupce není znám.

§ 71

Podání a jiné úkony

Je-li podle tohoto zákona pro podání nebo jiný úkon předepsán tiskopis, lze podání nebo jiný úkon učinit též

- a) se souhlasem orgánu příslušného k řízení o dávkách na počítačové sestavě, která má údaje, obsah i uspořádání údajů shodné s předepsaným tiskopisem,
- b) v elektronické podobě elektronicky podepsané podle zvláštního právního předpisu 50) , pokud ministerstvo zveřejnilo příslušný tiskopis v elektronické podobě.

§ 72

Náležitosti žádosti

(1) Žádost o dávku obsahuje

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození, rodné číslo žadatele, rodinný stav a adresu místa trvalého pobytu žadatele,
- b) skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte, je-li to pro nárok na dávku nebo její výši potřebné,
- c) souhlas žadatele podle § 41,
- d) určení, jakým způsobem by měla být dávka vyplácena, popřípadě vyplacena.

(2) Žádost o dávku dále obsahuje, posuzují-li se pro nárok na dávku spolu s žadatelem společně posuzované osoby,

- a) údaje o tom, kdo je společně posuzovanou osobou,
- b) jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození, rodná čísla společně posuzovaných osob, rodinný stav a adresu místa jejich trvalého pobytu,
- c) souhlas společně s ním posuzovaných osob podle § 41.

(3) K žádosti o příspěvek na živobytí musí být dále přiloženy tyto doklady:

- a) doklady o výši příjmu žadatele a společně s ním posuzovaných osob v rozhodném období,
- b) doklad o výši nájemného a o výši pravidelných úhrad za služby bezprostředně spojené s užíváním bytu, popřípadě o výši obdobných nákladů spojených s vlastnickou formou bydlení,
- c) doklad o výši úhrady za dodávku elektrické energie a plynu, případně dalších druhů paliv,
- d) doporučení odborného lékaře o nutnosti dietního stravování,
- e) prohlášení o plnění soudem stanovené vyživovací povinnosti vůči nezletilému dítěti, případně o výši dluhu na výživném.

(4) K žádosti o doplatek na bydlení musí být dále přiloženy tyto doklady:

- a) doklad o tom, že byt je užíván na základě nájemní smlouvy nebo na základě vlastnictví k nemovitosti a doklad o podlahové ploše bytu,
- b) doklad o tom, že žadatel pobírá příspěvek na bydlení, popřípadě sdělení, že na příspěvek na bydlení nevzniká žadateli nárok (§ 33 odst. 2),
- c) doklad o výši nájemného a o výši pravidelných úhrad za služby bezprostředně spojené s

užíváním bytu, popřípadě o výši obdobných nákladů spojených s vlastnickou formou bydlení,

d) doklad o výši úhrady za dodávku elektrické energie a plynu, případně dalších druhů paliv,

e) doklad prokazující zdravotní stav žadatele, jestliže je žádáno zvýšení podle § 34 odst. 4,

f) doklady prokazující osiřelost dítěte a skutečnost, že jde o dítě žijící v náhradní rodinné péči nebo v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, a doklad prokazující přechod nájmu bytu, jde-li o žádost osiřelého dítěte; ustanovení odstavce 1 písm. c) v tomto případě neplatí.

(5) Žádost o mimořádnou okamžitou pomoc dále obsahuje stručný popis vážné mimořádné události s uvedením účelu, ke kterému má být mimořádná okamžitá pomoc použita, jde-li o žádost osoby uvedené v § 2 odst. 4, nebo stručný popis okamžité (aktuální) životní situace, jde-li o žádost osoby uvedené v § 2 odst. 6.

(6) Lze-li skutečnosti uvedené v odstavcích 1 až 4 ověřit z rozhodnutí příslušných orgánů 51) nebo z jiných dokladů, nevyžaduje se přiložení potvrzení.

(7) Je-li žadatelem nebo osobou společně posuzovanou osoba, které nebylo přiděleno rodné číslo, uvede tato osoba číslo dokladu opravňujícího osobu k pobytu na území České republiky.

§ 73

Důkazní prostředky

V řízení o dávkách lze použít k důkazu též záznamy na technických nosičích dat, mikrografické záznamy, tištěné produkty optického archivačního systému a tištěné nebo fotografické produkty jiné výpočetní techniky místo originálu listiny, podle jehož obsahu byly pořízeny, pokud z povahy věci nevyplývá, že je třeba předložit originál nebo úředně ověřený opis listiny.

§ 74

Vyjádření k podkladům pro rozhodnutí

Povinnost správního orgánu dát účastníku řízení před vydáním rozhodnutí možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí neplatí, jedná-li se pouze o podklady, které správnímu orgánu předložil tento účastník řízení, nebo o údaje, k jejichž sdělení dal písemný souhlas (§ 41).

§ 75

Vydávání rozhodnutí

Rozhodnutí se vydává jen v případě, že

- a) dávka nebyla přiznána,
- b) dávka byla odejmuta,
- c) dávka byla snížena,
- d) výplata dávky byla zastavena,
- e) jde o přeplatek na dávce,
- f) jde o rozhodnutí podle § 16 odst. 6,
- g) jde o rozhodnutí podle § 76 odst. 3,
- h) jde o rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce (§ 40 odst. 2),
- i) jde o rozhodnutí podle § 54 odst. 1.

§ 76

Oznámení a námitky

(1) Rozhoduje-li orgán pomoci v hmotné nouzi o dávce v případech, kdy se nevydává rozhodnutí, je povinen žadateli doručit písemné oznámení o dávce a její výši. Písemné oznámení o dávce se nedoručuje do vlastních rukou.

(2) Proti postupu uvedenému v odstavci 1 lze uplatnit do 15 dnů ode dne výplaty první splátky dávky po jejím přiznání nebo ode dne výplaty dávky po jejím přiznání námitky.

(3) Námitky se podávají písemně u příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi, který dávku přiznal. Orgán pomoci v hmotné nouzi vydá do 30 dnů ode dne, kdy mu námitky došly, rozhodnutí o dávce.

§ 77

Opravné prostředky

(1) Rozhodnutí vydaná podle tohoto zákona ve správním řízení

a) pověřenými obecními úřady,

b) obecními úřady obcí s rozšířenou působností přezkoumává v odvolacím řízení krajský úřad.

(2) Odvolání proti rozhodnutí vydanému podle tohoto zákona nemá odkladný účinek.

§ 78

Výkon rozhodnutí

(1) Správní rozhodnutí vydaná orgány pomoci v hmotné nouzi vykonávají tyto orgány, pokud není podán návrh na soudní výkon rozhodnutí.

(2) Výkon rozhodnutí provádí ten orgán pomoci v hmotné nouzi, který vydal rozhodnutí v prvním stupni řízení.

§ 79

Náklady řízení

(1) Náklady řízení o příspěvku na živobytí, mimořádné okamžité pomoci a doplatku na bydlení nese stát.

(2) Orgány pomoci v hmotné nouzi nemají nárok na náhradu nákladů vzniklých v řízení o dávkách.

ČÁST ŠESTÁ

ZMOCŇOVACÍ A PŘECHODNÁ USTANOVENÍ

§ 80

Zmocňovací ustanovení

Ministerstvo vydá vyhlášku k provedení § 29 a § 63 odst. 1.

§ 81

Přechodná ustanovení

(1) Řízení o žádostech o dávky sociální péče podle zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "dávky sociální péče") uplatněných přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, o nichž nebylo příslušným správním orgánem prvního stupně ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona rozhodnuto, dokončí orgán pomoci v hmotné nouzi, na nějž působnost podle tohoto zákona přešla. Při rozhodování o nároku a výši dávky sociální péče v řízení zahájeném a pravomocně neskončeném ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona se od podání žádosti do 31. prosince 2006 postupuje podle dosavadních právních předpisů a od 1. ledna 2007 se postupuje podle tohoto zákona. Lhůty pro vydání správních rozhodnutí se v těchto případech prodlužují o 30 dnů.

(2) Řízení o odvoláních proti rozhodnutím vydaným o dávkách sociální péče přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona dokončí příslušný odvolací orgán podle právních předpisů účinných před 1. lednem 2007.

(3) Pokud byla dávka sociální péče pravomocně přiznána přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a nárok na ni k tomuto dni trvá, příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi, na nějž působnost podle tohoto zákona přešla, posoudí nárok na příspěvek na živobytí a jeho výši nejpozději do 30. dubna 2007, přičemž nárok na výplatu dávky sociální péče po tuto dobu nezaniká, pokud trvají podmínky stanovené podle právních předpisů účinných ke dni 31. prosince 2006. Zjistí-li se, že příspěvek na živobytí nenáleží, dávka sociální péče se odejme ode dne následujícího po období, za které již byla vyplacena. Zjistí-li se, že by příspěvek na živobytí náležel ve stejné částce, jako dosud vyplácená dávka sociální péče, anebo že by rozdíl mezi nimi byl menší než 100 Kč, pokračuje se beze změny ve výplatě dosavadní dávky sociální péče až do nejbližší zjištěné změny rozhodných skutečností. Zjistí-li se, že příspěvek na živobytí náleží v částce vyšší o 100 Kč a více než dosud poskytovaná dávka sociální péče, přizná se příspěvek na živobytí zpětně od 1. ledna 2007 a rozdíl mezi již vyplacenou dávkou sociální péče a příspěvkem na živobytí se doplatí. Zjistí-li se, že příspěvek na živobytí náleží v částce nižší o 100 Kč a více než dosud vyplácená dávka sociální péče, dávka sociální péče se odejme ode dne následujícího po období, za které již byla vyplacena, a od téhož dne se přizná příspěvek na živobytí.

(4) Částky dlužného příspěvku na výživu dítěte podle § 5 zákona č. 482/1991 Sb., které nebyly do dne nabytí účinnosti tohoto zákona od povinné osoby vymoženy, se promlčují po uplynutí jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

(5) Při posuzování hmotné nouze osoby uvedené v § 3 odst. 1 písm. b) se do doby 12 měsíců, po kterou je tato osoba vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, nezapočítává doba vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

(6) Při posuzování částky živobytí osoby uvedené v § 31 se doba jednoho roku vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání a současného pobírání příspěvku na živobytí počítá ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

(7) Náleží-li ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu podle čl. II bodu 2 zákona č. 213/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, považuje se u příjemce tohoto příspěvku podmínka, že si osoba nemůže zvýšit příjem vlastní prací, za splněnou.

ČÁST SEDMÁ

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 82

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se:

1. Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti.
2. Zákon č. 165/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění zákona č. 84/1993 Sb.
3. Zákon č. 134/1995 Sb., kterým se doplňuje zákon České národní rady č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 136/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 280/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 422/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů.

§ 83

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.

Zaorálek v. r.

Klaus v. r.

Paroubek v. r.

Vybraná ustanovení novel

Čl. XXVI zákona č. 261/2007 Sb.

Přechodné ustanovení

Doba 12 měsíců uvedená v čl. XXV bodu 18 se počítá ode dne účinnosti tohoto zákona.

Čl. VI zákona č. 259/2008 Sb.

Přechodné ustanovení

Pokud je osobě, které byla stanovena soudem vyživovací povinnost vůči nezletilému dítěti, ke dni účinnosti tohoto zákona vyplácen příspěvek na živobytí, upraví se výše příspěvku na živobytí podle článku V bodu 1 nejdříve od prvního dne čtvrtého kalendářního měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona; to platí též, jde-li o osobu pro účely příspěvku na živobytí společně posuzovanou. Příjemce příspěvku na živobytí a osoby s ním pro účely této dávky společně posuzované jsou povinni podat prohlášení o tom, zda jim byla stanovena soudem vyživovací povinnost vůči nezletilému dítěti, jak plní tuto povinnost a případnou výši dluhu na výživném podle článku V bodu 3 nejpozději do konce druhého kalendářního měsíce ode dne účinnosti tohoto zákona.

Čl. VI zákona č. 382/2008 Sb.

Přechodné ustanovení

Doba 6 kalendářních měsíců po sobě jdoucích podle § 24 odst. 1 písm. g) a § 55 odst. 4 písm. d) zákona č. 111/2006 Sb., ve znění účinném ode dne 1. ledna 2009, se počítá od 1. ledna 2009.

-
- 1) Čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.
 - 2) Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu., pokud tento zákon nestanoví jinak.
 - 3) § 25 odst. 5 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.
 - 4) § 120 zákona č. 435/2004 Sb.
 - 5) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
 - 5a) § 48 až 51 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
 - 5b) § 52 zákona č. 108/2006 Sb.
 - 5c) § 24 odst. 1 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů.
 - § 25 a 31 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.
 - 6) § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění zákona č. 112/2006 Sb.
 - 7)
 - 7) Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.
 - 7a) Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
 - 8) Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů.
 - 9) Zákon č. 326/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
 - 10) Čl. 7 nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství.
 - 10) Nařízení Komise (EHS) č. 1251/70 ze dne 29. června 1970 o právu pracovníků zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání v tomto státě.

- 11) § 15a zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 217/2002 Sb.
- 11a) § 42c zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 161/2006 Sb.
- 12) § 24 a 25 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) § 4 odst. 6 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.
- 14) § 6 odst. 1 a 10 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- 14a) Například § 192 zákoníku práce.
- 15) Zákon o nemocenském pojištění.
- 16) § 7 a 8 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.
- 17) § 20, 36 a násl. zákona č. 117/1995 Sb.
- 17a) § 21 a 24 zákona č. 108/2006 Sb.
- 18) Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 19) Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
- 20) Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů.
- 21) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů.
- 21a) § 33 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
- 22) § 321 a 322 občanského soudního řádu.
- 23) Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů.
- 24) Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- 25) § 12 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 26) § 33 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb.
- 27) § 116 občanského zákoníku.
- 28) § 106 odst. 3 zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 112/2006 Sb.
- 29) § 8 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
- 30) § 11 a násl. zákona č. 117/1995 Sb.
- 31) § 2 nebo 3 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.
- 32) § 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- 33) § 717 občanského zákoníku.
- 33a) § 34 vyhlášky č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
- 34) Zákon č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 35) § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.
- 36) Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 37) Zákon č. 133/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 38) Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 39) § 13b zákona č. 133/2000 Sb., ve znění zákona č. 53/2004 Sb.
- 40) Například § 128 občanského soudního řádu, § 8 trestního řádu. nebo tento zákon
- 41) § 3 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. a obecním úřadům údaje potřebné pro rozhodování o dávkách nemocenského pojištění, důchodového pojištění a o dalších sociálních dávkách

- 42) Zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 43) § 1 zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů.
- 44) § 1 zákona č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky.
- 44) Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.
- 45) § 7 zákona č. 435/2004 Sb. údaje potřebné pro nároky vyplývající z právních předpisů o zaměstnanosti
- 46) § 12 trestního řádu.
- 47) § 3 zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů.
- 48) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 383/2005 Sb.
- 49) Například zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů.
- 49a) § 106 odst. 4 zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 379/2007 Sb.
- 50) Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů.
- 51) Například § 8 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.

504/2006 Sb.

VYHLÁŠKA

ze dne 15. listopadu 2006,

kteřou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi

Změna: 626/2006 Sb.

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví podle § 80 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, (dále jen "zákon"):

§ 1

Rámcový obsah aktivizačního plánu

(K § 19 odst. 2 zákona)

Aktivizační plán obsahuje

- a) popis příčin vzniku hmotné nouze fyzické osoby (dále jen "osoba") a důvody jejího dlouhodobého setrvávání v hmotné nouzi,
- b) určení rozsahu potřeby a způsobů pomoci k překonání hmotné nouze,
- c) návaznost na individuální akční plán, je-li pro osobu úřadem práce zpracován 1),
- d) rozsah spolupráce osoby v hmotné nouzi se zaměstnancem příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi,
- e) způsob prokazování vlastní snahy osoby o zvyšování příjmu vlastní prací 2),
- f) způsob zjišťování a prokazování možnosti zvýšení příjmu využitím majetku 3),
- g) způsob zjišťování a prokazování možnosti zvýšení příjmu uplatněním zákonných nároků a pohledávek 4) ,
- h) možnosti a způsob řešení zadluženosti osoby,
- i) harmonogram pro plnění jednotlivých úkolů aktivizačního plánu a termíny pro kontrolu jeho plnění.

§ 2

Rámcový obsah programu individuálního motivačního postupu

(K § 20 odst. 2 zákona)

Program individuálního motivačního postupu obsahuje

- a) popis skutečností, které mohou vést k sociálnímu vyloučení osoby, a odůvodnění poskytnutí pomoci v hmotné nouzi,
- b) určení rozsahu potřeby a způsobů pomoci k překonání hmotné nouze osoby tak, aby získala
 1. základní důstojné podmínky pro život (například nocleh, ubytování, stravu, popřípadě přiměřené ošacení a obuv odpovídající ročnímu období),
 2. zdroj příjmů,
 3. osobní doklady,
 4. doklady týkající se pracovněprávních a jiných obdobných vztahů, popřípadě samostatné výdělečné činnosti,
 5. přístup ke zdravotní péči,
 6. doklady o dosaženém vzdělání a další doklady prokazující znalosti a dovednosti (například certifikáty, osvědčení),
 7. základní sociální návyky a aby byl minimalizován vliv sociálně patologických jevů,
 8. možnost spolupráce s poskytovateli sociálních služeb, zejména v oblasti sociálního poradenství a služeb sociální prevence (například azylovými domy, domy na půl cesty, službami následné péče, terénními programy), popřípadě též s odborným zdravotnickým zařízením nebo se střediskem Probační a mediační služby,
- c) rozsah spolupráce osoby v hmotné nouzi se zaměstnancem příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi,
- d) časový rozpis pro plnění jednotlivých úkolů tohoto programu a termíny pro kontrolu

jeho plnění.

§ 3

Zvýšení částky živobytí osoby z důvodu dietního stravování

(K § 29 zákona)

(1) Částka živobytí stanovená zákonem se u osob, jejichž zdravotní stav podle doporučení příslušného odborného lékaře vyžaduje zvýšené náklady na dietní stravování, zvyšuje měsíčně

a) u diety nízkobílkovinné	o 1 320 Kč,
b) u diety při dialýze	o 960 Kč,
c) u diety pankreatické	o 1 000 Kč,
d) u diety nízkocholesterolové při hypercholesterolemii nebo hyperlipoproteinemii	o 1 000 Kč,
e) u diety diabetické	o 1 080 Kč,
f) u diety při onemocnění fenylketonurií	o 2 120 Kč,
g) u diety při onemocnění celiakií	o 2 680 Kč,
h) u diety při osteoporóze, pokud celotělová kostní densita poklesla o více než o 25 %, tj. T-skóre je horší než -2,5	o 1 040 Kč,
i) u diety při laktóзовé intoleranci	o 1 020 Kč,
j) u diety v těhotenství a při kojení do 1 roku věku dítěte	o 1 050 Kč.

(2) Odborným lékařem příslušným k potvrzení potřeby příslušného typu diety se rozumí pro dietu

- a) nízkobílkovinnou lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru vnitřní lékařství nebo nefrologie,
- b) při dialýze lékař příslušného oddělení zdravotnického zařízení, kde je osoba v dialyzačním programu,
- c) pankreatickou lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru vnitřní lékařství nebo gastroenterologie,
- d) nízkocholesterolovou, při hypercholesterolemii nebo hyperlipoproteinemii, lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru vnitřní lékařství nebo endokrinologie,
- e) diabetickou lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru diabetologie nebo registrující praktický lékař, který má osobu s ohledem na tuto diagnózu v dispenzární péči,
- f) při onemocnění fenylketonurií lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru vnitřní lékařství nebo gastroenterologie, u dětí a mládeže lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru dětská gastroenterologie a hepatologie, nebo registrující praktický lékař pro děti a dorost, který má osobu s ohledem na tuto diagnózu v dispenzární péči,
- g) při onemocnění celiakií lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru vnitřní lékařství nebo gastroenterologie, u dětí a mládeže lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru dětská gastroenterologie a hepatologie, nebo registrující praktický lékař pro děti a dorost, který má osobu s ohledem na tuto diagnózu v dispenzární péči,
- h) při osteoporóze lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru vnitřní lékařství, endokrinologie, revmatologie, ortopedie nebo gynekologie a porodnictví,
- i) při laktóзовé intoleranci lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru gastroenterologie,
- j) v těhotenství lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru gynekologie a porodnictví,
- k) při kojení do 1 roku věku dítěte jeho registrující praktický lékař pro děti a dorost.

(3) Pokud zdravotní stav osoby vyžaduje více typů dietního stravování, zvyšuje se částka živobytí osoby pouze jednou, a to o částku odpovídající té z diet, která je nejvyšší.

§ 4

Průkaz zaměstnance oprávněného k provádění sociálního šetření

(K § 63 odst. 1 zákona)

(1) Průkaz zaměstnance příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi oprávněného k provádění sociálního šetření obsahuje

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení, titul zaměstnance a jeho podpis,
- b) barevnou fotografii zaměstnance o rozměrech 35 mm x 45 mm,
- c) název a otisk úředního razítka příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi, který průkaz vydal,
- d) číslo průkazu,
- e) dobu platnosti průkazu.

(2) Vzor průkazu zaměstnance oprávněného k provádění sociálního šetření je uveden v příloze k této vyhlášce.

§ 5

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se:

- 1. Vyhláška č. 308/2003 Sb., kterou se stanoví částky, o které se pro účely sociální potřeby zvyšuje životní minimum osob, jejichž zdravotní stav vyžaduje zvýšené náklady na dietní stravování.
- 2. Vyhláška č. 270/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 308/2003 Sb., kterou se stanoví částky, o které se pro účely sociální potřeby zvyšuje životní minimum osob, jejichž zdravotní stav vyžaduje zvýšené náklady na dietní stravování.

§ 6

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.

Ministr:

RNDr. Nečas v. r.

Příloha

Vzor průkazu zaměstnance oprávněného k provádění sociálního šetření

Obrázek 504-2006.pcx

Identifikační průkaz zaměstnance oprávněného k provádění sociálního šetření je obdélníkového tvaru o rozměrech 75 mm x 105 mm a je vyroben z kartonu. Fotografie o rozměru 35 x 45 mm je přelepována destruktivní hologramovou samolepkou o rozměrech 12 mm x 30 mm.

1) § 33 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

2) § 12 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

3) § 14 zákona č. 111/2006 Sb.

4) § 13 zákona č. 111/2006 Sb.